POLITIE

2017

Jaarverantwoording politie

« waakzaam en dienstbaar »

Jaarverantwoording 2017

Inhoud

Voorwoord 6
Samenvatting 8

Jaarverslag

1 Strategie en (be)sturing 16
Missie, visie en kernwaarden 18
Strategieontwikkeling 18
(Be)sturing 19
Bestuursgegevens 20

2 Veiligheidsagenda 2015-2018 24
Doelstellingen Veiligheidsagenda 27
Ondermijning 27
Cybercriminaliteit 29
Horizontale fraude 30
Afpakken 31
Zeden, kinderpornografie en kindersekstoerisme 32
High impact crime 34

3 De basis op orde 40

4 Inbedding Politieacademie 48

5 Politie midden in de samenleving 54
Diversiteit 56
Gebiedsgebonden politie 58
Versterken kwaliteit meldingen- en aangifteproces 60
Versterken Mobiel Effectiever Op Straat 62
Personen met verward gedrag 63
Communicatie feiten en cijfers 66

6 Versterking politieoperatie 72
Opsporing in praktijk 74
Modernisering opsporing, toezicht, handhaving en dienstverlening 74
Ketensamenwerking 75
Modernisering Wetboek van Strafvordering 75
Contraterrorisme, extremisme en radicalisering 76
Dienst Speciale Interventies 77
Ontwikkeling Landelijke Meldkamerorganisatie 78
Versterkingsgelden 78

7 Bedrijfsvoering 82
Personeelsbeleid 84
Informatievoorziening 91
Inkoop 92
Huisvesting 93
Control, toezicht en financiën 94
Veiligheid, integriteit en klachten 97

8 Risicomanagement 104

9 Financieel resultaat 112

Jaarrekening 118

10 Modellen 122
Exploitatierekening 2017 124
Balans per 31 december 2017 125
Kasstroomoverzicht 2017 126

11 Toelichting 128
Algemene toelichting en grondslagen 130
Toelichting op de exploitatierekening 134
Toelichting op de balans per 31 december 2017 151
Toelichting op de kasstroom 163
Bedrijfsvoeringsparagraaf 164
Gebeurtenissen na balansdatum 168
Ondertekening 169

Overige gegevens 170

12 Verwerking saldo/resultaatbestemming 172

13 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 176

Bijlagen bij de jaarrekening 182

I: Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen 184
II: Besteding bijdragen vorming nationale politie 187
III: Meerkosten Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie 188
IV: Recherchesamenwerkingsteam 189

Voorwoord

Erik Akerboom
korpschef

Voor u ligt de jaarverantwoording van de politie. Voor het vijfde jaar op rij presenteren wij nationaal onze resultaten en leggen wij verantwoording af over wat wij doen. Het eerste lustrum van de politie in haar nieuwe, landelijke organisatievorm.

Dalende cijfers, botsende realiteit
Het aantal geregistreerde misdrijven daalt. Tussen 2012 en 2017 met 30 procent, van 4,9 miljoen naar 3,8 miljoen delicten. Maar die cijfers zeggen lang niet alles. De laatste jaren merken we als korps een verschuiving naar 'onzichtbare' criminaliteit, zoals ondermijning. Dat is criminaliteit waar mensen geen aangifte van doen, maar die wel degelijk een maatschappelijk probleem vormt. De afgelopen twee jaar heb ik met trots als korpschef leiding gegeven aan deze organisatie. Daar heb ik veel van geleerd. De belangrijkste les voor mij de afgelopen twee jaar was dat de dalende misdaadcijfers – afgelopen jaar met 11% – soms hard botsen met de realiteit. Dalende cijfers blijven abstract als mensen daar in het dagelijks leven weinig van merken. Als de buurt bijvoorbeeld niet veilig voelt en de politie of andere instanties dat gevoel (nog) niet hebben kunnen wegnemen. Daar moeten we als politie oog voor hebben. Want de werkelijkheid van de cijfers heeft weinig betekenis in het dagelijks leven van sommigen. Aan de keukentafel in die buurten zitten namelijk geen jaarlijks dalende medianen, maar mensen. Met eigen zorgen en eigen ervaringen.

Daarnaast merken we dat het beroep op de politie groot blijft: het aantal keren dat politiemensen moesten uitrukken voor spoedsituaties is in vijf jaar tijd met ruim een kwart toegenomen, van 1,2 miljoen meldingen naar ruim 1,5 miljoen. In 2017 ging dat 83.501 keer om een persoon met verward gedrag. Een zorgelijke stijging van 12 procent in één jaar.
Met afstand het drukste moment van het jaar voor de politie is de jaarwisseling, een landelijke risicowedstrijd. De politie steunde in 2017 het pleidooi van de Onderzoeksraad voor Veiligheid voor een verbod op knalvuurwerk en vuurpijlen.

Resultaten
Het afgelopen jaar hebben we een aantal mooie resultaten behaald. Een aantal licht ik er graag uit.
In ons streven een politie van en voor iedereen te zijn, werd het handelingskader proactief controleren ingevoerd. Het helpt ons het vertrouwen in de politie te vergroten. We haalden de zelf opgelegde norm van 25% diverse instroom. Met 40% vrouwen in de top van onze organisatie blijven we het landelijke gemiddelde ver voor. We vergroten onze zichtbaarheid en aanwezigheid op het web. Met het inrichten van regionale cyberteams bijvoorbeeld. Onze bijdrage aan het platleggen van het darkweb Hansa Market maakte wereldwijd indruk en deelde een gevoelige klap uit aan het criminele milieu dat zich daar veilig waande. We realiseerden een vernieuwde technische infrastructuur en verbeterden systemen voor zowel operatie als bedrijfsvoering grondig. Een belangrijke stap in de juiste richting. En voor eerst haalden we de norm voor het aantal wijkagenten.

Veel gedaan, veel te doen
Al met al is de politie op de goede weg, zo concludeerde ook de voorzitter van de Commissie Evaluatie Politiewet Wim Kuijken. Eind 2017 presenteerde hij zijn rapport: 'Er kan sneller worden opgeschaald, bijstand worden verleend en er wordt beter samengewerkt en informatie gedeeld. Het is waarschijnlijk en aannemelijk dat sommige kwalitatieve doelen die beoogd zijn bereikt worden, zoals vakmanschap, eenduidiger dienstverlening, operationele slagkracht, centraler stellen van de burger. We zien dat de publieke waardering voor de politie niet is gedaald en het vertrouwen van de burger in de politie onveranderd hoog is te noemen, ondanks de turbulente periode.'

Maar zoals Kuijken ook terecht opmerkte: we zijn er nog lang niet. Sommige dingen moeten beter. De zorg voor collega's die al langer thuiszitten bijvoorbeeld. Onze verzuimcijfers zijn te hoog. Of collega's die na een ingrijpende ervaring het gevoel hebben niet serieus te worden genomen. Ook dat moet beter. De veranderingen de afgelopen jaren waren niet pijnloos en de gevolgen daarvan zijn nog niet overal weggewerkt.

De belangrijkste aanbeveling in het rapport van Kuijken was dat de politie ruimte moet worden geboden om de organisatie doelmatiger en doeltreffender te maken: 'Er moet meer ruimte komen voor lokale en regionale prioriteiten, voor de wijkagent en de teamchef om keuzes te maken; sturing en verantwoordelijkheid ook dichter bij elkaar brengen.' Daar gaan we graag mee verder, in samenspraak met de politievakorganisaties en de ondernemingsraad.

Regeerakkoord
Met de extra middelen die in het regeerakkoord zijn afgesproken, kan de politie zich ook daadwerkelijk verder ontwikkelen. Niet alleen zijn de financiën inmiddels beter in balans. Het tekort waar jarenlang sprake van was, is weggewerkt. Wij willen bovendien waarmaken wat is afgesproken en de financiële impuls helpt ons richting te geven aan de politie van de toekomst. Een korps dat nog beter weet in te spelen op de almaar bewegende samenleving en de nieuwe uitdagingen waar we voortdurend voor worden gesteld.

Politiemensen maken het korps tot wat het is. Collega's die bijvoorbeeld op een andere plek kwamen te werken, of collega's die langer doorwerken, tot op het bot gedreven om die boef te vangen of dat slachtoffer te helpen. Collega's die naar voren stappen als anderen een stap terug doen. Dat kenmerkt ons als organisatie; we gaan door en vinden nieuwe mogelijkheden. Dankzij die houding en inzet staan we er nu veel beter voor, maar het werk is nog niet gedaan. Daarom werkt de korpsleiding de komende jaren verder aan een slagvaardige politie, die rust op een sterke en sociale organisatie en oog heeft voor haar mensen. Dat moet ook een plek krijgen in een nieuwe cao, die ons als organisatie klaarmaakt voor de toekomst en waar vooral waardering uit spreekt voor alle collega's.

Gerard Bouman
Tot ons verdriet moesten wij in 2017 onverwacht afscheid nemen van mijn voorganger Gerard Bouman. Met zijn gedrevenheid en toewijding legde hij de grondslag voor waar we nu na vijf jaar staan. Een imposante prestatie waarvoor de oud-korpschef respect verdient. Wij zullen zijn nalatenschap koesteren, zoals hij de politie en haar mensen koesterde. En ons blijven inzetten voor de waarden van onze rechtsstaat en voor een samenleving waarin iedereen zich – ongeacht afkomst, geaardheid en overtuiging – veilig en thuis voelt.

Samenvatting

Onderstaand een beknopte weergave van de cijfers over het jaar 2017, zowel op het gebied van de politieoperatie als van de bedrijfsvoering. Duiding van deze cijfers is te lezen in de navolgende hoofdstukken.

Veiligheidsagenda

1361
criminele samenwerkingsverbanden aangepakt

43
onderzoeken naar complexe cybercriminaliteit afgerond

2740
verdachten van horizontale fraude ingezonden naar het OM

221
miljoen euro aan crimineel vermogen afgepakt

712
onderzoeken naar kinderpornografie

High impact crime

Norm
Gerealiseerd

Woninginbraken*

Aantallen

Ophelderingspercentage

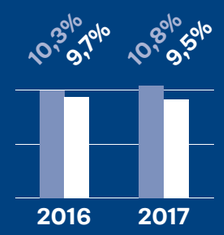

* zowel voltooide woninginbraken als pogingen tot woninginbraak

Straatroven

Aantallen

Ophelderingspercentage

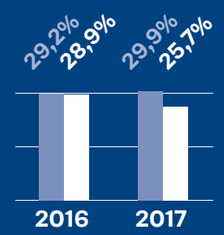

Overvallen

Aantallen

Ophelderingspercentage

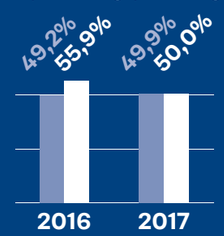

Politie midden in de samenleving

2.630.150
beantwoorde 112-oproepen

=

00:00:12
elke 12 seconden 1 melding

4.652.835
beantwoorde oproepen Regionale Servicecentra

=

00:00:07
elke 7 seconden 1 melding

285.132
aangiften via internet

3445
wijkagenten
norm 97% behaald

83.501
incidenten met personen met verward gedrag

1.816.580
incidenten met politie-inzet

0696236
bezoekerscijfers vraaghetdepolitie.nl

0043508
gebruikers politieapp (gemiddeld per maand)

2431718
bezoekerscijfers politie.nl (gemiddeld per maand)

0064544
volgers Facebookprofiel Politie Nederland en

0230376
Twitteraccount @politie

193x
inzet Mobiel Media Lab

38.956
bezoekers

Personeel

50.316
10.604

personele sterkte:
operationeel/niet-operationeel

29,0%

instroom executieve medewerkers
met migrantenachtergrond

♂ 67,2%
♀ 32,8%

verdeling man/vrouw

♂ 73,6%
♀ 26,4%

verdeling leidinggevenden (man/vrouw)

♂ 60%
♀ 40%

strategische top (man/vrouw)

7,0%

ziekteverzuim

74%

deelnamepercentage
Fysieke Vaardigheidstoets

97%

deelnamepercentage
Profchecks

Informatie-voorziening

42.000

uitgereikte smartphones met
politieapplicaties

6,7

tevredenheid medewerkers
ICT-voorzieningen

Financieel resultaat
Positief financieel resultaat € 3 miljoen

Exploitatie (x € 1 miljoen)
Onderverdeling exploitatiekosten

Personeel en opleiding	4394
Materieel	1217
Totaal	**5612**

Specificatie exploitatiekosten (x € 1 miljoen)

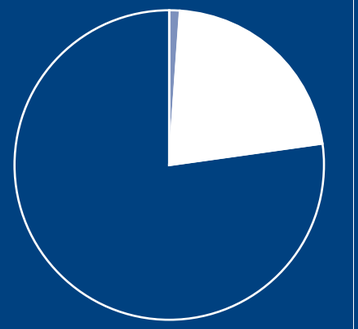

Personeel	4346
Materieel	1217
Opleiding en vorming	49
Totaal	**5612**

Dekking exploitatiekosten

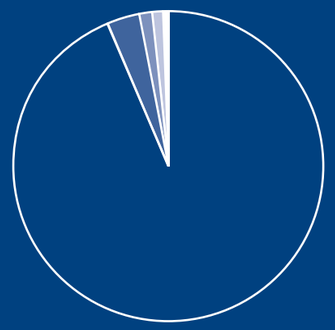

Algemene bijdragen JenV	5266
Bijzondere bijdragen JenV	185
Overige bijdragen JenV	86
Bestemmingsreserve ICT	51
Overige bijdragen en reserves	27
Totaal	**5615**

Specificatie materieel (x € 1 miljoen)

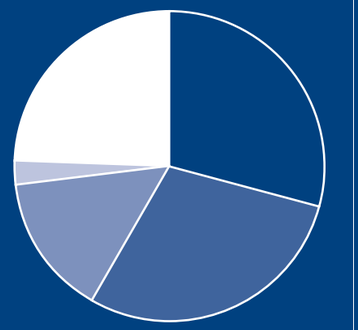

Verbindingen en automatisering	358
Huisvesting	354
Vervoer	181
Geweldmiddelen en uitrusting	28
Overige	297
Totaal	**1217**

Jaarverslag

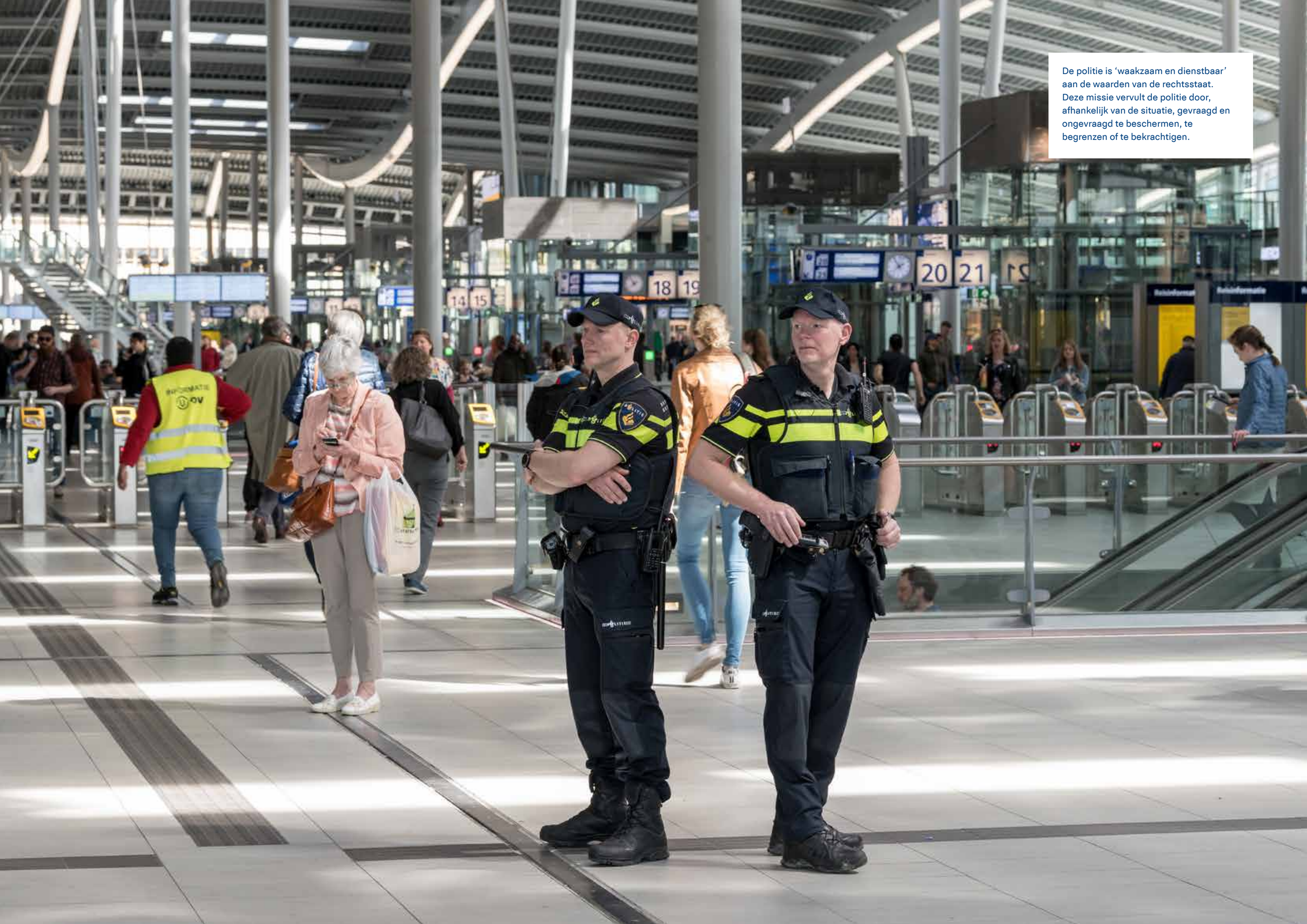

De politie is ‘waakzaam en dienstbaar’ aan de waarden van de rechtsstaat. Deze missie vervult de politie door, afhankelijk van de situatie, gevraagd en ongevraagd te beschermen, te begrenzen of te bekrachtigen.

1

Strategie en (be)sturing

Strategie en (be)sturing

Dit hoofdstuk gaat in op de basis van de organisatie – zoals de missie, visie, strategie en strategieontwikkeling van het korps – en beschrijft vervolgens het kader waarbinnen de politie opereert: de gezagsverhoudingen, de sturing en de wettelijke grondslag daarvan.

Missie, visie en kernwaarden

Missie
De politie is 'waakzaam en dienstbaar' aan de waarden van de rechtsstaat. Deze missie vervult de politie door, afhankelijk van de situatie, gevraagd en ongevraagd te beschermen, te begrenzen of te bekrachtigen.

Bij het beschermen van mensen gaat het om hun leven, vrijheid en bezittingen. De politie grijpt in acute noodsituaties dwingend in, zonder aanzien des persoons. Waar anderen een stap terug doen, stappen politiemedewerkers naar voren en treden zij op, desnoods met geweld.

Begrenzen betreft het beperken en beëindigen van ongeoorloofd, al dan niet gewelddadig gedrag. Veiligheidsproblemen worden beheersbaar gemaakt of teruggebracht binnen aanvaardbare grenzen. Aan onwettig gedrag, ongeacht of het kleine overtredingen of zware misdrijven zijn, stelt de politie paal en perk.

Bekrachtigen heeft te maken met de ondersteuning van gewenst gedrag en het creëren van structurele samenwerkingsverbanden die de veiligheid bevorderen. De politie treedt dan met raad en daad op als betrouwbare en vakkundige partner, die initiatieven van burgers, overheid, instellingen en bedrijven versterkt. Zij manifesteert zich als eenheid en toont daadkracht waar en wanneer dat noodzakelijk is.

Visie
De politie wil haar missie bereiken door:

- vertrouwen te wekken door de wijze waarop zij resultaten bereikt;
- in elke situatie alert en slagvaardig op te treden;
- betrokken en daadkrachtig te helpen, de-escalerend te werken en waar nodig geweld te gebruiken;
- intensief samen te werken met burgers en partners vanuit betrokkenheid, informatie delen en wederkerigheid;
- te leren, te innoveren en te vertrouwen op haar professionals;
- één korps te zijn: van wijk tot wereld. Lokaal verankerd en (inter)nationaal verbonden.

Kernwaarden
De kernwaarden van de politie zijn integer, betrouwbaar, moedig en verbindend.

Strategieontwikkeling

De afgelopen jaren stond in het teken van reorganisatie en de vorming van één korps. Eind 2017 voldeed het korps (grotendeels) aan de doelstellingen volgens 'de basis op orde' (zie hoofdstuk 3 'De basis op orde'). Daarmee start een nieuwe fase, die nadrukkelijk vraagt om een ontwikkelingsgericht meerjarenperspectief; een organisatiestrategie die ruimte biedt tot permanente actualisatie.

Het korps werkte in 2017 met veel stakeholders aan de strategische koers naar de politie van overmorgen. Zij bracht in kaart wat om haar heen verandert en in beweging is. Ook voerde zij in- en extern de dialoog over de waargenomen veranderingen en de betekenis ervan voor haar werk.
De analyses en talrijke gesprekken binnen en buiten de organisatie droegen bij aan eenheid van opvatting over de koers naar de politie van overmorgen.

Duidelijk is dat deze (nog) meer verbonden moet zijn met wijk, wereld en web. De politie kan niet solistisch te werk gaan: samenwerking met haar partners, in bestaande en nieuwe coalities, is essentieel om nu en in de toekomst haar bijdrage te leveren aan de samenleving. Bovendien moet de politie van overmorgen kunnen werken met state of the art-technologie en -intelligence. Wendbaarheid en flexibiliteit zijn nodig om tijdig te reageren op allerlei ontwikkelingen – ook ontwikkelingen die zij nu nog niet voorziet. Dit alles in een omgeving die transparantie vraagt (zo niet eist) over wat de politie wel en niet doet. Diezelfde omgeving mag van haar

De politie wil transparant en in contact zijn met haar omgeving

verwachten dat zij zelfbewust het gesprek voert over haar maatschappelijke rol en bijdrage en van zich laat horen met het oog op de toekomst. Haar verantwoordelijkheid reikt immers verder dan 'de dienst van vandaag'.

Op steeds meer plekken in de organisatie werd in 2017 zichtbaar dat de politie in beweging komt en zich aanpast aan de wereld van morgen én overmorgen. Voorbeelden daarvan zijn diverse initiatieven met partners, zoals Amsterdam Smart City, samenwerking met de Belastingdienst en partnerschap met TNO. Daarnaast valt er een sterke stijging te constateren in de aanwas van aspiranten met een migratieachtergrond.
Voor verschillende vernieuwingsopgaven zoals innovatie, cybercriminaliteit en opsporing stelde het regeerakkoord extra geld beschikbaar. De komende periode zet het korps met zijn samenwerkingspartners een aantal vervolgstappen om de politie van overmorgen betekenis te geven in de praktijk: in de keuzes, het handelen en de organisatieontwikkeling – de basisteams in het bijzonder.

De politie wil transparant en in contact zijn met haar omgeving. Dat betekent dat zij ook inzet op het zichtbaar maken van politiewerk en dilemma's daarin. Beeldvorming kan snel ontstaan. Via omgevingsanalyses houdt de politie zicht op wat er speelt, zodat zij aansluit op vragen en proactief de dialoog kan aangaan en continueren.

(Be)sturing

Er is een wettelijke basis voor de rolverdeling en verantwoordelijkheden tussen de politie, de minister en – op basis van de Vreemdelingenwet – de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (JenV)[1], de burgemeester, het Openbaar Ministerie (OM) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), inclusief de bijbehorende gezagsverhouding en sturing.

In het driehoeksoverleg vindt sturing plaats op de politie (burgemeester, (hoofd)officier van justitie, sectorhoofd of teamchef). In dit overleg maken de gezagsdragers, mede op basis van de gemeentelijke veiligheidsplannen, afspraken rondom de inzet en taakuitvoering van de politie, alsmede over lokale prioriteiten en het bestrijden c.q. beheersen van allerhande criminaliteitsvormen.

Op regionaal niveau bepalen de burgemeesters en de hoofdofficier van justitie gezamenlijk de regionale prioriteiten van de eenheid. Deze leggen zij vast in een regionaal beleidsplan. Iedere burgemeester legt hierover verantwoording af aan de eigen gemeenteraad. Analoog aan de regionale eenheden stelt de Landelijke Eenheid eveneens eens in de vier jaar een beleidsplan (en jaarlijks een jaarverslag) op. De Landelijke Eenheid legt deze ter instemming voor aan het Landelijk Parket van het OM en de NCTV, als meest direct betrokken gezagsdragers van de Landelijke Eenheid. De minister van JenV legt de doelstellingen van de Landelijke

[1] In deze jaarverantwoording wordt de huidige benaming van het Ministerie van Justitie en Veiligheid gehanteerd, die geldt sinds de start van het kabinet Rutte III, najaar 2017; ook als het gaat om verwijzingen naar eerdere periodes.

Eenheid en de regionale eenheden uiteindelijk vast. In het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie worden deze tevens besproken door de minister van JenV, het OM en de regioburgemeesters.

Korpsjaarverantwoording en jaarverslagen politie-eenheden
De politie publiceert een landelijke jaarverantwoording, die conform wettelijke verplichting bestaat uit het jaarverslag en de financiële jaarrekening. Daarin legt de politie verantwoording af over de aanpak van maatschappelijke veiligheidsproblemen, de resultaten wat betreft de doelstellingen in de Veiligheidsagenda, het beheer, de ontwikkeling van de politie-organisatie en de financiën van het korps. De eenheden – met uitzondering van de Landelijke Eenheid – leggen conform wettelijke verplichting (artikel 39, Politiewet 2012) lokaal verantwoording af over de voortgang van de aanpak van veiligheidsproblemen. Dat doen zij via een eigen jaarverslag of de lokale politiegegevens maken deel uit van het jaarverslag dat de gemeente of een ander gremium in het veiligheidsdomein publiceert. De politiegegevens maken dan deel uit van het jaarverslag van de betreffende gemeente of organisatie.

Bestuursgegevens

De politie bestaat uit tien regionaal georganiseerde eenheden, de Landelijke Eenheid en het Politiedienstencentrum. Het geheel staat onder leiding van de korpsleiding. De hoofdstructuur van de politie kent drie, nauw samenwerkende niveaus: nationaal, regionaal en lokaal. De korpsleiding functioneert op nationaal niveau. Op operationeel gebied geldt dat eveneens voor de Landelijke Eenheid, die onder meer eenheidsoverschrijdende en specialistische politietaken verricht, en voor het Politiedienstencentrum waarin alle bedrijfsvoeringsonderdelen zijn gebundeld. De tien andere eenheden opereren op regionaal niveau.
Zij omvatten verschillende districten waarbinnen op lokaal niveau basisteams, districtsrecherches en een flexteam actief zijn.

De korpsleiding bestaat op het moment dat de Jaarverantwoording 2017 verschijnt uit korpschef Erik Akerboom, plaatsvervangend korpschef Henk van Essen, de leden van de korpsleiding Liesbeth Huyzer en Leonard Kok en Chief Information Officer Dick Heerschop.

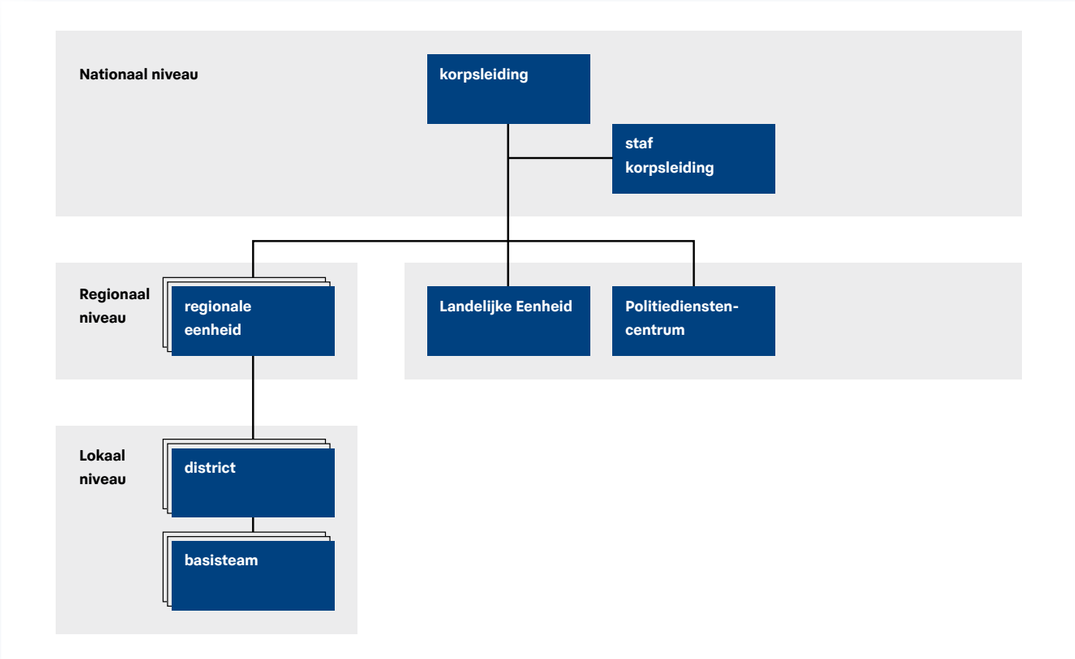

XTC-LAB
Met een shovel opende het arrestatie-team de roldeur van een Eindhovense loods. De politie trof er een groot xtc-lab aan met 5500 liter chemicaliën, goed voor honderden kilo's MDMA. Het arrestatieteam hield zeven verdachten aan.

2

Veiligheids-agenda 2015-2018

Veiligheidsagenda 2015-2018

De tien regioburgemeesters, de voorzitter van het College van procureurs-generaal en de minister van Justitie en Veiligheid spraken in 2014 landelijke beleidsdoelstellingen af in de Veiligheidsagenda 2015-2018. De politie adviseerde hierover en de minister stelde de agenda vast. Dit hoofdstuk gaat in op de doelstellingen en resultaten in 2017.

Cijfers Veiligheidsagenda[2] Beleidsafspraken	Gerealiseerd 2015	Gerealiseerd 2016	Norm 2017	Gerealiseerd 2017	Norm 2018
Ondermijning					
Aantal aangepakte csv's	1.188	1.369	950	1.361	950
Cybercriminaliteit					
Aantal complexe opsporingsonderzoeken	21	34	40	43	50
Aantal OM-verdachten regulier (OM)	124	171	230	227	310
Aantal OM-verdachten regulier (politie)	172	177	230	215	310
Horizontale fraude					
Aantal OM-verdachten horizontale fraude	2.077	2.780	1.900	2.740	2.300
Afpakken					
Incasso (x € 1.000)	143.576	402.081	110.560	221.259	115.600
Waardebeslag (x € 1.000)	407.464	344.345	270.000	359.678	270.000
Kinderpornografie					
Proactief (lopend/afgerond)	25	20	25	30	25
Regulier (afgerond)	364	335	235	338	240
Eenvoudig (afgerond)					
Alternatief (afgerond)	453	521	390	344	435
Totaal aantal interventies	842	876	650	712	700
High impact crime					
Aantal woninginbraken	64.560	55.470	76.357	49.124	72.346
Aantal voltooide woninginbraken	44.436	38.212	52.895	34.089	49.795
Ophelderingspercentage	9,4	9,7	10,8	9,5	11,5
Aantal overvallen	1.239	1.133	1.563	1.103	1.540
Ophelderingspercentage	49,6	55,9	49,9	50,0	50,8
Aantal straatroven	4.731	4.165	6.204	3.576	5.931
Ophelderingspercentage	28,5	28,9	29,9	25,7	30,3

[2]In 2017 is ook de productie van de Landelijke Eenheid meegeteld bij het aantal OM-verdachten cybercriminaliteit regulier (4) en horizontale fraude (20).

Doelstellingen Veiligheidsagenda

De Veiligheidsagenda 2015-2018 heeft als doel de integrale samenwerking bij de aanpak van criminaliteit en onveiligheid verder te ontwikkelen en richt zich op de aanpak van maatschappelijke veiligheidsproblemen die:

- landelijk spelen;
- (regio)grensoverschrijdend zijn;
- op landelijk niveau afstemming van de aanpak vereisen.

Op de agenda staan de volgende doelstellingen: de aanpak van ondermijnende criminaliteit, cybercriminaliteit, horizontale fraude, afpakken, kinderpornografie en high impact crime.

Ondermijning

Ondermijning betekent het verzwakken of misbruiken van onze maatschappelijke structuur. Het gaat daarnaast vooral over de vermenging van onder- en bovenwereld. Dit leidt tot aantasting van de maatschappelijke fundamenten en/of de legitimiteit van het stelsel dat de samenleving beschermt. Het kan knagen aan de wortels van de democratie. Ondermijning betreft behalve een criminaliteitsprobleem ook een sociaal-maatschappelijk vraagstuk.

De oorzaken en gevolgen ervan aanpakken, vereist een combinatie van repressieve, fiscale en preventieve maatregelen, die samenkomen in een integrale benadering. Voorwaarde voor het effectief bestrijden van ondermijning is samenwerking met diverse overheidspartners, ondernemers, burgers en maatschappelijke organisaties. Met vaste partners zoals gemeenten, Belastingdienst en OM werkt de politie structureel samen, bijvoorbeeld binnen het Landelijk/Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (LIEC/RIEC).

Bij de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is het doorbreken van de gelegenheidsstructuur belangrijk. In deze aanpak is samenwerking noodzakelijk met publiek-private partners, zoals woningcorporaties, autoverhuurbedrijven, banken, notarissen en makelaars. Hierbij wordt de aanpak van ondermijning benaderd als het ingrijpen in het criminele bedrijfsproces, waarin een keten van - legale - dienstverleners geld verdient door illegale diensten te verlenen. Op deze wijze leveren zij een bijdrage aan het ontstaan en behouden van deze criminaliteit. Elke vorm, dadergroep en plek van ondermijnende criminaliteit kent zijn eigen bedrijfsproces en kenmerken. Om ondermijning tegen te gaan, is het zaak te zoeken naar de beste gelegenheden om als samenwerkende partners de keten te doorbreken. Het stimuleren en verbeteren van deze samenwerking, onder andere binnen het LIEC/RIEC- stelsel, is daarom belangrijk.

Doelstellingen en inzet 2017

De aanpak van criminele samenwerkingsverbanden (csv) intensiveren, vormt de voornaamste doelstelling bij het bestrijden van ondermijning. Justitie en politie hanteren dit begrip wanneer er sprake is van criminaliteit met een georganiseerd karakter. Deze csv's hebben meestal geen vaste organisatiestructuur. Het zijn veelal fluïde netwerken van individuen, die naargelang de gelegenheid een samenwerkingsrelatie aangaan.
Csv's kunnen verschillende soorten ernstige delicten plegen. Soms richt een csv zich exclusief op een bepaalde criminaliteitsvorm zoals mensenhandel. Veelal is er sprake van verwevenheid tussen verschillende soorten criminaliteit. Voor de politie stond 2017 daarnaast in het teken van het investeren in de kennis over en het bewustzijn van ondermijning in de eenheden, voornamelijk op team- en districtsniveau.

Realisatie 2017

In 2017 is de integrale Toekomstagenda Ondermijning opgeleverd en door de minister van Justitie en Veiligheid naar de Tweede Kamer gestuurd. Overheidspartners die samenwerken in het Landelijk Platform Geïntegreerde aanpak Ondermijnende Criminaliteit (LPGOC) beschreven daarin de problematiek van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en formuleerden hun gezamenlijke koers. Zij committeerden zich expliciet aan het noodzakelijke optreden als één overheid. Het betreft de ministeries van Justitie en Veiligheid, Financiën, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Openbaar Ministerie, de politie, de Belastingdienst, het LIEC/RIEC en de (regio)burgemeesters.

Deze LPGOC-partners zijn in 2017 gestart met het opstellen van een gezamenlijke Wetgevingsagenda om met wet- en regelgeving knelpunten in de (integrale) aanpak op te lossen, bijvoorbeeld op het gebied van informatiedeling. De politie zal een aandeel leveren aan de integrale ontwikkelingen.
In 2017 is gestart met het inrichten van een nieuwe landelijke governance, waarmee het LPGOC verdwijnt.

Het korps produceerde in 2017 onder opdrachtgeverschap van het OM het *Nationaal Dreigingsbeeld (NDB) 2016*. Samen met de integrale ondermijningsbeelden verschaft dit de partners meer inzicht in de ondermijnende criminaliteit. Door de signaleringen te duiden die voor meerdere fenomenen opgaan, bevestigt het NDB 2016 dat de aanpak zich voor een belangrijk deel moet richten op de gelegenheidsstructuren, die de ondermijnende criminaliteit mogelijk maken.

Deze structuren dragen een divers karakter (infrastructureel, digitaal, technologisch en sociaal-economisch)

en zijn op zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal niveau zichtbaar.

Een groot deel van de resultaten uit de Veiligheidsagenda waaraan de politie in 2017 bijdroeg, kan dan ook gekoppeld worden aan zulke gelegenheidsstructuren. Op digitaal-technologisch gebied lukte het politie en justitie bijvoorbeeld om de beveiliging te kraken van telefoons die criminelen gebruiken. Deze Pretty Good Privacybeveiliging (PGP Safe) garandeerde de afnemers volledig anonieme communicatie via een versleuteld systeem. Daar ondervond de politie tijdens grote onderzoeken al jaren last van.

Met deze ingreep ontsleutelde de politie 3,6 miljoen duistere 'onderonsjes' in de onderwereld. Een unieke schat aan criminele informatie. Al in 2017 bleek dat dit resultaat nog jaren van grote betekenis kan zijn voor strafrechtelijke onderzoeken naar criminele organisaties, drugshandel en liquidaties. Het in december 2017 ter zitting gebrachte onderzoek naar de betrokkenheid van Urker vissers bij georganiseerde cocaïnehandel vormt daarvan een duidelijk voorbeeld.

Van verschillende kanten kwam in 2017 de aanpak van Outlaw Motorcycle Gangs eveneens goed tot zijn recht. De vele strafrechtelijke onderzoeken naar kopstukken van de grotere motorbendes, de sluiting van clubhuizen door de burgemeester en de civiele rechtszaak om te komen tot een organisatieverbod sprongen daarbij het meest in het oog. Mede in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 leidde dit ertoe dat de kwetsbaarheid van onze maatschappelijke structuren voor ondermijning in 2017 hoog op de agenda kwam.

Met zijn goede infrastructuur voor legale bedrijven biedt Nederland ook aan criminele aanbieders de gelegenheid om hun producten hier op de markt te brengen of door te voeren naar (de economie van) andere landen. De eerste resultaten van de bijzondere samenwerking met PostNL waren in 2017 te zien. De politie zette onder meer speurhonden in om verzending van illegale producten via postpakketdiensten aan te pakken. Een goed voorbeeld van publiek-private samenwerking met een sterke internationale component.

Ook in 2017 sprongen de havengebieden in het oog als nodale knooppunten voor ondermijnende criminaliteit. De Rotterdamse haven, maar eveneens de havens in Zeeland, Urk en IJmuiden en de kleinere jachthavens. In 2017 zijn de best practices gepresenteerd uit het project *Fabricius*, dat de integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit in de IJmuidense havens ten doel had. De eenheden Zeeland-West-Brabant en Rotterdam zetten verdere stappen in de samenwerking met de Antwerpse haven.

Realisatie 2017

Het aantal tot en met december 2017 aangepakte csv's bedroeg 1361 (143 procent van de norm voor 2017). Dit cijfer omvat zowel het aantal projectmatige onderzoeken naar georganiseerde, ondermijnende criminaliteit als onderzoeken door de teams Grootschalige Opsporing die:

- een link hebben met georganiseerde criminaliteit (exclusief de thema's kinderpornografie en high tech crime);
- zich in de tactische of in de vervolgingsfase in eerste aanleg bevinden;
- afkomstig zijn van de politie.

Naast de 635 nog lopende csv-onderzoeken startte de politie 316 nieuwe onderzoeken in 2017, waarmee de lokale onderdelen gezamenlijk de doelstelling voor 2017 behaalden. Vooral de eenheden Oost-Brabant en Limburg draaiden naar verhouding veel onderzoeken, mede door hun gerichte aanpak. Op milieugebied is onder leiding van het Functioneel Parket eveneens een flink aantal onderzoeken naar csv's verricht. Ook deze resultaten bleven op het niveau van 2016, waarmee de doelstelling voor 2017 is gerealiseerd.

Ondermijning	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Aantal aangepakte csv's	950	1.361

De bestrijding van malware en criminele dienstverleners kreeg ook in 2017 prioriteit

Cybercriminaliteit

High tech crime

Het Team High Tech Crime (THTC) van de politie bestrijdt in samenwerking met (inter)nationale publieke en private partners de meest ondermijnende, nieuwe en complexe vormen van cybercriminaliteit. In 2017 rondde het THTC twintig opsporingsonderzoeken af. Daarmee behaalde de politie het in de Veiligheidsagenda 2015-2018 afgesproken aantal onderzoeken.

De bestrijding van malware en cybercriminele dienstverleners kreeg net als de afgelopen jaren prioriteit. Malware betreft schadelijke software die wordt gebruikt voor uiteenlopende vormen van cybercriminaliteit, waaronder gijzeling van computerbestanden (ransomware). In 2017 zette de politie naast opsporing onverminderd in op het verstoren van cybercriminaliteit, omdat dit vaak effectiever is dan de specifieke daders zoeken via opsporing. In oktober 2017 ontving het Team High Tech Crime de Anti-Fraude Award vanwege zijn successen tegen ransomware, het neerhalen van illegale marktplaatsen en het oprollen van criminele communicatienetwerken.

NoMoreRansom

Ter bestrijding van ransomware ontwikkelde de politie medio 2016 www.NoMoreRansom.org, samen met een groot aantal buitenlandse partners. Deze website helpt slachtoffers van ransomware om zo mogelijk hun versleutelde bestanden weer beschikbaar te krijgen en geeft informatie over preventieve maatregelen. Medio 2017 was het platform al beschikbaar in 26 talen met 54 gratis te downloaden decryptietools tegen 104 verschillende soorten ransomware. Met die tools werden al tienduizenden geblokkeerde apparaten ontsleuteld. Europol schat dat hierdoor acht miljoen euro aan afgeperst geld niet bij criminelen terecht is gekomen[3].

Hansa Market

In een omvangrijk onderzoek heeft de politie medio 2017 een van de grootste illegale marktplaatsen op internet, Hansa Market, overgenomen en offline gehaald. In Nederland hield zij hierbij een topverkoper van deze marktplaats aan en legde zij beslag op twee miljoen euro aan bitcoins. De val van Hansa Market vormde het sluitstuk van een internationaal afgestemde infiltratieoperatie. De Nederlandse politie kreeg daarbij het beheer van de marktplaats in handen. Dat verschafte het THTC en het Darkwebteam van de politie zicht op grote aantallen verkopers en kopers van voornamelijk harddrugs. Gemiddeld passeerden er duizend bestellingen per dag. Om leveringen tegen te houden, zijn meer dan vijfhonderd Nederlandse afleveradressen gemeld bij post- en koeriersbedrijven en tienduizend buitenlandse afleveradressen speelde het korps door via Europol. TNO concludeerde na onderzoek[4] dat de actie het vertrouwen van criminelen in illegale marktplaatsen ernstig heeft geschaad.

[3] https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/over-28-000-devices-decrypted-and-100-global-partners-%E2%80%93-no-more-ransom-celebrates-its-first-year

[4] https://www.tno.nl/media/10032/17-9099-factsheetbrochure-dws-05.pdf?bcsi_scan_0303982eef28711f=0&bcsi_scan_filename=17-9099-factsheetbrochure-dws-05.pdf

Illegale communicatienetwerken
De politie boekte grote successen tegen aanbieders van criminele communicatienetwerken. Zo kreeg het THTC in samenwerking met politie en justitie in Noord- en Midden-Amerika toegang tot miljoenen berichten van klanten bij Ennetcom en PGP Safe – voor de onderwereld twee belangrijke leveranciers van versleutelde communicatie. Bij de onderzoeken zijn onder meer dure auto's en één miljoen euro aan contant geld in beslag genomen. Bovendien gaf de ontsleuteling van de berichten regelmatig de doorslag tijdens binnen- en buitenlandse opsporingsonderzoeken naar zware criminaliteit. Denk aan (geplande) liquidaties, gewapende overvallen, drugshandel, witwassen en pogingen tot moord.

Cybercriminaliteitsonderzoeken in regionale eenheden

De politie nam in 2017 verdere stappen om de aanpak van cybercriminaliteit te verruimen naar een aanpak binnen alle eenheden. Hierdoor ontstaat landelijke dekking bij de bestrijding van high tech, reguliere en veelvoorkomende cybercriminaliteit. Eind 2017 telde het korps – naast het THTC – acht vaste cybercrimeteams in de regionale eenheden: Amsterdam, Limburg, Noord-Holland, Noord-Nederland, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant. Den Haag en Oost-Nederland werken met een flexibel team. De teams dragen in alle eenheden kennis over aan hun collega's door samenwerking met basisteams en districtsrecherches.

Verhogen digitale weerbaarheid
Om de samenleving digitaal weerbaarder te maken, richten de cybercrimeteams zich behalve op opsporing ook op preventie, verstoren, signaleren en adviseren. Een voorbeeld van preventie was de campagne *Wordt u gebeld door Microsoft? Hang op!* in juni 2017. In 2017 deden 1669 mensen aangifte van de zogenoemde Microsoftscam, tegenover elfhonderd in 2016. In totaal raakten de slachtoffers honderdduizenden euro's kwijt. In samenwerking met Microsoft en media legde de politie uit hoe de oplichters te werk gaan en op welke wijze men het beste kan reageren. Uit de aangiftecijfers bleek dat het aantal slachtoffers afnam in de periode direct na de campagne, maar daarna ook weer toenam. Daarom is in januari 2018 nogmaals een voorlichtingscampagne gehouden in de media.

Realisatie 2017

De politie behaalde in 2017 nagenoeg de Veiligheidsagenda-afspraken op het gebied van cybercriminaliteit. In totaal zijn binnen reguliere onderzoeken 227 verdachten aangeleverd aan het OM en 43 binnen complexe cybercriminaliteitsonderzoeken, waarvan 24 door het THTC.
Er zijn mooie resultaten geboekt, zoals de aanhouding van verdachten voor fraude met de betaalapp Tikkie. Dat resultaat behaalde de Eenheid Noord-Holland samen met collega's uit de Eenheid Zeeland-West-Brabant. Een ander voorbeeld betrof aanhoudingen in de Eenheid Rotterdam, op verdenking van het klonen van honderden modems. Hierover kreeg de politie een tip uit Canada.

Horizontale fraude

Horizontale fraude is gericht tegen burgers en bedrijven. Voorbeelden hiervan zijn fraude met betaalmiddelen, onlinehandelsfraude en faillissementsfraude. De laatste jaren raakt horizontale fraude steeds meer gedigitaliseerd. De politie investeert samen met het Ministerie van JenV en het OM in een aanpak die bestaat uit:

- het vergroten van de bewustwording bij en de weerbaarheid van (potentiële) slachtoffers;
- het versterken van fraudepreventie door het opwerpen van barrières;
- gerichte inzet van het strafrecht.

Cybercriminaliteit	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Aantal complexe opsporingsonderzoeken	40	43
Aantal OM-verdachten regulier (OM)	230	227

Door de bewustwording bij en de weerbaarheid van (potentiële) slachtoffers te versterken, raken zij minder snel gedupeerd door dit soort fraude. Diverse publieke en private organisaties verstrekten informatie aan (potentiële) slachtoffers van fraude. Bij private organisaties kan men denken aan consumentenorganisaties, banken, brancheorganisaties en de Fraudehelpdesk. Bij publieke organisaties aan de Autoriteit Consument en Markt en de Autoriteit Financiële Markten. Het Landelijk Meldpunt Internetoplichting van de politie plaatst onder meer tips op www.politie.nl.

Realisatie 2017

Voor het versterken van de fraudepreventie is geïnvesteerd in publiek-private samenwerking (pps). Samen met het Ministerie van JenV en het OM maakte het korps deel uit van diverse private netwerken op het gebied van fraudebestrijding. Onderdeel daarvan vormen de gesprekken met specifieke stakeholders, die fraudeurs (kunnen) faciliteren – vooral binnen de financiële, ICT- en telecominfrastructuur. Deze gesprekken zijn de kern van de pps-aanpak en krijgen met nieuwe fraudevormen steeds weer nieuwe inhoud. Ze leidden in een aantal gevallen tot initiatieven bij private partners om een (groter) aandeel te nemen in fraudepreventie. Goede voorbeelden van pps bij fraudepreventie uit 2017 zijn:

- de IBAN-naamcheck door banken. Bij een overboeking controleren banken of de ingevulde naam overeenkomt met het ingevulde IBAN-nummer. Als er geen match is, krijgt de gebruiker een waarschuwing. Dit kan bepaalde fraudevormen voorkomen. Denk aan factuurfraude, voorschotfraude of aan- en verkoopfraude.
- de introductie van de service *Gelijk oversteken* door onlinehandelsplaats Marktplaats. De betaling verloopt daarbij via een onlinebetaalplatform. De verkoper krijgt pas geld als de koper het signaal geeft dat het product is ontvangen.

Doet zich desondanks fraude voor, dan kan deze worden bestreden door gerichte inzet van het straf-, civiel of (in bepaalde gevallen) bestuursrecht, dan wel een combinatie ervan. De zaken met de classificatie horizontale fraude die de politie in 2017 aanleverde, leidden tot de inschrijving bij het OM van 2740 verdachten. Daarmee overtrof zij de doelstelling (1900 verdachten) ook dit jaar.

Elke eenheid kreeg per 1 juni 2017 een Frontoffice Fraude Financieel. Dat betreft een vraagbaak voor grote private partijen, de bijzondere opsporingsdiensten en alle executieve politiemedewerkers. Deze frontoffices zetten in een vroeg stadium specialistische kennis in om een completer beeld en de noodzakelijke informatie te leveren, waarmee de stuur/weegploegen vervolgens een juiste afhandelingskeuze kunnen maken. De frontoffice draagt daarmee bij aan meer betrouwbaarheid en aan een zowel doelgerichte als doelmatige politieaanpak van financieel-economische criminaliteit.

Het uitgangspunt is om het strafrecht meer in te zetten binnen een mix aan maatregelen (preventief, bestuurlijk en civiel-repressief), waarbij het korps uitdrukkelijk de mogelijkheden van publiek-private samenwerking voor de opsporing beziet.

Afpakken

Financieel voordeel geldt als een belangrijke drijfveer voor het plegen van delicten. Het verwerven van crimineel vermogen is in veel gevallen zichtbaar in de maatschappij en vormt een doorn in het oog van burgers die zich wel aan de regels houden. Het afpakken van crimineel vermogen is om deze reden een van de speerpunten voor OM en politie. Afpakken beperkt zich niet tot

Horizontale fraude	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Aantal OM-verdachten horizontale fraude	1.900	2.740

de strafrechtelijke aanpak en evenmin tot financieel-economische delicten. Overal waar regelovertreding en illegaal of onrechtmatig voordeel aan de orde komt, kan afpakken deel uitmaken van de interventies. Daar is een breed instrumentarium voor beschikbaar (strafrechtelijk, fiscaal, bestuurlijk). Gemeenten kunnen eveneens bijdragen aan het afpakken (bestrijden bijstandsfraude, via vergunningverlening etc.). De politie draagt bij aan het inperken van crimineel vermogen door waardebeslag, maar ook door slachtofferbeslag te leggen op geld en bezittingen van criminelen.

Met het oog op het realiseren van de incassodoelstelling is met het OM en de gezamenlijke opsporingsdiensten afgesproken om een incassoresultaat te behalen van € 110 miljoen. Met een incassoresultaat van € 221 miljoen is deze norm ruim overschreden. Dit resultaat kwam tot stand dankzij de gezamenlijke inspanningen van de Koninklijke Marechaussee, de bijzondere opsporingsdiensten, het OM en de politie.

Het korps investeerde in 2017 opnieuw in samenwerking met partners, onder meer via de RIEC's. Zulke verbanden creëren samenhang bij de inzet van de instrumenten die de partners ter beschikking staan om criminelen aan te pakken. Tot de partners behoren onder meer de gemeenten, de provincies, het OM, de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en de Belastingdienst. Daarnaast verbeterde de politie met het OM het registratieproces rondom beslag. Het gaat daarbij om de registratie van vermogensbestanddelen. Dit betekende een stapsgewijze verbetering van het zicht op afpakopbrengsten in de keten.

De politie zette in 2017 stevig in op de meerjarige intensivering: *Afpakken als een verandertraject.* Hiermee wil het korps bereiken dat financieel rechercheren uitgroeit tot een onderdeel van het normale politiewerk.

Om de operatie te ondersteunen ontwikkelde het korps samen met de Politieacademie een trainingstraject-op-maat. Bij het proces van afpakken begeleiden een vakdocent, leerprocesbegeleider en veranderkundige samen de medewerkers van een team in hun eigen werkomgeving.
Zij investeren in kennis en vaardigheden en vanuit gedragswetenschappelijk perspectief tevens in houdings- en gedragsaspecten. Dit moet ervoor zorgen dat medewerkers de opgedane kennis en inzichten daadwerkelijk omzetten in praktisch handelen. Een brede groep van politiemedewerkers krijgt dit intensiveringstraject aangeboden: van de gebiedsgebonden politiezorg en de recherche tot financieel specialisten.

Zeden, kinderpornografie en kindersekstoerisme

Kinderen hebben waar ook ter wereld recht op een veilig leven. Elf teams Bestrijding Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (TBKK) en het Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme zetten zich hiervoor in. De politie participeert samen met het OM in het Expertisecentrum Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, dat ondersteunt en adviseert op operationeel en beleidsmatig niveau.

Realisatie 2017

De onderzoeken naar kinderpornografie en kindersekstoerisme worden op drie manieren gecategoriseerd:

- proactieve onderzoeken: deze komen door eigen onderzoek van de politie in beeld;
- regulier: onderzoeken die starten naar aanleiding van binnengekomen informatie, waarin al een indicatie voor een dader aanwezig is en die leiden tot een volledig opsporingsonderzoek;
- overig: eenvoudige onderzoeken met een korte duur en/of alternatieve interventies.

De doelstelling was om 650 interventies te plegen in 2017. Deze doelstelling is met 712 interventies behaald (zie tabel op pagina 33). Net als voorgaande jaren lag de focus binnen de aanpak van kinderpornografie en kindersekstoerisme op slachtoffers uit misbruiksituaties halen.

Zowel in de eigen lijn OM-politie als met het Ministerie van JenV stelde het korps plannen op om te komen tot een bredere en intensieve aanpak van het toenemende online seksueel kindermisbruik, dat geldt als een maatschappelijk vraagstuk.
Daarnaast ziet de politie het monitoren van ernstige zedendelinquenten met een (middel)hoog recidiverisico als een kansrijke manier om ernstige zedendelicten te voorkomen. In 2017 trof zij de eerste voorbereidingen om de teams eenduidig te laten monitoren. Een proefproject met een risicotaxatie-instrument rondde het korps af. Dat instrument kan de politie inzetten om op een valide en betrouwbare manier inzicht te krijgen in de recidiverisico's bij zedenverdachten.

Kinderpornografie

In drie jaar tijd nam het aantal meldingen van kinderpornografie explosief toe: van ruim 5000 in 2015 naar ruim 18.000 in 2017. Naar verwachting houdt deze stijging de komende jaren aan. De meldingen komen vooral van Amerikaanse bedrijven. De Amerikaanse wet verplicht hen om verdacht beeldmateriaal te melden bij het National Center for Missing and Exploited Children.
Daarnaast ontdekt de politie door nieuwe technieken zoals Microsoft DNA een groter aantal afbeeldingen. Om meer grip te krijgen op de toestroom van meldingen naar Nederland, zijn betere afspraken gemaakt. De Nederlandse politie kon daardoor in 2017 haar intakeproces efficiënter inrichten. Onderzoek van internetdata is noodzakelijk voor de opsporing van online seksueel kindermisbruik.

Kindersekstoerisme

Door de investering in internationale samenwerking zijn de nodige netwerken en expertise opgebouwd. Dat leidde tot verschillende opsporingsonderzoeken naar Nederlandse verdachten in het buitenland, waarbij slachtoffers zijn geïdentificeerd en verdachten aangehouden. De in de Filipijnen gestationeerde liaison officer coördineerde deze samenwerking.

Naast deze liaison officer stationeerde de politie voor de periode van twee jaar een tweede liaison officer in Bangkok. Zij hebben Azië als werkgebied en richten zich op zes landen: Nepal, Filipijnen, Indonesië, Thailand, Cambodja en Sri Lanka.
Op het gebied van kindersekstoerisme (kst) zijn in 2017 zeventien zaken afgehandeld. Daarnaast monitoren de TBKK's kst-subjecten om hen mogelijk als verdachte te kunnen aanmerken. In dit kader startten politie en OM in 2017 met het verkennen van de mogelijkheden om vaker gebruik te maken van de Interpolwaarschuwing *Green Notice.* Hiermee stellen zij andere landen in de gelegenheid om inreizende Nederlandse zedendelinquenten met een hoog risico beter te volgen en zo herhaald daderschap en slachtofferschap te voorkomen.

Internationale samenwerking

In samenwerking met het OM, het Ministerie van JenV, de Koninklijke Marechaussee, het Expertisebureau Online Kindermisbruik en twee niet-gouvernementele organisaties (ngo) testte de politie in 2017 een kst-informatiepakket (of toolkit) in de Filipijnen. Dat dient de bewustwording van kst en het aantal meldingen te verhogen.
De uitkomsten van deze test gebruikt het korps om het informatiepakket geschikt te maken voor specifieke doelgroepen, zoals Nederlandse reizigers en reisorganisaties.

Samen met de Australian Federal Police en Thailand startte de politie een samenwerkingsverband voor het ondersteunen van de Thaise politie bij de bestrijding van seksueel kindermisbruik. Dit meerjarige project past binnen het nieuwe internationale samenwerkingsbeleid en heeft tot doel bij te dragen aan het opsporen van daders.

Afpakken	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Incasso (€*1.000)	110.560	221.259
Waardebeslag (€*1.000)	270.000	359.678

Kinderpornografie/kindersekstoerisme	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Proactief (lopend/afgerond)	25	30
Regulier (afgerond)	235	338
Overig (eenvoudige onderzoeken en alternatieve interventies)	390	344
Totaal aantal interventies	**650**	**712**

Daarnaast organiseerden de politie en het OM in 2017 een ngo-dag, waarop samenwerking met en tussen de ngo's vooropstond. Deze dag kreeg opvolging in de vorm van bespreking van plannen voor nauwere samenwerking in de regio Zuidoost-Azië. De ngo's werken vaak met de lokale bevolking. Dat levert regelmatig informatie op over (potentiële) kindermisbruikers. Daarnaast spelen zij een cruciale rol bij het ondersteunen van slachtoffers tijdens en na de rechtsgang.

Internationale netwerken

De Nederlandse politie neemt deel aan de *Virtual Global Taskforce* (VGT). Hierin werken opsporingsinstanties, organisaties en bedrijven uit de hele wereld samen aan het voor kinderen veilig maken van het internet en aan het tegengaan van misbruik. In 2017 startte het VGT-netwerk met het benoemen en verduidelijken van zijn toegevoegde waarde ten opzichte van andere internationale netwerken (We-Protect, Interpol, Europol) en van zijn samenwerking met deze netwerken.

Door zijn samenstelling kan de VGT problemen bij de wereldwijde aanpak van online- en offlinekindermisbruik detecteren en adresseren via eigen actie of via het agenderen bij politieke netwerken zoals We-Protect en bij bedrijven.
Onderwerpen die momenteel in behandeling zijn, betreffen onder meer het *Live Distant Child Abuse* (webcamsekstoerisme), de mentale weerbaarheid van rechercheurs, preventiemaatregelen, samenwerking met ngo's en het samen met private partners verder ontwikkelen van technieken.

Nederland is voorzitter van een deelproject onder het Empact-initiatief[5], gesteund door de Europese Commissie, genaamd *No safe haven*. Dit project waarschuwt potentiële kinderpornositebezoekers voor hun gedrag en verwijst naar gespecialiseerde hulpverlening.

High impact crime

De landelijke prioriteit high impact crime (hic) is een verzamelbegrip voor woninginbraken, overvallen en straatroven. Het zijn ernstige misdrijven met grote impact op slachtoffers. Daarom geeft de politie samen met haar partners hoge prioriteit aan de bestrijding ervan. Hic maakt om die reden onderdeel uit van de Veiligheidsagenda 2015-2018.

Uit de resultaten blijkt dat de probleemgerichte, integrale hic-aanpak vruchten afwerpt. Onder regie van het bevoegd gezag en in samenwerking met partners daalde wederom het aantal overvallen, woninginbraken en straatroven in 2017 (zie de tabel Aantal misdrijven op pagina 36).

Het korps kon de daling van de voorgaande jaren continueren door een scala aan repressieve en preventieve maatregelen. Deze voerde het uit op landelijk, regionaal en lokaal niveau met het Ministerie van JenV, het OM, de gemeenten, het bedrijfsleven en burgers. Ondanks deze verbeteringen bereikte het ophelderingspercentage voor woninginbraken en straatroven nog niet het gewenste niveau (zie de tabel Ophelderingspercentages op pagina 36). De investeringen in preventieve en proactieve maatregelen zijn vooral gericht op het voorkomen van inbraken en bleken effectief. De investeringen in repressie moeten vooral komen uit inzet van meer capaciteit door de politie. Vanwege het toenemend aantal prioriteiten bij een gelijkblijvende sterkte blijkt dit lastig te realiseren.
Bij dalende aantallen misdrijven wordt het relatief moeilijker om het ophelderingspercentage te laten stijgen. De politie is zich ervan bewust dat de behaalde percentages onder de doelstelling liggen. Met de beschikbare capaciteit doet zij er alles aan om ook deze doelstellingen te behalen. Feit is dat het dalende aantal hic-misdrijven ook een dalend aantal slachtoffers betekent.

Woninginbraken

Onder regie van het bevoegd gezag is de gemeenschappelijke aanpak voor woninginbraken in 2017 voortgezet. Tijdens het jaarlijkse Donkere Dagen Offensief – tussen september en april – investeerde de politie met de betrokken partners extra in het bestrijden van woninginbraken. Landelijke preventiecampagnes van het Ministerie van JenV, zoals *Maak het ze niet te makkelijk*, ondersteunden de lokale inspanningen, die bestonden uit informatiegestuurd surveilleren op bepaalde hotspots en het houden van preventieve acties. Bovendien nam digitale buurtpreventie in de vorm van WhatsApp een grote vlucht. Via WhatsApp-netwerken wisselen bewoners onderling eenvoudig en snel informatie uit, wat de heterdaadkracht aanzienlijk vergrootte.
Verder zette de politie in op het doorrechercheren bij woninginbraken, het uitvoeren van de persoonsgerichte aanpak en een sterkere bestrijding van rondtrekkende dadergroepen die zich schuldig maken aan woninginbraken.

De landelijke invoering van de woninginbrakenaangifteapp kreeg in 2017 vervolg. Met deze app wil de politie het administratieve werk vergemakkelijken en versnellen en de dienstverlening aan de burgers verbeteren. Dankzij deze app kunnen agenten met hun smartphone een aangifte van woninginbraak voortaan digitaal opnemen, laten ondertekenen en direct verzenden. De aangifte belandt vervolgens geautomatiseerd bij de backoffice. Tevens ontvangt de burger meteen de ondertekende aangifte per e-mail.

Overvallen

De effectieve overvallenaanpak is in 2017 gecontinueerd. Onder regie van het bevoegd gezag werden verschillende eenheidsgrensoverstijgende dadergroepen aangehouden en veroordeeld.
Landelijke coördinatie op dit thema bracht inzicht in rondtrekkende dadergroepen, die op nationale en internationale schaal plofkraken pleegden. Door de uitstekende samenwerking tussen politie, OM, gemeenten en banken leidde dit niet alleen tot aanhouding van verschillende dadergroepen, maar ook tot preventieve maatregelen om geldautomaten beter te beveiligen.
De Taskforce Overvallen stelde het *Actieprogramma 2.0* in. Langs de pijlers preventie, opsporing, vervolging en slachtoffers zijn daarin zestig maatregelen opgenomen om in 2017 en 2018 het aantal overvallen en/of vormen van straatroof nog meer terug te dringen. Een van die maatregelen betreft de verdere ontwikkeling van de zogenaamde *bad guys aanpak*. Deze integrale ketenaanpak, waarbij gemeenten, veiligheidshuizen, Belastingdienst, FIOD, reclassering en RIEC's zijn betrokken, zet fors in op de individuele dader of dadergroep.
Een andere maatregel is het verhogen van de heterdaadkracht door het drieringenmodel: na een overvalmelding zet de politie voertuigen en een helikopter strategisch in de buurt in. De basisteams besteedden veel aandacht aan hotspots en het terugdringen van recidive. Tot slot voerde het korps verschillende preventieve acties uit met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV), branches en winkelbedrijven. Woningovervallen maken ruim 35 procent uit van het totaal aantal overvallen en blijven een aandachtspunt binnen de overvallenaanpak.

Straatroven

Straatroof is een vorm van diefstal met geweld die een grillig karakter vertoont. De psychische, lichamelijke en materiële schade is vaak groot. Daarom krijgt ook de bestrijding van straatroven prioriteit binnen de hic-aanpak. De eenheden namen preventieve maatregelen om de diefstal van smartphones, tablets en laptops tegen te gaan. De landelijke campagne *Boefproof* van het Ministerie van JenV ondersteunde deze maatregelen.

Mobiel banditisme

Samen met partners intensiveerde de politie in 2017 haar acties tegen (inter)nationale, rondtrekkende dadergroepen, zowel in de wijken als op het hoofdwegennet. Dit uitte zich in grote acties, zoals de terugkerende, meerdaagse politieactie *Trivium*[6] en in diverse opsporingsonderzoeken. In internationaal verband nam het korps deel aan het actieprogramma *Organized Property Crime* van Europol. Dat richt zich op het opbouwen van inzicht in mobiele dadergroepen, het verzamelen van opsporingsinformatie en het uitvoeren van acties met de andere EU-lidstaten. Bovendien werkte de politie samen met het OM aan verbetering van de opsporings- en vervolgingswerkwijze, zodat mobiele dadergroepen beter en sneller worden herkend en misdaad door mobiele dadergroepen effectiever kan worden afgehandeld. Ook moet deze verbetering leiden tot het vergaren van meer kennis over het fenomeen.

Heling

In 2017 waren circa 300 gemeenten en 4700 opkopers aangesloten op het Digitaal Opkopersregister (DOR). Het DOR heeft meerwaarde voor de aanpak van hic-plegers. Dit register is namelijk gekoppeld aan de Stop Helingdatabase met aangiftes van gestolen goederen. Als een opkoper is aangesloten op het DOR, ontvangt de politie direct een melding wanneer iemand een gestolen goed aanbiedt. De Stop Helingdatabase wordt dagelijks geactualiseerd, wat de verkoop van gestolen goederen bemoeilijkt. Bij het DOR zijn meerdere partijen betrokken, waaronder het Ministerie van JenV, de politie, het OM, gemeenten, bedrijven, verzekeraars en (branche)organisaties zoals VNO/NCW, MKB-Nederland en het CCV. Daarnaast zette de politie in op verschillende preventieve acties. Zo voerde zij met het Ministerie van JenV de landelijke campagne *Maak het ze niet te gemakkelijk* uit. Deze campagne richtte zich enerzijds op het via Stop Heling checken van serienummers bij de aanschaf van tweedehands goederen en anderzijds op het registreren van waardevolle eigendommen.

[5]Empact staat voor European multidisciplinary platform against criminal threats.

[6]De halfjaarlijkse actie tegen mobiel banditisme.

Om deze koers te kunnen blijven voortzetten, is het van groot belang om de behaalde resultaten vast te houden en in te zetten op innovatieve maatregelen zoals predictive policing en sensing. Predictive policing omvat het gebruik van statistische voorspellingen om te kunnen anticiperen op criminele incidenten. Met sensing (digitaal waarnemen) kan de politie sneller anticiperen op criminele gedragingen in het publieke domein, wat de heterdaadkracht verhoogt.

Aantal misdrijven	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Woninginbraken	76.357	49.124
Overvallen	1.563	1.103
Straatroof	6.204	3.576

De norm betreft de maximale aantallen. Gerealiseerd is het feitelijk aantal gepleegde misdrijven.

Ophelderingspercentage	Norm 2017	Gerealiseerd 2017
Woninginbraken	10,8%	9,5%
Overvallen	49,9%	50,0%
Straatroof	29,9%	25,7%

GIJZELING ARNHEM
Zwaarbewapende leden van de Dienst Speciale Interventies maakten een eind aan spannende uren in een Arnhemse wijk. De gijzelnemer bleek uiteindelijk niet over explosieven, maar 'slechts' over wat messen te beschikken.

3

De basis op orde

De basis op orde

De Politiewet 2012 trad op 1 januari 2013 in werking. Daarmee was de nationaal georganiseerde politie in juridische zin een feit en ontstond formeel één korps. Dit hoofdstuk zet de belangrijkste doelstellingen uiteen van het verdere vormingsproces gericht op het in werking treden van de eenheden en de bedrijfsvoering. Met de minister was afgesproken dat het korps deze doelstellingen uiterlijk eind 2017 moest realiseren.

De afronding van de eerste vormingsfase

Eind augustus 2015 informeerde[7] de minister de Tweede Kamer over de voortgang van het vormingsproces bij de politie. In deze brief is toegezegd welke doelstellingen eind 2017 gerealiseerd moesten zijn onder de noemer 'de basis op orde'. Deze doelstellingen zijn met name gericht op het in werking brengen van de eenheden en de bedrijfsvoering. De politie constateerde na eigen onderzoek[8] dat zij grotendeels geslaagd is in het realiseren van deze doelstellingen. De Inspectie Justitie en Veiligheid valideerde dit onderzoek. In de voortgangsbrief[9] van december 2017 concludeerde de minister dat de eerste vormingsfase is afgerond. Hiermee is voor de politie de basis op orde en breekt nu de volgende fase aan: doorontwikkelen en verbeteren.

Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste doelstellingen met betrekking tot de inwerkingtreding van de eenheden en de bedrijfsvoering.
De verantwoording van de doelstellingen op het gebied van dienstverlening en opsporing staan in de daaraan gewijde hoofdstukken (hoofdstuk 5 Politie midden in de samenleving en hoofdstuk 6 Versterking politieoperatie).

Inwerkingtreding eenheden

De eenheden staken de afgelopen jaren veel tijd en energie in het in werking komen conform het inrichtingsplan van de politie. Na de zomer voerden alle eenheden een intern onderzoek uit naar de stand van zaken, vooral om te kijken naar de invoering en aanwezigheid van de relevante processen. De minister van JenV verzocht in 2017 de Inspectie Justitie en Veiligheid om een validatie te doen op het interne onderzoek bij de eenheden. De doelstellingen zijn onder te verdelen in de volgende hoofdthema's:

- relatie met het gezag op orde;
- capaciteitsmanagement;
- de sturing op de operatie op orde;
- het succesvol uitvoeren van de personele reorganisatie en het in balans brengen van formatie en bezetting;
- belangrijke processen zijn ingevoerd.

Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste uitkomsten van het interne onderzoek per hoofdthema.

1. Relatie met het gezag op orde

De uitkomsten van de interne toets wettigen de conclusie dat de relatie met het lokale gezag op orde is. Alle eenheden hebben aanwijsbaar kunnen aantonen dat de beschreven subdoelstellingen uit 'de basis op orde' zijn gerealiseerd. Het betreft:

- in overleg met het (lokale) gezag komt de politie tot de te behalen veiligheidsresultaten;
- de opdrachten van het (lokale) gezag ten aanzien van veiligheidsvraagstukken worden geprioriteerd;
- de zaakgerichte (opsporings)-stuurploegen zijn ingevoerd;
- er wordt gewerkt conform de geografische indeling van de inrichtingsplannen;
- de bijdrage aan de Veiligheidsagenda is vastgesteld door het lokale bestuur.

2. Capaciteitsmanagement

Met capaciteitsmanagement vinden van strategisch naar operationeel niveau vijf achtereenvolgende sleutelactiviteiten plaats: formeren, bezetten, bepalen van inzet, inplannen en registreren. Op basis van de gegeven formatie en bezetting moet het korps keuzes maken in samenspraak met het (lokaal) gezag, vooral bij het bepalen van de inzet. De meeste eenheden wisten het fundament te leggen voor de verdere ontwikkeling van capaciteitsmanagement, zoals beschreven in de afspraken over 'de basis op orde'.
Op de niveaus van korps, eenheid, sector en team ondersteunt de bedrijfsvoering op dit punt de operatie.

[7]https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/08/31/tk-bijlage-rapport-plan-voor-de-herijking-van-de-realisatie-nationale-politie
[8]Interne toets politie Basis op Orde 2017
[9]Zie hiervoor de voortgangsbrief december 2017, https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/12/20/tk-voortgangsbrief-politie

De systematiek van capaciteitsmanagement functioneert echter nog niet zoals oorspronkelijk beoogd. Dit sluit aan bij een eerdere conclusie in het verantwoordingsonderzoek van de Algemene Rekenkamer dat er binnen de politieorganisatie steeds meer aandacht komt voor capaciteitsmanagement, maar dat er nog veel hindernissen bestaan voor goede sturing op capaciteit. Om de benodigde ontwikkeling van capaciteitsmanagement bij de politie mogelijk te maken, zijn concrete maatregelen afgesproken met de politievakorganisaties.

Zo is in 2017 tussen werkgever en werknemers overeenstemming bereikt over een bijzondere bepaling voor de toepassing van de Arbeidstijdenwet bij de bijzondere politiediensten. De Arbeidstijdenregeling Politie is vastgesteld en gepubliceerd. Hierin staat – naast enkele arbeidstijdenregels – ook welke activiteiten in de komende jaren worden verricht om de benodigde ontwikkeling van capaciteitsmanagement bij de politie te realiseren.

Met medeneming van de verbeterpunten uit de eerder genoemde onderzoeken ontwikkelde de politie in 2017 een nieuwe, korpsbrede visie op capaciteitsmanagement. Het vaststellen van de visie bevindt zich in de finale besluitvormingsfase. Om de visie te realiseren, bereidde het korps in 2017 een kaderstellende procesbeschrijving voor. Daarnaast zijn eenduidige sturingsindicatoren voor inzetbaarheid en inzet ontwikkeld en is aangesloten bij de veel bredere beweging van medewerkersparticipatie. Hierbij wordt zelfroosteren gestimuleerd, gefaciliteerd en met proefprojecten uitgeprobeerd. In 2017 is de *Handreiking Zelfroosteren* opgesteld.

3. De sturing op de operatie is op orde

Uit het interne onderzoek blijkt ook dat de sturing op de operatie op orde is. Alle eenheden toonden aan dat:

- de operationele briefings tot op team-, districts- en eenheidsniveau zijn gerealiseerd. Ook op nationaal niveau wordt er gebriefd;
- de dagelijkse sturing op de operatie binnen de basisteams is op orde. Alle eenheden konden aantonen dat de functie operationeel coördinator 24/7 in de basisteams is ingevuld;
- realisatie van de doelstellingen vormt onderdeel van de management-gesprekken tussen politiechefs, sectorhoofden en teamchefs;
- de sturing besteedt aandacht aan operationele samenwerking binnen het korps.

Een aantal eenheden heeft moeite om de functie officier van dienst Operationeel Centrum in te roosteren, wat wel prioriteit heeft. Naar verwachting zullen zij dit in de loop van 2018 realiseren. De overige sturingsrollen uit de officier van dienst-kaderregeling zijn ingevoerd.

4. Het succesvol uitvoeren van de personele reorganisatie en het in balans brengen van formatie en bezetting

De eenheden realiseerden het grootste gedeelte van de inrichtingsopgaven. Een uitzondering vormt de onderbezetting bij onder andere de Landelijke Eenheid (met name de Dienst Speciale Interventies en de Dienst Bewaken en Beveiligen), de Regionale Servicecentra en de flexteams. Een doelstelling luidde dat de wijkagentfunctie eind 2017 voor 97% moest zijn bezet. Dit percentage bedroeg eind 2016 nog 92%. Eind 2017 is deze doelstelling op landelijk niveau ruimschoots behaald (zie pagina 60 voor de percentages per eenheid).

De vorming van het korps en de personele reorganisatie brachten personeelsverschuivingen op gang. Dit leidde tot over- en onderbezetting binnen bepaalde organisatieonderdelen. Binnen sommige teams was er sprake van soms forse over- of onderbezetting of van discrepantie tussen de voorziene en de aanwezige schaal- en kwaliteitsniveaus. Dit leidde in die teams tot hogere werk- en roosterdruk of verminderde inzetbaarheid. Bij de start van de tweede reorganisatiefase (juli 2016) trok het korps een periode van maximaal vijf jaar uit om dit evenwicht te bereiken. Bij alle partijen leeft vanzelfsprekend de intentie om dit sneller te laten verlopen. Het korps komt nu op macroniveau wel in balans. Landelijk en per eenheid bezien nadert de bezetting de formatie.

5. Belangrijkste processen zijn ingevoerd

Het interne onderzoek toonde tevens aan dat in alle eenheden de belangrijkste processen zijn gerealiseerd. Het betreft:

- het grootschalige politieoptreden ten behoeve van de openbare orde en rampenbestrijding is gewaarborgd;
- het grootschalige politieoptreden ten behoeve van grootschalige justitiële opsporing is gewaarborgd;
- intelligence ondersteunt de operatie realtime;
- de paraatheid met betrekking tot de inzet van teams Openbare Orde, flexteams of in groepsgewijs optreden getrainde uniformcollega's is gerealiseerd;
- de paraatheid van de ME is gerealiseerd. Uit het interne onderzoek blijkt dat de structuren hiervoor staan. Er worden regelmatig testen uitgevoerd om de kwaliteit te verbeteren.

Inwerkingtreding bedrijfsvoering

Bij de vorming van één korps is de keuze gemaakt om de bedrijfsvoeringsfunctie voor beleid en control te beleggen bij de stafdirecties en voor de uitvoering bij het Politiedienstencentrum (PDC). Het PDC bestaat uit een geconcentreerd gedeelte en gedeconcentreerde onderdelen. Zowel de drie centrale PDC-locaties Zwolle,

Rotterdam en Eindhoven als de gedeconcentreerde onderdelen zijn gereed en in gebruik genomen. De stafdirecties zijn ingericht als onderdeel van de staf korpsleiding.

Het proces van eenwording verliep voor de bedrijfsvoering bijzonder complex. Afzonderlijke administraties moesten worden samengevoegd tot één landelijke administratie in het PDC. Het ging om de samenvoeging van human-resourcesmanagement, financiën, operatiën, informatiemanagement, communicatie en facility management van alle 25 afzonderlijke politieregio's, het Korps landelijke politiediensten en de voorziening tot Samenwerking Politie Nederland.

Daarnaast bleek het tegelijkertijd integreren, maar ook moderniseren van de bedrijfsprocessen een lastige opgave. Een van de afspraken uit 'de basis op orde' is dat zeventig procent van de bedrijfsvoeringsprocessen van het PDC is beschreven en in praktijk gebracht. Hier wordt ruimschoots aan voldaan. Het PDC kan de eenheden bij standaardprocessen goed ondersteunen, conform de wensen van het korpsmanagement die zijn opgenomen in de portfolio's Operatiën en Informatievoorziening. Tegelijkertijd blijkt dat het centrale beheer nog wennen is voor zowel de eenheden als het PDC. De eenheden ervaren op punten dat standaardisatie minder keuzevrijheid en soms meer administratieve lasten voor de aanvrager met zich meebrengt. De bedrijfsvoering moet nog wennen aan het zo soepel mogelijk vormgeven van standaardprocessen en daarnaast tijdig maatwerk leveren. In 2015 werd in de voortgangsbrief van de minister[7] al geconstateerd dat de verbinding tussen de organisatieonderdelen, de kwaliteit van de integrale dienstverlening aan de eenheden en de verhoging van de handelingssnelheid bij de levering van maatwerkproducten door het PDC nog verbetering behoeft. Dit blijven voor de komende periode aandachtspunten.

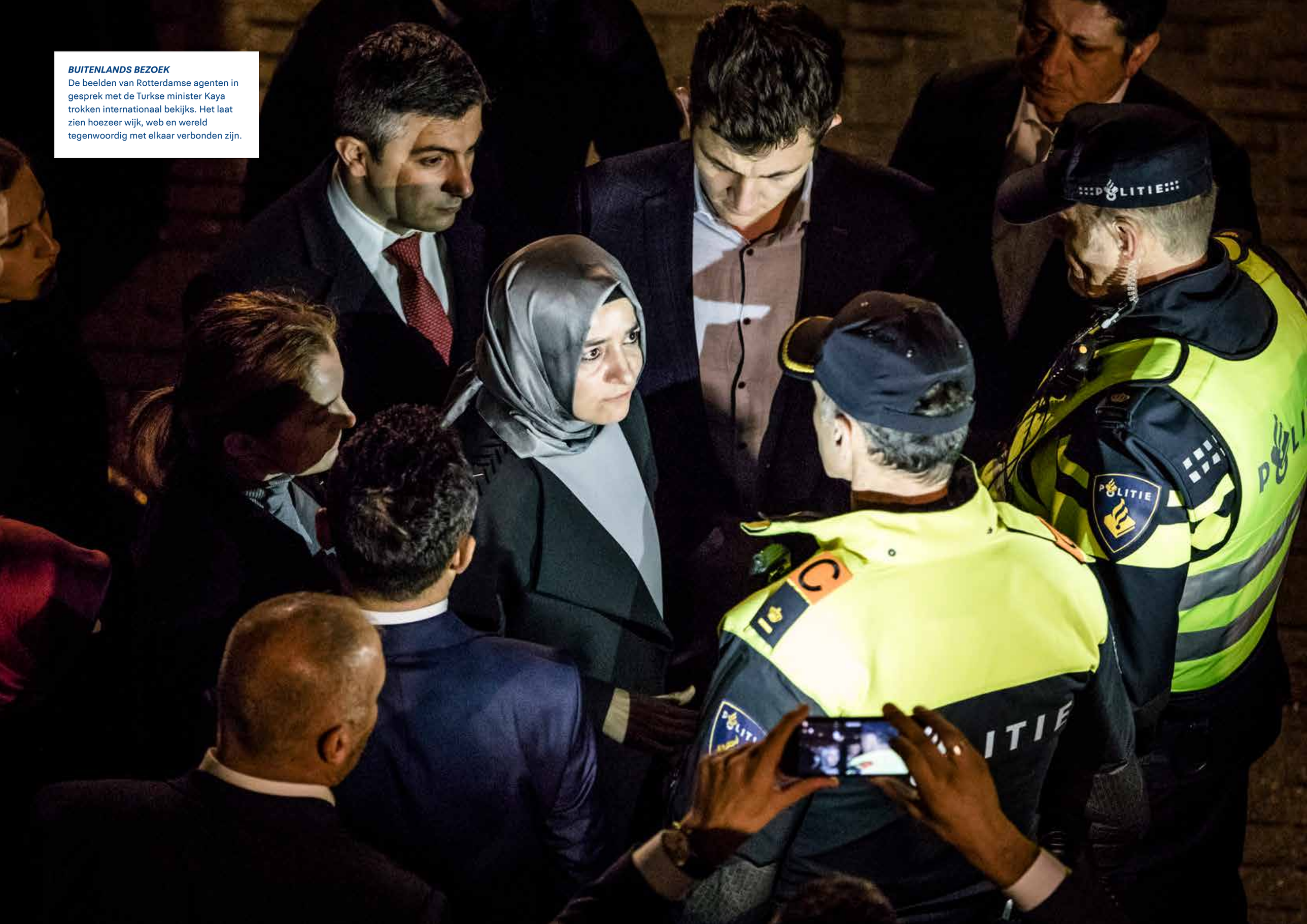

BUITENLANDS BEZOEK
De beelden van Rotterdamse agenten in gesprek met de Turkse minister Kaya trokken internationaal bekijks. Het laat zien hoezeer wijk, web en wereld tegenwoordig met elkaar verbonden zijn.

4

Inbedding Politieacademie

Inbedding Politieacademie

Sinds 1 januari 2017 is de Politieacademie wettelijk ingebed in het huidige politiebestel. Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde: de wetswijziging, de opname van de academie in de beleids- en beheercyclus van het korps en de vervlechting van de bedrijfsvoering.

Op 25 mei 2016 werd de wijziging van de Politiewet 2012 vastgesteld. De wetswijziging trad op 1 januari 2017 in werking. De wet beoogt de kwaliteit van het politieonderwijs en de onderzoeks- en kennisfunctie te garanderen binnen het politiebestel, met behoud van de onafhankelijke positie van de Politieacademie (PA) als zelfstandig bestuursorgaan (zbo).

Als gevolg van deze wetswijziging gingen alle rechten en verplichtingen van de PA, met uitzondering van een budget voor het zbo PA, per 1 januari 2017 over naar het korps. Alle PA-medewerkers, met uitzondering van de (plaatsvervangend) directeur, kwamen op 1 januari 2017 in dienst van de politie. Conform het inrichtingsplan ging het grootste deel van de medewerkers over naar de Ondersteunende Dienst Politieacademie (ODPA) en een deel is geplaatst in het PDC of een van de beleidsdirecties. Verder gingen de PA-middelen over naar het korps.

PA in beleids- en beheercyclus politie

Op aangeven van de minister van JenV stelt de korpschef jaarlijks om niet een deel van zijn sterkte en middelen ter beschikking aan de PA en de Politieonderwijsraad, zodat zij hun taken kunnen uitvoeren.

De directeur van de PA heeft instemmings- en aanbevelingsrecht bij de terbeschikkingstelling van middelen aan de PA en bij de selectie en aanstelling van personen die ten behoeve van de PA politieonderwijs ontwikkelen en verzorgen, kennis ontwikkelen en onderzoek of onderwijsondersteunende werkzaamheden verrichten. In 2017 is in de beleids- en beheercyclus van de politie expliciet gemaakt hoe de mensen en middelen voor de PA zijn opgenomen.

Het korps kreeg als taak het ter beschikking stellen van mensen en middelen aan de PA. Dit is geregeld via de ODPA. In 2017 is afgesproken om vanaf 2018 in de politiebegroting en de jaarrekening voor de minister herkenbaar op te nemen welke middelen hij ter beschikking stelt voor de uitvoering van de specifieke PA-taken.

Het korps stelt jaarlijks voor 1 maart zijn (meerjarige) behoefte aan politieonderwijs vast. De PA-directeur geeft voor 1 april aan welke mensen en middelen nodig zijn om daarin te voorzien, inclusief de onderwijsbehoefte aan derden. In het zogenaamde tripartiteoverleg bespreken het ministerie, de korpschef en de directeur PA de behoeftestelling en de eventuele knelpunten.

Inbedding van de PA-bedrijfsvoering

Op dezelfde wijze georganiseerd als bij de eenheden wordt de bedrijfsvoering van de ODPA in een periode van drie jaar gefaseerd ondergebracht bij het PDC. Daarmee maakte de politie in 2017 een begin. Per 1 januari 2020 is deze volledig ingebed. Hiermee sluit de ODPA aan bij het beleid, de systemen, de werkprocessen en de dienstverlening van het korps.

Een stuurgroep, waarin het zbo PA en de politie (ODPA, PDC en beleidsdirecties) zijn vertegenwoordigd, ziet erop toe dat de transitie met betrekking tot de PA-bedrijfsvoering op een georganiseerde, beheerste en gecontroleerde wijze verloopt.

Concreet zijn in 2017 Communicatie en Financiën conform plan en planning ingebed. Zo maakt de ODPA sinds april 2017 deel uit van de landelijke financiële politieadministratie. Hiermee werkt de politie voortaan met één financieel administratiesysteem en volgens uniforme werkwijze. Daarnaast maakt de ODPA deel uit van de reguliere planning- en controlcyclus van de politie.

De PA brengt vanaf 1 januari 2018 ook Humanresourcesmanagement (HRM) ten behoeve van de PA onder bij het PDC. De politie betaalt bijvoorbeeld het salaris uit en de PA maakt gebruik van de politiebasisvoorzieningen om (verlof)uren te registreren en personeelsgegevens bij te houden. Ten behoeve van deze inbedding realiseerde het korps in 2017 met succes de voorbereidingen op het gebied van medewerkers, processen, organisatie en techniek. Daarnaast trof de politie in 2017 de nodige maatregelen om te komen tot inbedding van Facility Management (FM) in 2018. Tot slot leverde Informatievoorziening, die in 2019 volledig moet zijn geïntegreerd, ondersteunende bijdragen voor de transities van Communicatie, Financiën, HRM en FM.

KLEURRIJK PROTEST
De ernstige mishandeling van een homostel in Arnhem wekte veel verontwaardiging op en leidde tot een kleurrijk protest onder toeziend oog van de politie.

5

Politie midden in de samenleving

Politie midden in de samenleving

De politie staat 24 uur per dag klaar voor een veiliger Nederland. Op allerlei manieren is zij bereikbaar en onderhoudt zij contact met burgers. Het korps werkt in een maatschappij die verandert. Verbinding hebben en houden met de samenleving en onpartijdig handelen vormen dus belangrijke voorwaarden om goed te functioneren. Daarom bleef het korps in 2017 werken aan meer diversiteit. Door op te treden als gebiedsgebonden politie is de verankering in de wijken verder versterkt. Het korps breidde het plaatsonafhankelijk werken uit, verbeterde de informatie-uitwisseling en deed via meerdere proefprojecten ervaring op met bodycams. De politie besteedde wederom aandacht aan betere dienstverlening, onder meer door het aangifteproces te optimaliseren en de Politiemonitor te introduceren, die meet hoe de burger de dienstverlening ervaart. Ook in 2017 vroeg de aanpak van personen met verward gedrag veel aandacht van de politie. Een cijfermatig overzicht illustreert de landelijke communicatie-inzet van de politie.

Diversiteit

De Nederlandse politie wil dicht bij de burger staan en zich verbinden met alle groepen in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Een politie van en voor iedereen, ongeacht afkomst, achtergrond, religie, gender (identiteit), politieke kleur, seksuele voorkeur, sociale klasse, leeftijd, fysieke of mentale beperking of welke identiteitskenmerken dan ook. Daarom wenst het korps mee te ontwikkelen met de veranderende samenleving. Om goed te functioneren wil en moet de politie herkenbaar zijn voor de omgeving waarin zij opereert. Daarom werkt zij hard aan het vergroten van de diversiteit binnen het korps. Want als zij de taal spreekt, de cultuur begrijpt en een afspiegeling vormt van de samenleving, dan kan de politie beter helpen, maar ook beter observeren en rechercheren.

Meer diversiteit zal leiden tot een betere dialoog binnen het korps – ook over zaken als polarisatie, uitsluiting en etnisch profileren – en biedt een belangrijke stimulans voor verandering van de politiecultuur. In 2017 boekte het programma *De Kracht van het Verschil* vooruitgang op het gebied van diversiteit, onpartijdig handelen, omgaan met polarisatie, aanpak van discriminatie in de samenleving, netwerkontwikkeling en divers vakmanschap.

Sterke verbinding samenleving

Het belang van goed wederzijds contact neemt steeds meer toe, mede ingegeven door de toenemende polarisatie in de samenleving. De politie moet in verbinding blijven met alle maatschappelijke groepen om haar werk effectief te kunnen doen als neutrale partij. Om dit te bewerkstelligen, zijn in bijna alle regionale eenheden proefprojecten met de methodiek *Bondgenoten* in voorbereiding of gestart. Deze in de Eenheid Midden-Nederland beproefde methodiek werkt constructief aan een netwerk van bondgenoten op strategisch, tactisch en operationeel niveau, ook in de crisisorganisatie. De PA volgt de werking van deze methodiek wetenschappelijk.

Goed (divers) vakmanschap

Elke eenheid en de PA hebben een *Netwerk Divers Vakmanschap* dat collega's in de operatie ondersteunt en zowel kennis als expertise verspreidt over verschillende leefstijlen en culturen. In 2017 zette de politie hun expertise in bij verschillende lokale spanningen en incidenten. Ze hielpen collega's bijvoorbeeld om de Turks- of Marokkaans-Nederlandse spanningen te begrijpen. Ook ontwikkelde het korps een professionaliseringstraining. Alle kernleden van dit netwerk volgen deze training in 2018.

Verder versterkte de politie het vakmanschap met een reeks maatregelen die (de schijn van) etnisch profileren tegengaan. Zo zijn collega's beter getraind en ontwikkelde het korps samen met de belangengroep Control Alt Delete en Amnesty International een handelingskader. Het benadrukt dat een proactieve controle een belangrijk contactmoment is en het vertrouwen van de burger in de politie bepaalt. Het handelingskader beschrijft de vier basisprincipes van een goed uitgevoerde controle (selecteren, uitleggen, bejegenen en reflecteren) en helpt collega's deze professioneel uit te voeren. Daarnaast ontwikkelde en testte het korps de app *Proactief controleren*, die het korps in 2018 in gebruik wil nemen.

Al in december 2016 realiseerde de politie de mogelijkheid om gemakkelijker een klacht over politieoptreden in te dienen via een klachtenapp. Het aantal in 2017 bij de politie ingediende klachten over etnisch profileren bedroeg 42[10]. Indien de burger zich onheus bejegend en behandeld voelt, dan wil de politie dit weten. Zij wil hiervan leren en haar optreden verbeteren. Het korps intensiveerde zijn relatie met het netwerk van samenwerkingspartners op dit thema, zoals de Anne Frankstichting. Eenheden kijken steeds vaker in elkaars keuken en wisselen landelijk kennis en ervaring uit.

De in 2016 gestarte reeks bijeenkomsten over het *Polarisatiemanagementmodel* zette de politie in 2017 voort. In elke eenheid kregen collega's een trainersopleiding om deze methodiek verder in te voeren en basisteams te helpen bij de bewustwording hoe polarisatie werkt en welke rollen daarbij te onderscheiden vallen.

De politie zette stappen voor het beter tegengaan van discriminatie in de samenleving. Zij scherpte het werkproces verder aan. De eerste proefprojecten kwamen op gang om basisteams elke twee weken van sturingsinformatie over discriminatie te voorzien, zodat zij zaken sneller en beter kunnen oppakken. Daarnaast is een nieuw convenant afgesloten met het OM en de Landelijke Voorziening tegen Discriminatie om de vervolging van discriminatiezaken nog beter te stroomlijnen. Tevens is de basis gelegd voor een *Multi Agency Rapport*, dat jaarlijks de discriminatiecijfers presenteert van de politie, de Antidiscriminatiebureaus en het College voor de Rechten van de Mens.

Diversiteit en inclusie

De politie maakt werk van diversiteit om beter in verbinding te staan en te blijven met verschillende groepen in de samenleving en de arbeidsmarkt. Een diverse personeelssamenstelling maakt de politie herkenbaarder en toegankelijker voor alle gemeenschappen in Nederland, ook als werkgever. Het korps maakt extra werk van het werven en behouden van groepen collega's die ondervertegenwoordigd zijn en 2016 stond in het teken van het opheffen van barrières in intern beleid en werkprocessen, wat meer diversiteit mogelijk maakte. In 2017 stimuleerde het korps meer diversiteit en een veilige, inclusieve werkcultuur. Op leiderschapsdagen voor alle leidinggevenden vormden diversiteit en inclusie het hoofdonderwerp. Daarnaast kregen leidinggevenden hulp bij het concreet handen en voeten geven aan meer diversiteit en inclusie, bijvoorbeeld bij het formuleren van de behoefte aan vacatures of bij het hierover spreken met een team(lid).

Voor de instroom van agenten (aspiranten) met een migratieachtergrond is een streefcijfer afgesproken van 25% eind 2018. Door extra inzet behaalde het korps dit streefcijfer al in 2017. Het percentage instromende aspiranten met een migratieachtergrond steeg van 19,5%[11] in 2016 naar 29%[12] in 2017.

Verder besteedde het korps meer aandacht aan de diversiteit in gender en achtergrond op leidinggevende posities. Het percentage vrouwen in die posities steeg van 26,1% in 2016 naar 26,4% in 2017. Het aantal vrouwen in de strategische top[13] steeg van 33% in 2016 naar 40% in 2017.

Tevens besloot de politie om ook het leiderschap (strategische top) op dit punt verder te ontwikkelen en eenheidsleidingen uit te breiden met divers talent. Deze leiders gaan onder andere aan de slag met het realiseren van de strategische agenda. Tegelijkertijd kwalificeren zij zich voor een positie in de strategische top.

Een veilige, inclusieve werkcultuur draagt bij aan het welzijn van de politiemedewerkers en daarmee aan de effectiviteit van divers samengestelde teams. In 2016 peilde het korps via de Medewerkersmonitor bij basisteams in welke mate medewerkers ervaren dat ze binnen de organisatie zichzelf mogen zijn en in hoeverre collega's en leidinggevenden hen stimuleren om hun specifieke kwaliteiten in te zetten. In 2017 verrichtte het korps zo'n peiling binnen de opsporing.

[10] Dit is het totaal aantal klachten waarvan etnisch profileren in 2017 een component was. Van dat aantal is niet aan te geven wat terecht of onterecht was. In sommige gevallen dienen mensen bijvoorbeeld een klacht in, maar als de politie op basis daarvan contact legt, wordt daar niet meer op gereageerd.
[11] In 2016 was het percentage (19,5%) inclusief vrijwilligers. In 2017 was het percentage (29%) exclusief vrijwilligers.
[12] Dit percentage is exclusief de handhaver Toezicht en Veiligheid Politie (HTV-P). HTV is een mbo-opleiding aan een aantal ROC's. 'Politie' is een van de richtingen binnen die opleiding. Met de betreffende ROC's zijn afspraken gemaakt ten aanzien van het in dienst nemen van deze mensen.
[13] Korpsleiding en leiding van een eenheid, het PDC, de staf korpsleiding en de Ondersteunende Dienst Politieacademie.

De uitkomsten van deze twee organisatieonderdelen verschillen niet veel van elkaar. Tussen de 14 en 25 procent geeft aan het (geheel) oneens te zijn met de stellingen die een inclusieve werkcultuur karakteriseren.
De politie beschouwt dit als een nulmeting. Er is over dit onderwerp geen vergelijkingsmateriaal van andere werkgevers beschikbaar.

Naast dit kwantitatieve gegeven komen er ook signalen van collega's die zich onheus behandeld voelen, zowel op organisatie- als op individueel niveau. De politie werkt eraan om het vertrouwen te versterken dat zij grensoverschrijdend gedrag structureel aanpakt. Soms is een goed gesprek voldoende, soms volgen disciplinaire maatregelen. Elk team stelde aan de hand van de Medewerkersmonitor[14] een plan op om grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan.
Sturend en normstellend leiderschap blijft daarin belangrijk, maar het vraagt ook inspireren van onderaf: de beweging van medewerkers versterken die zich actief inzetten voor een inclusieve werkcultuur.

Gebiedsgebonden politie

De politie is lokaal verankerd en staat midden in de samenleving. Door gebiedsgebonden te werken, is zij laagdrempelig, zichtbaar en benaderbaar voor iedereen die hulp nodig heeft. De politie is er voor iedereen en richt zich op samenwerking. Het fundament van het gebiedsgebonden werken ligt er nu en er wordt gewerkt aan verdere ontwikkeling.
De Inspectie JenV concludeerde[15] dat de basisteams in de kern zijn gevormd en dat de samenwerking tussen de gemeente en de politie goed verloopt, net als het contact tussen de burgemeester en de teamchef van het basisteam.

De modernisering van het gebiedsgebonden werken staat nog wel aan het begin. De nawerking van de vorming van één politiekorps, het werken in een snel veranderende omgeving en meer historische dilemma's rondom gebiedsgebonden werken – zoals balans tussen gebiedsgebonden werken en opvolging van spoedmeldingen – zijn hierbij merkbaar.

Initiële instroom migratieachtergrond	2017			2016		
	westers	niet-westers	totaal	westers	niet-westers	totaal
Noord-Nederland	16,1%	10,7%	26,8%	6,0%	6,7%	12,7%
Oost-Nederland	13,4%	22,3%	35,7%	6,0%	11,2%	17,3%
Midden-Nederland	11,3%	29,0%	40,3%	6,1%	8,8%	15,0%
Noord-Holland	7,0%	11,6%	18,6%	8,0%	9,2%	17,2%
Amsterdam	6,5%	43,2%	49,6%	20,2%	19,4%	39,5%
Den Haag	6,6%	8,6%	15,2%	7,2%	7,9%	15,1%
Rotterdam	5,7%	21,0%	26,7%	7,9%	15,9%	23,8%
Zeeland-West-Brabant	6,0%	10,0%	16,0%	7,9%	9,6%	17,5%
Oost-Brabant	17,4%	19,6%	37,0%	11,2%	6,9%	18,1%
Limburg	11,1%	6,7%	17,8%	13,0%	7,6%	20,7%
Landelijke Eenheid	9,5%	19,0%	28,6%	16,7%	16,7%	33,3%
Politiedienstencentrum	-	-	-	-	-	-
Staf korpsleiding (inclusief KL)	-	-	-	-	-	-
Totaal initiële instroom	**9,1%**	**19,9%**	**29,0%**	**8,9%**	**10,6%**	**19,5%**

[14]De Medewerkersmonitor is een onderzoek gericht op de werkbeleving.
[15]Inspectie Justitie en Veiligheid (2017) Modernisering van de gebiedsgebonden politiezorg – Afsluitend onderzoek naar de vorming van de nationale politie.

Wijkgericht werken

Iedere medewerker van het basisteam opereert gebiedsgebonden en draagt bij aan de politie die het korps wil zijn. De wijkagent speelt hierbij een centrale rol. De meeste mensen kennen de wijkagent en deze kent zijn of haar gebied, de mensen, de bedrijven en de instellingen. De wijkagent werkt op een afgebakend terrein en levert daar samen met de medewerkers van het basisteam, de opsporing, de informatieorganisatie en (specialistische) ondersteuners een bijdrage aan de veiligheid in Nederland. De medewerkers in de gebiedsgebonden politiezorg (ggp) werken samen met burgers, gemeenten, woningcorporaties, andere instellingen en het bedrijfsleven.

Vanuit het eenheidsniveau bezien is er één wijkagent op vijfduizend inwoners. De exacte verdeling van wijkagenten in de eenheden komt tot stand in overleg met het lokaal gezag.
Op 31 december 2016 telde het korps in totaal 3125 wijkagenten, waarmee de formatie voor 92% bezet was. Eind 2017 diende conform afspraak 97% van de formatieplaatsen voor wijkagenten ingevuld te zijn. Door het met voorrang openstellen van vacatures is de doelstelling landelijk behaald (zie pagina 60 voor de percentages per eenheid). Nu er meer wijkagenten, operationeel experts en specialisten in het basisteam werken, zijn de condities voor de werking van het sturingsmodel[16] in de basisteams verbeterd. Het op sterkte houden van de basisteams blijft wel een belangrijk aandachtspunt.

Extra impuls: versterkingsgelden

Gebiedsgebonden werken kreeg in 2017 een belangrijke extra impuls: de *Versterkingsgelden gebiedsgebonden politie*. Zoals afgesproken met de burgemeesters, het Ministerie van JenV en het OM, zijn deze besteed aan de verbetering van de dienstverlening aan de burgers en het moderniseren van de ggp.
Met deze versterking geeft de politie uitvoering aan het beter uitrusten van de basisteams en het verhogen van kwaliteit en professionaliteit. Onder meer is ingezet op het:

- vergroten van het plaatsonafhankelijk werken;
- verbreden van het vakmanschap;
- uitvoeren van een verkenning naar het verhogen van het hbo-niveau;
- opdoen van ervaring met bodycams (meerdere proefprojecten);
- verbeteren van de informatie-uitwisseling.

Het plaatsonafhankelijk werken kreeg een flinke stimulans door het ter beschikking stellen van vierduizend Chromebooks. Eind november 2017 is daarmee gestart en aan het einde van het jaar was ongeveer de helft uitgereikt.
De ggp-medewerkers kunnen hiermee op elke plek in de wijk in hun eigen kantooromgeving werken. Dit maakt een flexibelere inzet van medewerkers mogelijk en daardoor meer dienstverlening op maat richting de burgers.

De basisteams werkten op meerdere terreinen aan het vergroten van vakmanschap, kennis en vaardigheden, elk binnen de eigen lokale context en behoefte. Op het gebied van diversiteit, maar ook hoe zij met burgers om willen gaan bij het herkennen van signalen van ondermijning[17] en radicalisering.

Het vakmanschap is ook vergroot door coaching op de werkvloer en het reflecteren op de samenwerking binnen de teams.

Het korps voert een verkenning uit naar het verhogen van het hbo-niveau in de ggp, waar ook de Politieacademie bij betrokken is. Dit valt samen met verschillende lopende ontwikkelingen, zoals het strategisch opleidingsplan en de ggp-ontwikkelagenda. Over deze verkenning is de politie in gesprek met het Ministerie van JenV en het gezag.

Ten aanzien van de informatie-uitwisseling verbeterde het korps met de introductie van de politieapp de mogelijkheid voor burgers om een klacht in te dienen over het politieoptreden. Er zijn ook initiatieven ontplooid om de informatie-uitwisseling te verbeteren, zowel binnen de politie als richting externe partners. Een voorbeeld daarvan is het proefproject waarbij agenten op straat relevante informatie op hun smartphone ontvangen en gelijk kunnen acteren. Dat project geeft onder andere inzicht in de gevolgen voor het werk van de individuele agenten op straat en hoe de techniek hierbij het beste aansluit. Richting externe partners is geïnvesteerd door middel van een proefproject met het Veiligheidsinformatiesysteem. Dat project loopt door tot eind 2018 en geeft inzicht hoe legitieme informatie-uitwisseling tussen systemen van politie en partners tot stand kan komen.

De huidige wijze van gebiedsgebonden werken leidt tot een relatief groot vertrouwen in de politie en gedurende de afgelopen jaren tot een stijging van de tevredenheid over het contact met

[16]De wijze waarop de sturing in de basisteams binnen de politie in de praktijk vorm krijgt en plaatsvindt (zie ook voetnoot 15).
[17]In de uitvoering wordt bekeken of en zo ja hoe dit het beste kan samengaan met de awarenesstrainingen mensenhandel.
[18]Centraal Bureau voor de Statistiek (2017), Vertrouwen in de politie groeit opnieuw - https://www.politie.nl/nieuws/2017/april/7/00-cbs-tevredenheid-over-politie-neemt-toe.html

de politie[18]. Meer tevredenheid neemt niet weg dat de huidige werkwijze van gebiedsgebonden werken niet altijd en overal aansluit bij de behoeften en verwachtingen van de burgers en bij de ontwikkelingen in de (internationale en digitale) samenleving. Medio 2017 startte het korps met het opzetten van een ontwikkelagenda voor het gebiedsgebonden werken. Die is bedoeld om de essenties van het politiewerk te behouden, vernieuwingen te ondersteunen en deze verder vorm te geven. De ggp-ontwikkelagenda *Podium voor goed politiewerk* beschrijft vier intern en vier extern gerichte sporen en vier sporen voor de veranderstrategie.
De extern gerichte opgaven betreffen:

- de samenhang tussen de fysieke en digitale wereld met nadruk op de dienstverlening via sociale media en onlinesurveillance;
- het hanteren van internationale ontwikkelingen die doordringen tot wijken en buurten en het omgaan met (steeds toenemende) verschillen in de samenleving;
- een grotere bijdrage van de basisteams aan de gezamenlijke aanpak van ondermijning;
- het realiseren van wendbare nabijheid.

De intern gerichte opgaven betreffen:

- het in positie komen van team en teamchef;
- omgaan met de groter geworden basisteams;
- beter samenspel ontwikkelen tussen diverse functies en afdelingen;
- het vernieuwend werken.

Belangrijk uitgangspunt van de ontwikkelagenda is dat het verbeteren voortkomt uit de basisteams, past bij de lokale context en in overleg met het gezag tot stand komt.

Versterken kwaliteit meldingen- en aangifteproces

Dienstverlening is een essentieel onderdeel van politiewerk. De veranderde omgeving en maatschappelijke vraagstukken – denk aan toenemende digitalisering en burgerparticipatie – maken het extra belangrijk om met burgers in verbinding en dialoog te zijn en te blijven. Zowel in de wijk als op het web. In 2017 nam de politie hiertoe diverse initiatieven.

Politiemonitor

De *Politiemonitor* is een onderzoeksinstrument om de dienstverlening te meten vanuit de perceptie van de burgers. Specifiek gaat het om hun waardering bij meldingen en aangiften. De politie besloot in november 2017 om dit onderzoek naar burgertevredenheid tweejaarlijks landelijk uit te voeren. Met de informatie uit de Politiemonitor kan een basisteam de interactie met burgers in het eigen verzorgingsgebied optimaliseren. Het levert inzichten op waarmee politiemedewerkers – in dialoog met burgers – nog beter te weten komen wat deze belangrijk vinden. Dit leidt tot een effectiever handelingsrepertoire van politiemensen en meer vertrouwen van burgers in de organisatie.

Naast de Politiemonitor startte het korps in 2017 de ontwikkeling van een toolkit met kwalitatieve instrumenten. Het continu vergaren van terugkoppeling op de dienstverlening verbetert de kwaliteit ervan, evenals de relatie tussen politie en burgers. Deze verbeteringen en de open houding dragen bij aan een hogere bereidheid om contact te zoeken met de politie. Dat bevordert haar informatiepositie. De resultaten uit de Politiemonitor en de gesprekken leveren daarnaast inbreng op voor:

- de externe verantwoording;
- signalering richting het bevoegd gezag;
- bespreking van het lokale dienstverleningsniveau;
- het veiligheidsplan in de lokale driehoek.

Slachtofferzorg

Ook bij het ondersteunen van slachtoffers boekte de politie in 2017 vooruitgang. Zo zijn ICT-wijzigingen doorgevoerd die de erkenning van slachtofferschap optimaliseren. Denk aan kwalitatief betere registratie van slachtoffers en hun gegevens. Het korps analyseerde de technische en inhoudelijke verbeteringen in de Aangifte Volg Service. Wegens afhankelijkheden van een ander systeem kon de politie deze echter nog niet realiseren. Parallel daaraan loopt de analyse van de technische en inhoudelijke verbetering van de slachtofferbrieven, waarmee de politie werkt. Beide verbeterslagen staan op de planning voor 2018.

Protocol Maatwerk
Het *Protocol Maatwerk* is aangepast. Daarmee krijgen slachtoffers van ernstige delicten net als hun eventuele nabestaanden ondersteuning in de strafrechtketen. Voor de politie betekent dit dat in de keten duidelijke afspraken zijn gemaakt. Niet alleen over de inzet van familierechercheurs, maar ook over andere vaste contactpersonen voor slachtoffers en ketenpartners. Om de privacy van slachtoffers in de strafrechtketen beter te beschermen, verrichtte het korps onderzoek naar mogelijkheden daartoe, wat de eerste vervolgstappen binnen bereik brengt. Daarnaast zette het korps wederom in op de invoering van de EU-richtlijn *Minimumnormen Slachtoffers.*

Verklaring van rechten
De *Verklaring van rechten* is sinds 1 april 2017 fysiek en digitaal beschikbaar voor slachtoffers. Deze wordt uitgereikt aan slachtoffers die zich melden bij de politie en informeert over hun rechten op informatie, hulp en bescherming bij het doen van aangifte. Uit twee steekproeven bleek dat slachtoffers de communicatie over de verklaring van rechten waarderen.

De strafrechtketen gaf het werkproces vorm rondom het doen van aangifte van strafbare feiten die in een andere EU-lidstaat zijn gepleegd. Daarnaast kwamen er diverse nieuwe werkinstructies, onder meer over de inzet van een tolk/vertaler en over het omgaan met schade van slachtoffers.

Individuele Beoordeling
Een belangrijk onderdeel van de EU-richtlijn Minimumnormen Slachtoffers is de *Individuele Beoordeling* (IB), die de kwetsbaarheid van slachtoffers vaststelt. Dit betreft een persoonsgerichte werkwijze om slachtoffers beter te beschermen tegen herhaald slachtofferschap, intimidatie, vergelding en secundaire victimisatie[19]. In 2017 startte de voorbereiding op de invoering. Zo is op één ZSM[20]-locatie geëxperimenteerd met de IB in de strafrechtketen. Voor de politie leverde deze proeftuin twee winstpunten op: de conceptwerkinstructie voor politiemedewerkers is aangepast en de Basisvoorziening Handhaving (BVH) geschikt gemaakt voor de IB in de strafrechtketen. Er zijn voorbereidingen getroffen om opgemaakte beoordelingen te kunnen delen met het OM en Slachtofferhulp Nederland. Verder kan de politiemedewerker eerder opgemaakte kwetsbaarheidsbeoordelingen voortaan inzien. De politie ontwikkelde een opleidingsplan voor alle medewerkers die de IB gaan toepassen. Er zijn externe trainers ingehuurd om de eenheden te ondersteunen bij de invoering ervan.
De formatie van Intake en Service krijgt 124 fte's extra om de nieuwe werkwijze toe te passen bij het doen van aangifte op het bureau. De werving begon in oktober 2017.

Ketenbreed slachtofferportaal

Stapsgewijs bouwt de politie met ketenpartners aan een digitaal informatieportaal dat slachtoffers via één ingang alle informatie over hun zaak biedt. Samen met de ketenpartners – waaronder het OM, Slachtofferhulp Nederland, het Centraal Justitieel Incassobureau en het Schadefonds Geweldsmisdrijven – is na de testfase een vervolgstap gezet. De politie en de

Wijkagenten per eenheid

	2017			2016		
	formatie	bezettting	bezetting%	formatie	bezetting	bezetting%
Noord-Nederland	346	360	104%	346	319	92%
Oost-Nederland	630	612	97%	629	559	89%
Midden-Nederland	376	374	100%	376	322	86%
Noord-Holland	298	297	100%	298	243	82%
Amsterdam	216	231	107%	216	237	110%
Den Haag	360	370	103%	360	338	94%
Rotterdam	391	377	96%	392	362	92%
Zeeland-West-Brabant	298	298	100%	295	279	95%
Oost-Brabant	277	291	105%	276	266	97%
Limburg	225	236	105%	225	200	89%
Totaal wijkagenten	**3.415**	**3.445**	**101%**	**3.411**	**3.125**	**92%**

In de tabel staan niet afgeronde cijfers. Door de weergave in hele fte's kan de optelling een klein verschil laten zien.

[19]Voor de tweede maal slachtoffer worden door bijvoorbeeld functionarissen en instanties die niet willen of kunnen helpen.
[20]ZSM is een werkmethode waarmee de politie samen met partners veelvoorkomende criminaliteit zorgvuldig, snel en op maat aanpakt.

ketenpartners verbonden zich expliciet aan deze ontwikkeling en keurden het plan van aanpak goed. In november 2017 startte het vorm en inhoud geven aan de totstandkoming van dit digitale informatieportaal.

Afhandelen meldingen

Informatie is cruciaal voor de politie. Zij is daarom blij met meldingen van burgers en wil daarover zinvolle terugkoppeling geven. Dit draagt bovendien bij aan meer vertrouwen in de politie, waardoor melders eerder bereid zijn om informatie te blijven delen en de heterdaadkracht toeneemt. Hiertoe ontwikkelde het korps de nieuwe werkwijze *Afhandelen Meldingen*. De positie van de operationeel coördinator in de basisteams verbeterde hierin. Deze kan vanuit een totaaloverzicht de meldingen prioriteren en de kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie van het politiewerk verbeteren. Eind 2017 onderzocht het korps met een steekproef in hoeverre de eenheden erin geslaagd zijn om de werkwijze Afhandelen Meldingen in te voeren. Afhankelijk van de uitkomsten treffen de eenheden verbetermaatregelen.

Servicemodule

Alle Regionale Servicecentra (RSC) en de basisteams gaan in de periode 2015-2018 over op de *Servicemodule*, een hulpmiddel voor eenduidige dienstverlening aan burgers. Het gaat hier om het:

- registreren en doorzetten van meldingen;
- plannen van afspraken voor aangifte (op het politiebureau en telefonisch);
- aanmaken van terugbelverzoeken;
- zelfstandig afhandelen van informatieverzoeken.

Zodoende kan de politie klantgerichte en efficiënte werkprocessen realiseren tussen de RSC's en de verschillende backofficeonderdelen van de organisatie. Het registeren (en daarmee ook op een later moment kunnen raadplegen) van meldingen en verzoeken die binnenkomen via 0900-8844 of 144 (meldpunt Red een dier) versterkt de informatiepositie en verbetert het afhandelen van meldingen.

Het korps zette de invoering van de Servicemodule in het derde kwartaal van 2016 tijdelijk stop vanwege technische prestatieproblemen en de werkdrukproblematiek bij de RSC's. De technische problemen zijn opgelost en de werkdruk aangepakt. In oktober 2017 startte de invoering in de resterende eenheden opnieuw. De politie is begonnen met het doorvoeren van functionele softwareverbeteringen. Ze bevatten een belangrijk deel van de wijzigingsverzoeken die de eenheden indienden. Daarnaast is een begin gemaakt met enkele wezenlijke verbeteringen, zoals de vernieuwde agendafunctionaliteit, de koppeling met de BVH en de Coördinatiefunctionaliteit die het afhandelen van meldingen verbetert. Eind 2017 waren nog niet alle eenheden aangesloten op de Servicemodule.

Internetaangifte

Aangifte doen kan op verschillende manieren. Naast de traditionele kanalen (bureau, telefonie) behoort ook aangifte via internet en op locatie tot de mogelijkheden. In sommige eenheden kunnen burgers gebruikmaken van televoorzieningen via een driedimensionale beeldverbinding met een RSC-medewerker. De politie koos ervoor om de 3D-loketten naar behoefte in te richten. Zij realiseerde de (beperkte) landelijke invoering in 2017 en het aantal 3D-loketten bedraagt nu 41. De proef *Aangifte vanuit huis: aangifte doen via beeldverbinding vanuit huis* begon vanwege technische belemmeringen nog niet. Zodra deze zijn opgelost, komt er een proef in twee basisteams.

De politie wil de dienstverlening via internet vergroten door het aantal feiten uit te breiden waarvan burgers langs die weg aangifte kunnen doen en door internetaangifte mogelijk te maken van feiten met opsporingsinformatie. De voorbereidingen hiervoor vroegen in 2017 meer tijd dan voorzien vanwege de huidige eisen van techniek en cyberveiligheid. Het korps werkt nog aan een state of the art-aangiftemodule die gekoppeld is aan de BVH. De uitbreiding van de mogelijkheden voor aangifte via internet is nog niet gerealiseerd.

Tevens analyseert het korps wat de IB van slachtoffers betekent voor het doen van aangifte via internet. Ondertussen zijn voorbereidingen getroffen voor het digitaal melden en aangifte doen van cybercriminaliteit. In april 2017 voegde de politie een verplichte extra controle toe aan het inloggen via DigiD. Dit maakt het gebruik van DigiD veiliger, maar leidde tot een daling van het aantal internetaangiftes. Per 1 augustus 2017 is het ook mogelijk om met de gebruiksvriendelijke DigiD-app in te loggen. Dit is net zo veilig.

Versterken Mobiel Effectiever Op Straat

Het korps bereikte in 2017 de mijlpaal dat iedere operationele medewerker beschikt over een smartphone met de app Mobiel Effectiever Op Straat (MEOS). De MEOS-app verschaft toegang tot een aantal politiesystemen om bevragingen en meldingen te doen.

De uitgifte van deze smartphones in de basispolitiezorg rondde het korps begin 2017 af en in de loop van het jaar kreeg de recherche smartphones met MEOS-functionaliteit. Hierdoor zijn 42.000 medewerkers voor de uitoefening van de politietaak daarmee uitgerust. Dit legde de basis voor de korpsbrede ambitie van MEOS: beter, veiliger en bijdragen aan het veranderen van het politiewerk.

Het ICT-vakblad Computable waardeerde de MEOS-app als Best Digital Transformation van het jaar en beloonde de politie hiervoor met de Computable Award 2017.
De jury vond het knap dat de politie 'in de diversiteit aan systemen, infrastructuur en wetgeving waar ze mee te maken heeft, het voor elkaar heeft gekregen om op een simpele manier agenten digitaal te faciliteren.'

Personen met verward gedrag

De problematiek rond personen met verward gedrag kreeg in 2017 wederom veel aandacht van politiek en media. Uit onderzoek (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, 2014) bleek zo'n twintig procent van het politiewerk hieraan gerelateerd.

Vaak gaat het om kwetsbare mensen die kampen met een veelheid aan problemen en daardoor de grip op hun leven (dreigen te) verliezen. De onderliggende oorzaken zijn niet eenduidig. Het kan gaan om lichamelijke, verstandelijke of psychische beperkingen, al dan niet gepaard met problemen op het vlak van wonen, werken, dagbesteding, financiën, etc. De politie registreerde in 2017 opnieuw meer incidenten met zulke personen. Het aantal steeg ten opzichte van 2016 met twaalf procent. De cijfers van alle regionale politie-eenheden laten zien dat het totale aantal overlastregistraties waarbij een of meerdere personen met verward gedrag betrokken waren, toenam van 51.945 in 2013 naar 83.501 in 2017. Alle politie-eenheden volgen min of meer de landelijke trend.

Deze cijfers wettigen geen conclusies ten aanzien van het aantal verwarde personen dat voor overlast zorgt. Dezelfde persoon kan immers zorgen voor meerdere registraties en bij één registratie kunnen diverse overlastgevers betrokken zijn. Personen die in verwarde toestand een strafbaar feit pleegden, staan evenmin in deze (overlast)categorie. Dit geldt ook als ze (een poging tot) suïcide pleegden. Daarnaast zijn verschillen in registratiediscipline niet uitgesloten, bijvoorbeeld omdat de problematiek meer aandacht heeft gekregen. De registratie maakt geen onderscheid tussen lichte en zwaardere problematiek, acuut of niet-acuut. Bovendien komen lang niet alle personen met verward gedrag met de politie in aanraking.

Desondanks is de stijgende lijn opvallend en zorgelijk. Ook in 2017 had de politie de handen vol aan mensen die dreigen af te glijden en gedrag vertonen dat veel impact heeft op de omgeving. De indruk bestaat dat niet alleen het aantal, maar ook de ernst van de incidenten toeneemt. Om dit te voorkomen, zijn passende zorg en tijdige ondersteuning noodzakelijk, evenals eerder ingrijpen en een kanteling naar de voorkant van de problematiek door middel van preventie

Incidenten	2013	2014	2015	2016	2017
Eenheid Noord-Nederland	6.799	8.115	9.494	10.361	9.862
Eenheid Oost-Nederland	8.878	9.841	11.374	13.253	13.806
Eenheid Midden-Nederland	4.794	5.616	5.961	7.618	9.023
Eenheid Noord-Holland	4.102	5.137	6.160	6.816	7.257
Eenheid Amsterdam	6.343	6.749	6.244	6.466	7.128
Eenheid Den Haag	5.202	5.719	6.874	7.653	10.764
Eenheid Rotterdam	4.855	6.233	6.457	7.043	8.219
Eenheid Zeeland-West-Brabant	4.528	4.744	5.401	5.989	6.873
Eenheid Oost-Brabant	3.244	3.864	4.241	4.973	5.898
Eenheid Limburg	3.200	3.453	3.750	4.706	4.671
Totaal	**51.945**	**59.471**	**65.956**	**74.878**	**83.501**

Aantal registraties overlast personen met verward gedrag per eenheid, peildatum 3 januari 2018.

en vroegtijdige signalering. In dat kader pleit de politie voor een fijnmazige vertegenwoordiging van zorgprofessionals, die 24/7 bereikbaar en beschikbaar zijn in wijken en buurten. Samen met wijkagenten kunnen zij zorgwekkende signalen vroeg oppikken en kwetsbare mensen eerder helpen. Zonder deze kanteling blijft de druk op de crisisketen en opsporing (te) hoog. Alle gemeenten en regio's kregen de opdracht om uiterlijk op 1 oktober 2018 te beschikken over een sluitende aanpak van deze problematiek. Het landelijk Aanjaagteam, waarin de politie vertegenwoordigd was, reikte hiertoe eerder al negen bouwstenen aan en formuleerde een gedeeld perspectief.

De politie maakte in 2017 deel uit van het Schakelteam personen met verward gedrag, dat als opvolger van het Aanjaagteam is ingesteld door het Ministerie van VWS, het Ministerie van JenV en de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Dit team ondersteunt actiegericht de realisatie van betere zorg en ondersteuning, adresseert knelpunten, verbindt partijen en monitort de voortgang.

Onder regie van de gemeenten geven de diverse partners de sluitende aanpak vorm. De politie is in meerdere of mindere mate betrokken bij alle bouwstenen. In 2017 werkte zij onder meer aan de afbouw van het politievervoer en de beëindiging van de opvang in cellen van verwarde personen die niet worden verdacht van een strafbaar feit. Verder zette het korps stappen om te komen tot een geactualiseerd opleidingsaanbod voor het basispolitiepersoneel en een eenduidig model voor risicotaxatie. Samen met partners droeg de politie eveneens bij aan de totstandkoming van de voorlopige landelijke modellen *Vervoer en Melding*. De uitkomsten van diverse proefprojecten geven deze modellen in 2018 een definitief karakter. Doel van dit alles is personen met verward gedrag eerder voorzien van passende zorg en ondersteuning, hun herstel bevorderen en voorkomen dat de problematiek voor de persoon zelf of de omgeving verergert.

De betrokken partijen vinden unaniem dat personen met verward gedrag niet bij de politie thuishoren als er geen sprake is van strafbare feiten. Partners en samenleving kunnen 24/7 op de politie blijven rekenen bij strafbare feiten, problemen met de openbare orde, gevaar of dreiging. Vaak zijn zorgpartners in staat om de situatie te normaliseren. Bij agressie zal de politie hulpverleners zo nodig beschermen.

Communicatie in feiten en cijfers

In toenemende mate werken burgers, bedrijven en instanties samen met de politie aan een veilige leefomgeving. Die wisselwerking stelt steeds hogere eisen aan goede communicatie vanuit en met het korps. Belangrijk daarvoor zijn uiteraard de rechtstreekse contacten tijdens het dagelijkse werk. Daarnaast krijgen internet, sociale media en televisieprogramma's elk jaar een grotere rol. Wat bracht 2017 op dit gebied?

Politie.nl

De website Politie.nl bevat onder andere nieuwsberichten, informatie over politiewerk en foto's van gezochte en vermiste personen. Verder is er informatie te vinden over bijvoorbeeld woninginbraken per gebied en kunnen burgers via de website contact leggen met hun wijkagenten, aangifte doen van sommige strafbare feiten en een melding doorgeven.

2.431.718
mensen bezochten de website van de politie gemiddeld per maand.

7419
onlinemeldingen ontving de politie elke maand via de website. Daarin vraagt de burger actie van de politie. Via Politie.nl sturen mensen maandelijks 5846 foto's of video's naar agenten.

5807
burgers dienden per maand via Politie.nl een contactverzoek in met een wijkagent, plus gemiddeld 4314 algemene contactverzoeken.

285.132
aangiften kwamen digitaal binnen via Politie.nl. Daarbij ging het 60.187 keer om diefstal van een fiets en 39.369 van de aangiften betroffen diefstal van of uit een auto. Ook hoog scoorden het verlaten van een plaats ongeval (49.732) en fraude met onlinehandel (38.307).

43.508
mensen gebruikten de politieapp gemiddeld per maand.

2.225.097
maandelijkse bezoekers telde de pagina Gezocht en Vermist op Politie.nl door de bank genomen. Net als in 2016 was het daarmee de meest geraadpleegde pagina. Bijna evenveel mensen klikten de pagina Mijn Buurt aan. Daar staat onder andere lokaal nieuws, informatie over wijkagenten, de politiebureaus en de zoekfunctie Misdaad in Kaart.

4300
Nederlanders keken op 31 mei naar een eenmalige talkshow van de politie, gepresenteerd door Anniko van Santen. Daarin stond de digitale dienstverlening centraal. Een enquête op Twitter leverde 512 reacties op en 88% wil kunnen videobellen met de meldkamer. Burgers zien graag meer mogelijkheden om snel en simpel via de sociale media met de politie contact op te nemen.

Vraaghetdepolitie.nl

Jongeren vormen voor de politie een belangrijke doelgroep. Speciaal voor hen is vraaghetdepolitie.nl opgericht, waaraan het korps in 2017 een Instagrampagina toevoegde. Via het platform krijgt de jeugd antwoord op veelgestelde vragen over bijvoorbeeld vuurwerk, wapens, pesten of sexting. Onder meer via chats kunnen jongeren er hun eigen, specifieke vragen kwijt. Vraaghetdepolitie.nl biedt op verschillende manieren een inkijk in de wereld van de politie.

696.236
jongeren bezochten de website in 2017. Het komt neer op een maandgemiddelde van zo'n 58.000 bezoekers. In 2016 waren dat er 30.527. In dat jaar is Vraaghetdepolitie.nl echter vernieuwd. Dat leidde tot tijdelijke stagnatie van de bezoekcijfers, die in 2017 overduidelijk weer zijn aangetrokken.

119
chats organiseerde het korps in totaal. Op elke dinsdag- en donderdagavond kunnen jongeren er contact leggen met politiemensen. Elke maand is er een speciale themachat op het gebied van zeden. Ook over enkele andere onderwerpen hield het korps chats voor jongeren.

13
vlogs publiceerde de politie in 2017 op deze website. Daarbij zet het korps sinds begin 2016 bekende Nederlandse YouTubers in. Met de jongeren delen zij – geheel op hun eigen, onafhankelijke manier – een boodschap van de politie over een specifiek thema. Deze strategie was ook in 2017 succesvol. De vlogs waren tevens te bekijken via het landelijke YouTubekanaal van de politie.

4
video's produceerde de bekende politievlogger Jan-Willem Schut, waarvan twee met de YouTubesterren Enzo Knol en CrocoJill.

1.800.000
keer zijn de vlogs ongeveer bekeken in 2017.

481.445
kijkers trok de video waarin Gio Latooy verslag deed van zijn dag op stap met de politie. Het was de best bekeken politievlog van het jaar.

4795
volgers leverde het nieuwe Instagramaccount van de politie op. Het korps startte hiermee in april 2017 als een proef van een jaar. De eerste negen maanden zijn 160 berichten (foto's en video's) geplaatst. Elke maandag verschijnt een korte video, waarin een jeugdagent een specifieke vraag beantwoordt.

Mobiel Media Lab

Hoe communiceert de politie met burgers en partners en werkt dit naar tevredenheid? Op welke wijze kan de politie haar dienstverlening verbeteren? Voor het antwoord op zulke vragen rijdt het Mobiel Media Lab (MML) dagelijks door Nederland. Het MML is een tot test- en interviewruimte omgebouwde vrachtwagen.

193
keer is het MML ingezet in 2017.

38.956
mensen bezochten het MML. Onder hen 22.775 respondenten die meewerkten aan tests en interviews, bijvoorbeeld over de verbeteringen van de politiewebsite en -app.

12
jaar was de jongen die in Soest samen met zijn ouders als 100.000e bezoeker het MML binnenstapte.

7
dagen stond het MML bij Serious Request 2017 in Apeldoorn. Daar hield de politie onderzoeken voor onder meer vernieuwend werken, Mobiel Effectiever Op Straat en haar toekomstige wervingssite.

Facebook

Op Facebook laat de politie vooral zien hoe het echte politiewerk eruitziet. Naast een landelijk profiel zijn er ook aparte profielen van politie-eenheden, basisteams en (wijk)agenten.

64.544
mensen volgden eind 2017 het landelijke Facebookprofiel 'Politie Nederland'. In één jaar tijd kreeg het korps er 24.920 volgers bij.

28
blogs en 5 vlogs zijn in 2017 geplaatst op Facebook en Politie.nl. Daarin vertellen agenten over iets wat hen raakte tijdens hun werk.

625.058
keer zijn de blogs van de politie gelezen. In 2016 bedroeg dat aantal 474.207.

3.102.097
mensen wist de politie te bereiken met het Facebookbericht 'Wie herkent deze mannen?' Het toonde bewakingsbeelden van twee duistere figuren die op klaarlichte dag een auto openbraken. Schijn bedriegt echter. Niet diefstal was hun doel, maar het redden van een hond uit een snikhete auto.

Twitter

230.376
mensen volgden eind 2017 @Politie, het landelijke Twitteraccount. Dat waren er een jaar eerder 201.179.

483.514
lezers trok de meest succesvolle tweet van @Politie: 'Wist u dat #hulpdiensten vaak moeten zoeken naar juiste huisnummers? Als elke seconde telt is een zichtbaar huisnummer van levensbelang #112'

2050
politieaccounts telde Twitter eind 2017 in totaal. Het gaat onder meer om (wijk)agenten, basisteams en eenheden. Andere accounts plaatsen berichten over specifieke politietaken, zoals @DePolitieheli, @LPWoninginbraak en @Politie144.

Televisie

De politie werkt actief mee aan een aantal televisieprogramma's. Zij doet dat om politiewerk in beeld te brengen en om een beroep te doen op burgers bij de opsporing van ernstige strafbare feiten.

9
televisieprogramma's konden in 2017 rekenen op medewerking van de politie: Opsporing Verzocht, Wegmisbruikers, De zaak van je leven, De Meldkamer, Cold Case, Dader Gezocht, De oorlogsrecherche, De familierechercheur en De jacht op de match. Verder leverde het korps een bijdrage aan het programma Jules Unlimited – Op grote hoogte.

Opsporing Verzocht

Sinds november 1982 betrekt de politie burgers bij het oplossen van misdrijven met behulp van het televisieprogramma Opsporing Verzocht. Dat bestond in 2017 dus maar liefst 35 jaar. Naast dit landelijke programma op NPO1 zien steeds meer regionale omroepen de meerwaarde van een lokaal gericht opsporingsprogramma.

355
zaken bracht Opsporing Verzocht in 2017 onder de aandacht van het publiek.

1.200.000
kijkers trokken de uitzendingen gemiddeld

7
maart toonde Opsporing Verzocht beelden van een pinnende man. Hij had in november 2016 op bijzonder akelige wijze een 92-jarige vrouw in Loenen overvallen. Binnen enkele uren na de uitzending volgde zijn aanhouding.

3
overvallen binnen een week loste de Rotterdamse politie op dankzij tips via Opsporing Verzocht. Zij kon de dader meteen de volgende ochtend arresteren. Hij bleek slechts vijftien jaar oud te zijn.

12
december liet Opsporing Verzocht een geluidsfragment van een mishandeling horen. De opname was in maart 2016 gemaakt in het Emmense clubhuis van No Surrender. Sindsdien probeerde de politie de identiteit van het slachtoffer te achterhalen. Deze meldde zich binnen enkele dagen.

5
penitentiaire inrichtingen startten begin 2017 een proef met de Coldcasekalender. Met zo veel succes dat de politie in de loop van het jaar besloot de kalender landelijk onder gedetineerden te verspreiden.

52
zaken bevat de Coldcasekalender, waaraan ook Opsporing Verzocht regelmatig aandacht besteedde.

YouTube

Op YouTube heeft de politie een eigen, landelijk videokanaal. Hier zijn alle video's en vlogs te vinden die de politie maakt. Soms speciaal voor de jeugd, soms juist voor ouderen en vaak gaan ze over het echte politiewerk.
Ook sommige eenheden – en zelfs agenten – hebben een eigen videokanaal. Bekende kanalen zijn Politie #PRO247 van de Eenheid Rotterdam en van de politievloggers Jan-Willem (@PolitieJW) en Tess (@tesspolitie).

114.639
kijkers trok de video die liet zien hoe televisiepresentator Humberto Tan een dag optrok met politiemedewerkers.

520.012
burgers zagen de best bekeken film van het jaar: Politie begint proef met stroomstootwapen.

Telefoon

4.652.835
telefoontjes kwamen binnen bij 0900-8844. Burgers belden dit nummer voor 'geen spoed, wel politie' vooral vanwege geluidsoverlast en hinderlijke jeugd. Ook ruzies, zoals meningsverschillen over een parkeerplaats, vormden vaak de aanleiding, evenals het aantreffen van verdachte zaken of situaties.

69%
van de telefoontjes beantwoordden de politiemedewerkers binnen 20 seconden. Daarmee namen ze iets sneller op dan in 2016, maar binnen de gestelde tijd reageren op 80% van deze telefonische oproepen blijft onverminderd het streven van de politie.

2.630.150
oproepen kwamen er binnen via 112. Dat betekent dat de politie elke twaalf seconden een 112-melding ontving.

1.816.580
via 112 gemelde incidenten vereisten inzet van de politie.

HANSA MARKET
Politie en OM wisten met Europol en Amerikaanse zusterdiensten Hansa Market over te nemen en uit te schakelen. Met een symbolische druk op de knop ontmantelde Wilbert Paulissen, hoofd van de Dienst Landelijke Recherche, deze criminele marktplaats.

6

Versterking politieoperatie

Versterking politieoperatie

Het kabinet stelde meerjarig extra middelen beschikbaar om het operationele politiewerk op bepaalde punten te versterken, waaronder het traject Modernisering Opsporing, de ketensamenwerking, de Dienst Speciale Interventies en CTER. Verder aanvaardden alle betrokkenen de heroriëntatie voor de Landelijke Meldkamerorganisatie en kreeg de vernieuwing van het Wetboek van Strafvordering een vervolg. Dit hoofdstuk licht deze en andere onderwerpen toe die bijdragen aan versterking van het operationele politiewerk.

Opsporing in praktijk

De politie en het OM boekten in 2017 vooruitgang bij de aanpak van de zware en georganiseerde criminaliteit. Een aantal van deze zaken kwam prominent in het nieuws, zoals de zaak *Passage* waarin politie onderzoek deed naar een reeks liquidaties en pogingen tot moord. Ook veel media-aandacht voor de aanpak van ondergrondse handel op het dark web, waarbij de politie de onlinemarktplaats Hansa Market overnam. Op deze plek werd onder meer gehandeld in drugs.

Met enige regelmaat trok de aanpak van Outlaw Motorcycle Gangs ook veel belangstelling op nationaal en internationaal niveau. Tegen leden ervan bestond de verdenking dat zij betrokken waren bij criminele en/of ondermijnende activiteiten op het gebied van onder meer wapens, drugs en intimidatie. Deze zaken laten slechts een klein deel van de opsporingsinzet zien, maar geven wel een indruk hoe de effectiviteit en slagvaardigheid toenamen door nieuwe kennis en technieken in te zetten. Bijvoorbeeld de verdere ontwikkeling van de ZSM-aanpak en het toepassen van de *Vanguard-methodiek*[21] bij het behandelen van zaken.

Modernisering opsporing, toezicht, handhaving en dienstverlening

De politie, het OM en de minister van JenV stelden in november 2015 vast dat de politie en het OM de opsporingskwaliteit fundamenteel moesten moderniseren. Zij kregen de opdracht om in de periode 2016-2018 te werken aan:

- een sterkte-zwakteanalyse van de opsporing;
- een visie op de opsporing;
- de uitvoering van zeventien maatregelen die de basis van kennis en organisatie op orde brengen;
- het in gang zetten van de opsporingsversterking op langere termijn.

Koers op een toekomstbestendige opsporing en vervolging

Politie en OM maakten in 2016 een sterkte-zwakteanalyse van de opsporing, die verscheen onder de titel *Handelen naar waarheid*. De analyse droeg bij aan het vaststellen van de gamechangers voor een toekomstbestendige opsporing:

- cultuur en leiderschap die passen bij de huidige tijd;
- een flexibel HRM-kader;
- adaptieve informatievoorziening ter ondersteuning van de operatie;
- technologische innovatie om de opsporing toekomstbestendig te houden.

Handelen naar waarheid leverde de eerste bouwstenen voor de opmaak van het koersdocument *Naar een toekomstbestendige opsporing en vervolging*, dat in 2018 verschijnt. Het beschrijft de impact van de maatschappelijke ontwikkelingen op het criminaliteitsbeeld, de opsporing en de vervolging. De politie en het OM constateren dat een veranderende inzet van de opsporing nodig is: naast strafrechtelijke en bestuurlijke interventies komen bij de aanpak van criminaliteit de inzet van burgers en bedrijven en van het sociale domein (zorg, jeugd, arbeid en inkomen) duidelijker in beeld. De veranderende inzet van de opsporing en vervolging krijgt vorm in proeftuinen, die zijn opgezet in zes domeinen, waaronder burgeropsporing en ondermijning. Deze krijgen in 2018 vorm en inhoud.

Maatregelen basis op orde

Om de basis van de opsporing en vervolging op orde te brengen en de geconstateerde tekortkomingen in de opsporing te adresseren, stelden politie en OM begin 2016 zeventien maatregelen op. De uitvoering ervan startte in het najaar van 2016. Een belangrijk onderdeel van de afspraken betrof de kwaliteit van de opsporing en van de processen-verbaal. Politie en OM legden in 2017 eenduidige kwaliteitseisen vast voor processen-verbaal van veelvoorkomende criminaliteit. Deze zijn doorgevoerd in de politieorganisatie.

De genomen maatregelen ter verhoging van het vakmanschap in de opsporing beginnen ook vruchten af te werpen. Zo zijn professionele standaarden vastgelegd, is een kwaliteitssysteem vakmanschap opgebouwd, stelde de politie met het OM een nieuw selectiekader op voor behandeling van zaken en zijn OM-medewerkers gedetacheerd bij de politie om gezamenlijk te werken aan de dossierkwaliteit.

Een van de doelstellingen luidde het doorlopen van profchecks door executieve medewerkers. Een profcheck is een jaarlijkse toets van de parate kennis over bevoegdheden van politieambtenaren. Afgesproken is dat 90% van de medewerkers deze toets aflegt. Hieraan is met 97% voldaan. De politie wierf ook specialisten op de gebieden intelligence, digitaal rechercheren, financieel rechercheren en forensische expertise. Tot slot is de informatievoorziening verbeterd.

Niet alleen zijn alle operationele collega's in 2017 voorzien van een smartphone met politieapplicaties, maar ook stelde het korps diverse applicaties aan de operatie beschikbaar, zoals een *e-Briefingtool* en een tool voor Executie en Signalering. Die verbeterden de informatiepositie en daarmee de slagkracht van politiemensen op straat sterk.

Ketensamenwerking

Het Bestuurlijk Ketenberaad[22] prioriteerde in 2017 drie thema's:

- de aanpak van doorlooptijden in de strafrechtketen;
- de aanpak van multiproblematiek met een persoons- en contextgerichte aanpak;
- het verstevigen van de keteninformatisering met de focus op 'papier uit de keten', dienstverlening aan burgers en de inzet van multimedia in de keten.

Volgend uit deze thema's zijn ook direct de eerste resultaten in 2017 behaald. In het vierde kwartaal 2017 is voor de eerste maal in de geschiedenis van het strafrecht een strafzaak compleet digitaal afgehandeld. Het digitale procesdossier is daarmee een feit en creëert een belangrijke basis voor de gezamenlijke ambitie voor 2018 en verder.

Daarbij geldt als doelstelling om burgers, bedrijven, verdachten en professionals te voorzien van juiste, tijdige, begrijpelijke, volledige en eenduidige informatie. Met het OM, de rechterlijke macht en de minister stelde de politie op de thema's doorlooptijden en keteninformatisering de plannen van aanpak vast, die in 2018 en verder uitvoering krijgen. Het thema multiproblematiek krijgt in 2018 vorm en inhoud.

De politie werkt eveneens binnen veel andere verbanden. Het onderwerp *Ketensamenwerking en Allianties* geldt als een strategisch politiethema met een brede veiligheidsreikwijdte en is gericht op al haar taken. In dit kader wordt gewezen op de samenwerking binnen het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing, NL Confidential, het CCV, Burgernet en de Adviesraad Kwaliteitsbevordering Nederlandse Veiligheidsbranche. Daarnaast is de politie betrokken bij de Raad van Toezicht van de stichting Directe Aansprakelijkheid aan Daders, die zich richt op de verdere ontwikkeling van de civielrechtelijke mogelijkheden. Met de inzet van deze samenwerkingsverbanden beoogt de politie een stevigere aanpak voor veiligheid in Nederland.

Modernisering Wetboek van Strafvordering

Het Ministerie van JenV moderniseert het huidige Wetboek van Strafvordering. Dit wetboek stamt uit 1926 en bevat de belangrijkste kaders voor de opsporing, zoals regels over de opsporingsbevoegdheden.

De politie is nauw betrokken bij deze moderniseringsslag. Zij brengt in kaart welke effecten de voorgestelde wijzigingen hebben op de politieprocessen. Daarbij kijkt zij zowel naar de effectiviteit en flexibiliteit van de opsporing als naar de effecten voor de werklast en aanpassingen in de bedrijfsvoering. De politie participeert tevens in ketenbrede expertmeetings, geeft informele juridische adviezen, organiseert werkbezoeken voor wetgevingsjuristen en stelt impactanalyses op. Zij werkt nauw samen met het ministerie en de ketenpartners, waaronder het OM. Daarnaast zijn enkele honderden politie-experts uit de opsporingspraktijk en de bedrijfsvoering betrokken bij de beoordeling van de wetsvoorstellen.

Samen met de PA organiseerde het korps in februari 2017 een interne *Vakdag Modernisering Wetboek van*

[21] De Vanguardmethodiek kijkt naar het functioneren van organisaties vanuit het perspectief van de klant (in dit geval de burger).

[22] Op basis van het Besluit duurzame samenwerking in de strafrechtketen van 26 oktober 2015 is besloten tot het inrichten van het Bestuurlijk Ketenberaad, waarin de korpschef de politie vertegenwoordigt.

Strafvordering. De deelnemers konden daar kennisnemen van de conceptwetswijzigingen en in diverse workshops bijdragen aan de inhoud van het formele consultatieadvies van de politie.

De korpschef bracht medio 2017 advies uit aan de minister over de eerste delen van het vernieuwde wetboek, die met name de opsporingsfase raken. Op ruim honderd onderdelen zijn volgens de politie bijstellingen nodig, waarbij zij concrete verbetervoorstellen aandroeg. De conceptwetteksten dragen naar haar mening nu nog onvoldoende bij aan een effectievere en toekomstbestendige opsporing. Ook maakt het korps zich zorgen over de administratieve lastenverzwaring die voortvloeit uit de wetsvoorstellen.

Rondom het thema opsporing in digitale omgevingen belegde de politie met de Vrije Universiteit Amsterdam een rondetafelbijeenkomst met wetenschappers. Tijdens deze bijeenkomst bespraken zij hoe de politie een toekomstbestendige regeling van opsporingsbevoegdheden in digitale omgevingen vorm kan geven.

Naar aanleiding van de adviezen besloot de minister om een adviescommissie in te stellen voor het wetsvoorstel over de digitale opsporing[23]. De politie neemt deel aan deze commissie. Eind 2017 vroeg de minister aan – onder andere – de politie een formeel consultatieadvies ten aanzien van de overige delen van het wetboek.

De invoering van het vernieuwde wetboek betreft een zeer omvangrijke operatie, die naar verwachting enkele jaren in beslag neemt en waarschijnlijk pas in 2024 is afgerond. In 2017 droeg de politie bij aan een strategische verkenning van de invoeringsstrategie. Op basis daarvan zijn samen met de ketenpartners de eerste voorbereidingen in gang gezet.

De politie blijft actief participeren in het moderniseringstraject en advies uitbrengen over de onderdelen van het vernieuwde wetboek.

Contraterrorisme, extremisme en radicalisering

Nationaal en internationaal gezien is de huidige terroristische dreiging complexer en veranderlijker dan enkele jaren geleden. Terrorisme, extremisme, radicalisering en daarmee samenhangende polarisatie leiden tot een aanzienlijke verzwaring van het politiewerk. Het zijn maatschappelijke splijtzwammen, die niet alleen voortdurend intensivering van de samenwerking met partners vereisen, maar ook optimaal contact met relevante groeperingen. De politie geeft uitvoering aan de vijf interventiegebieden, zoals vastgesteld in de *Nationale Contraterrorismestrategie 2016-2020*: verwerven, voorkomen, verdedigen, voorbereiden en vervolgen.

Bij de aanpak van contraterrorisme, extremisme en radicalisering (CTER) zijn talrijke partners betrokken. Slagvaardigheid vraagt om een eenvoudige, transparante structuur die taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden helder toebedeelt. De politie zette in 2017 sterk in op interne en externe samenwerking. Aan de hand van de werkwijze *persoonsgerichte aanpak* namen alle eenheden samen met de Koninklijke Marechaussee het hele proces door. Extern zijn de integrale casusoverleggen verder ontwikkeld.
Deze werkwijze is tevens gehanteerd bij de totstandkoming van het landelijke Modelconvenant Radicalisering en de landelijke werkgroep Vreemdelingenketen Radicalisering. Voor de opsporingssamenwerking stelde het korps een protocol vast, dat de taakverdeling tussen het nationale en lokale niveau beschrijft.

De organisatie en processen van de informatievoorziening zijn cruciaal voor de CTER-werkzaamheden. CTER heeft prioriteit op de Intelligenceagenda. Daarom zijn specifieke inspanningen van de informatieorganisatie gevraagd, zoals het geautomatiseerd kunnen verwerken van grote hoeveelheden data, versterking van open source intelligence en inrichting van de Internet Referral Unit.

Door intern en extern helder en herkenbaar te communiceren werkte het korps aan vertrouwen. Daarbij treedt de politiechef van de Landelijke Eenheid op als boegbeeld van de aanpak. Extern is het doel onder meer het positioneren van vakmanschap en inzet (vertrouwen en reputatie) – waar mogelijk samen met anderen. Intern gaat het om het beschikbaar stellen van relevante CTER-kennis en het informeren van politiemedewerkers over veiligheid en inzetbaarheid.

Voor verdere professionalisering stelde het korps een doelgroepgericht opleidingsplan op. Het omvat een basisopleiding en een uitvoerigere opleiding voor bijvoorbeeld wijkagenten, CT-informatiemedewerkers en CT-rechercheurs. Bij een (dreigende) aanslag bestaat er reële kans dat medewerkers in de basispolitiezorg zonder specifieke geweldsuitrusting

[23]Zie Instellingsbesluit Commissie modernisering opsporingsonderzoek in het digitale tijdperk, Staatscourant 12 juli 2017, nr. 39081.

Speciale eenheden moeten snel kunnen reageren

met extreem geweld te maken krijgen. Tijdens de periodieke Integrale Beroepsvaardigheidstraining doet iedere executieve medewerker hiermee ervaring op. Het korps bouwt de inmiddels gestarte training verder uit op basis van ervaringen en actualiteiten.

De Nationale Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (NSGBO) had sinds augustus 2014 de opdracht om een coördinerende organisatie te prepareren, die is gericht op (dreigende) terroristische incidenten. De SGBO's van de elf eenheden beschikten al over expertise, maatregelen en middelen om een aanslag te voorkomen en na een daadwerkelijke aanslag de benodigde repressie uit te oefenen en de gevolgen te bestrijden. De NSGBO bundelde deze krachten. De CT-opdracht van de NSGBO is aangevuld met het stellen van kwaliteitseisen aan crisismaatregelen voor een (dreigende) aanslag.

Dienst Speciale Interventies

De uitingen van geweld en terrorisme veranderen voortdurend en het korps dient het antwoord van de Dienst Speciale Interventies (DSI) hier continu op aan te passen. Waar nodig scherpt de dienst zijn plannen en inzetconcepten aan, zodat de DSI bij voortduring aangesloten blijft op ontwikkelingen in de samenleving, het actuele dreigingsbeeld en de politieke prioriteiten. Ook de werking van de dienst, de operationele ervaringen en de kwaliteit van de ondersteuning in de praktijk kunnen leiden tot bijstelling van de inrichting en de formatie.

Reactieconcept DSI

Van oorsprong kent de DSI drie categorieën van gepland optreden, waarbij opschaling van geweld de situatie en het optreden kenmerkt:

- optreden in levensbedreigende situaties, waarbij het Aanhoudings- en Ondersteuningsteam de werkzaamheden verricht;
- optreden bij kleinschalige situaties met een hoog risico, waarbij de afdelingen Interventie en Expertise en Operationele Ondersteuning de werkzaamheden verrichten;
- optreden in grootschalige, complexe situaties, waarbij de Unit Interventie Mariniers de werkzaamheden verricht.

Ondanks snelle reactietijden door de permanente beschikbaarheid van piketteams, maakten de overvallen op Brinksfilialen, liquidaties in de onderwereld en terroristische aanslagen duidelijk dat de speciale eenheden sneller moeten kunnen reageren op uitingen van grof geweld en terrorisme. In januari 2015 vulde de DSI – met toestemming van het bevoegd gezag – zijn inzetrepertoire aan met het *Reactieconcept DSI*. Door de invoering ervan staan de speciale eenheden op een landelijk dekkende schaal permanent paraat en is collegiale nabijheid gewaarborgd ten behoeve van de basispolitiezorg en het lokaal bevoegd gezag.

Versterking Reactieconcept DSI

Met het oog op het naar verwachting langdurige karakter van het huidige dreigingsbeeld terrorisme, stelde het kabinet aanvullende financiering beschikbaar om de snelle interventiecapaciteit uit te breiden, zodat de DSI het reactieconcept langdurig kan volhouden op een landelijk dekkende schaal. Dit moet het reactievermogen versterken op het gebied van kwaliteit, flexibiliteit, paraatheid en snelle inzetbaarheid.
Samen met het Ministerie van JenV, het Ministerie van Defensie, het OM en de politie-eenheden geeft het korps vorm

aan de versterking. Het Reactieconcept DSI is ingebed in de politiecrisisstructuren en beheersmatig boekte het korps de eerste resultaten. De politie legde het fundament om de komende jaren de beoogde versterking van het reactieconcept gestaag te vervolmaken.

Ontwikkeling Landelijke Meldkamerorganisatie

Met de andere hulpverleningsdiensten geeft de politie vorm aan de ambitie om te komen tot één Landelijke Meldkamerorganisatie met tien locaties. De samenvoegingen staan onder regie van de Veiligheidsregio's en de politie draagt onder andere zorg voor de centrale informatievoorziening. Het doel is om de robuustheid van de meldkamers te vergroten, evenals de samenwerking binnen en tussen de meldkamers.

Heroriëntatie is aanvaard

Alle betrokken partijen aanvaardden in 2017 formeel de in 2016 afgesproken heroriëntatie. Daarin wordt langs twee lijnen gewerkt:

- de samenvoeging naar tien meldkamerlocaties, aangesloten op de Landelijke Meldkamer IV-infrastructuur; de politie bereidt zich voor op het in beheer nemen van de samengevoegde meldkamerlocaties;
- multidisciplinaire ontwikkeling, onder andere ten aanzien van de hulp aan burgers bij het eerste contact.

Politie bereidt zich voor op beheer

In de zomer van 2017 gaf de korpsleiding opdracht tot een verkenning van het meldkamerdomein. Dit onderzoek richt zich op de vraag op welke wijze de politie – in afstemming met de netwerkpartners – haar positie en rol in het toekomstige meldkamerdomein kan invullen. Tevens komt de vraag aan de orde wat dit betekent voor (be)sturing, organisatie, mensen en middelen.

Samenvoegingen

Rotterdam sloot als eerste samengevoegde meldkamerlocatie aan op de Landelijke Meldkamer IV-infrastructuur. Technisch was deze gereed in 2017. Tevens zijn voorbereidingen getroffen om de meldkamerlocaties in 's-Hertogenbosch en Haarlem te laten aansluiten op deze infrastructuur.

In alle gebieden waar samengevoegde meldkamerlocaties nog gerealiseerd moeten worden, maakten de lokale partners onderling afspraken. De politie neemt de realisatie van de samen te voegen meldkamerlocaties in 's-Hertogenbosch, Bergen op Zoom, Apeldoorn en Hilversum op zich. Respectievelijk de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en de Veiligheidsregio Kennemerland realiseren de meldkamerlocaties in Rotterdam en Haarlem. Planvorming, vergunningen en bouwen of verbouwen vergen tijd. De laatste meldkamerlocatie komt daarom naar verwachting in 2021 gereed.

Versterkingsgelden

De versterkingsgelden uit het kabinet Rutte II droegen de afgelopen jaren bij aan de ontwikkeling van het korps op een aantal specifieke thema's. In 2017 werd een aantal afgesproken versterkingen afgerond, zoals het versterken van de kwaliteit van het aangifteproces, verdere versterking van MEOS, het verhogen van kennis en expertise op het gebied van cybercriminaliteit, de ontwikkeling van de FinEc-opleiding voor zijinstromers, samenwerking binnen de keten op het gebied van slachtofferzorg en de invoering van 3D-aangifteloketten.

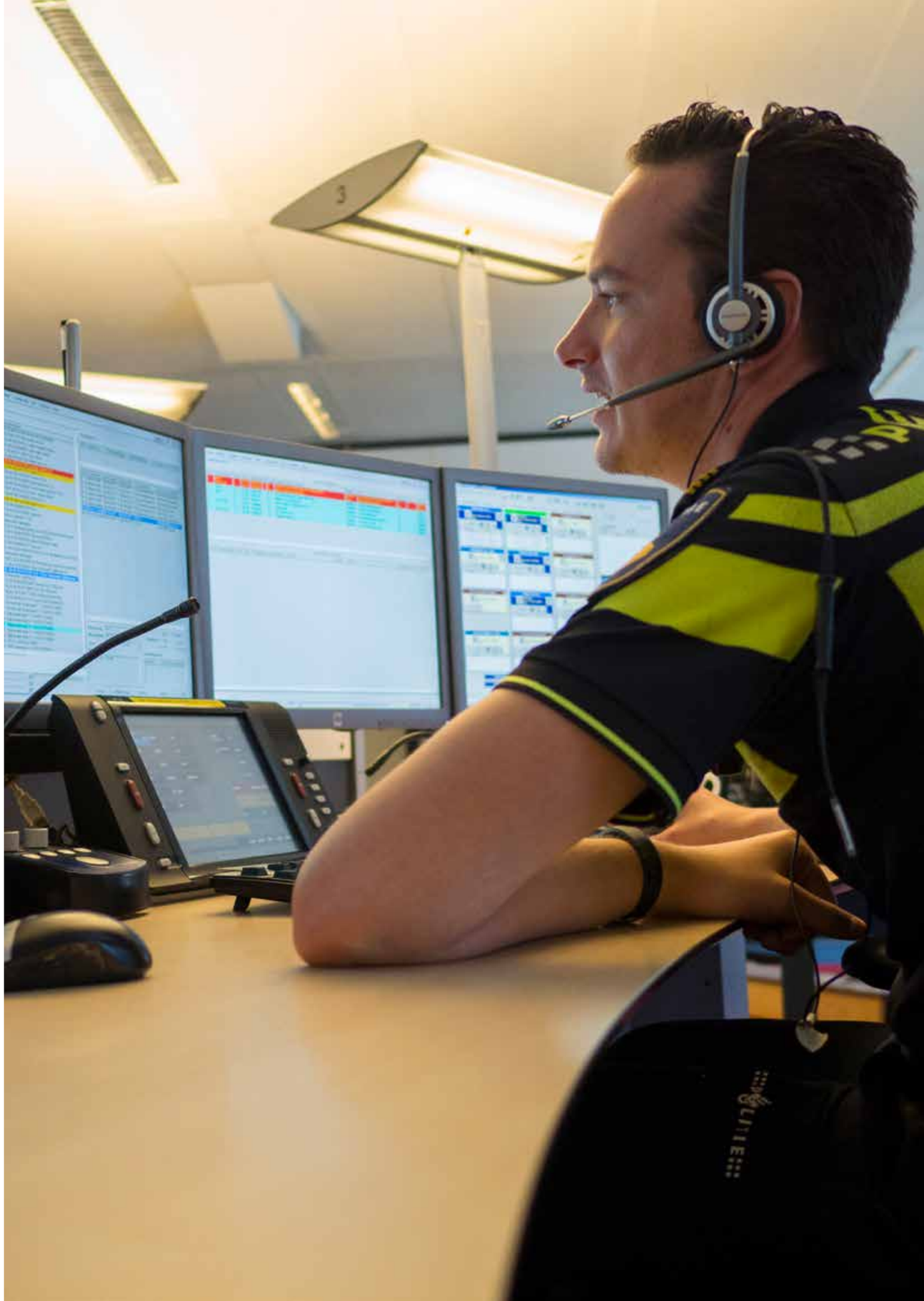

SINT MAARTEN
Na de verwoestende orkaan Irma bracht de Karel Doorman hulpgoederen naar Sint Maarten. Uit het ruim van Nederlands grootste marineschip kwamen onder meer achttien voertuigen en uiteenlopende verbindingsmiddelen van de politie.

7

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van de politie is complex en beslaat veel verschillende terreinen. Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan het in balans brengen van formatie en bezetting, de operationele en niet-operationele sterkte, veiligheid, integriteit en klachten, huisvesting, informatievoorziening en inkoop. Daarnaast bevat het de paragraaf die ingaat op control, toezicht en financiën.

Personeelsbeleid

In het verlengde van de korpsbrede strategie *De politie van overmorgen* is een HRM-strategie ontwikkeld. De uitspraak dat de politie verbonden is met wijk, wereld en web heeft immers consequenties voor mens, werk en organisatie. De HRM-strategie bestaat uit twee delen:

- een strategisch deel met een schets van de zichtlijnen voor de HRM-ontwikkeling tot 2025;
- een deel dat de HRM-opgaven voor de komende drie à vijf jaar benoemt.

De personeelsopbouw en de doorlooptijden van werving en opleiding vragen om beslissingen in het heden voor de organisatie die de politie in 2025 wenst te zijn.

In balans brengen formatie en bezetting

Afronding van fase 1 van de personele reorganisatie leidde tot kwalitatieve en kwantitatieve over- en onderbezetting in teams. In fase 2, de fase van organisatieontwikkeling, ligt het accent op het effectueren van de plaatsingsbesluiten en het in balans brengen van formatie en bezetting, zowel kwalitatief als kwantitatief. Teams kregen vijf jaar tijd om de bezetting met de formatie in balans te brengen.

Met als leidraad: de juiste mens met het juiste werk op de juiste plek en in de juiste samenhang.

Fase 2 startte op 1 juli 2016. Na ontvangst van het plaatsings- en/of aanwijzingsbesluit herplaatsingskandidaat dienden 2829 medewerkers (circa vijf procent) een bezwaar in. Een speciaal daartoe ingerichte bezwaaradviescommissie behandelde al deze bezwaren. Er resteerden op 31 december 2017 nog 15 te behandelen bezwaren. Tegen 179 beslissingen op bezwaar is beroep ingesteld, waarvan medewerkers er 31 weer introkken.
In drie zaken is hoger beroep ingediend, waarvan één hoger beroep is ingetrokken.

Na afronding van de personele reorganisatie kon het korps een aantal medewerkers niet direct plaatsen op een formatieplaats – de zogenaamde herplaatsingskandidaten (hpk). Mede door de inzet van het Landelijk Mobiliteitsbureau nam het aantal hpk's af met 135 fte's tot 317 fte's eind 2017. Hpk's zonder formatieplaats werken bijvoorbeeld in projecten. Parallel aan het plaatsingsproces zijn 4566 niet-initiële vacatures opgesteld tussen 1 juli 2016 en 1 december 2017 en 73 procent daarvan is vervuld.

In fase 2 realiseerde het korps aanvullend vacaturebeleid: het *Horizontale Mobiliteitsbeleid.* Daarmee plaatste het korps 666 medewerkers op 313 verschillende vacatures. Zij vervullen in totaal 642 fte's van de 1283 fte's aan opengestelde vacatures.

In 2017 werkte het korps aan het beter in balans krijgen van de bezetting en de formatie. Naast werving en selectie op onderbezette functies verkleinde de organisatie met behulp van horizontale mobiliteit de lokale onder- en overbezetting.

Op macroniveau komt het korps meer in balans. Voor de operationele sterkte nadert de bezetting de formatie op zowel landelijk niveau als per eenheid. De niet-operationele sterkte laat grotere disbalans zien. Binnen sommige teams is er sprake van soms forse over- of onderbezetting of van een discrepantie tussen voorziene en aanwezige schaal- en kwaliteitsniveaus.

De overbezetting[24] nam gestaag af van 16.804 fte's (30 juni 2016) naar 13.203 fte's (31 december 2017), een daling van twintig procent. De onderbezetting verminderde met vijftien procent van 15.811 fte's (30 juni 2016) naar 13.256 fte's (31 december 2017). Hierbij moet worden aangetekend dat de formatie van de PA in 2017 al is opgenomen in de cijfers. De toevoeging van de bezettingscijfers volgt in de Jaarverantwoording 2018.
Er kwamen meer teams in balans. Dat gold eind 2017 voor ongeveer de helft ervan. In balans brengen betreft een ingewikkelde opdracht, mede omdat verplaatsing van medewerkers conform het Landelijk Sociaal Statuut alleen op vrijwillige basis mogelijk is.

Sterktebeleid

De operationele politiesterkte omvat alle functies waarbij medewerkers direct contact hebben met de burger en/of een directe inhoudelijke bijdrage leveren aan de primaire politietaak. Het gaat bijvoorbeeld om wijkagenten, rechercheurs, hondengeleiders en receptionisten. Aspiranten tellen volledig mee in de operationele sterkte, maar zijn feitelijk slechts beperkt inzetbaar.
Op 31 december 2017 bedroeg de operationele sterkte van het korps 50.316 fte's (inclusief aspiranten). De niet-operationele sterkte kwam uit op 10.604 fte's. De operationele sterkte daalde in 2017 zoals gepland met 431 fte's richting de formatie. De daling van de operationele sterkte komt door de onbalans tussen de natuurlijke uitstroom (door onder andere pensioen) en de instroom. De stijging van de niet-operationele sterkte komt door de vertraagde uitstroom bij de eenheden, de instroom ten behoeve van het in werking brengen van het PDC en de inbedding van de PA in het politiebestel.
De medewerkers van de PA, die bijna allemaal tot de niet-operationele sterkte behoren, zijn meegeteld in de sterktecijfers (zie onderstaande tabel Bezetting politie).

Het aantal aspiranten binnen de operationele sterkte steeg in 2017 licht van 2585 naar 2887 fte's. In totaal stroomden 1031 aspiranten in en was er 381 fte's externe instroom van collega's op operationele functies. Na het behalen van hun diploma aan de PA kregen 605 aspiranten een functie in het korps. De uitstroom ten gevolge van pensioen bleef in 2017 nagenoeg gelijk aan 2016. Wanneer wordt ingezoomd op de operationele sterkte, nam deze uitstroom toe met 175 fte's. Bij de niet-operationele sterkte nam de uitstroom met 53 fte's af.

De toename van deze uitstroom in de operationele sterkte verliep volgens verwachting. Dit komt door enerzijds de vergrijzing en anderzijds het starten van pensioenvoorlichting.
Er gingen 940 collega's uit de operationele sterkte met pensioen.

De procedure om formatie- en organisatiewijzigingen aan te vragen en door te voeren, trad in 2017 in werking.
De formatie steeg gering, vooral door de inbedding van de PA (1261 fte's).
De operationele formatie bestond uit 49.818 fte's (inclusief aspiranten) en de niet-operationele uit 9827 fte's.
Zowel de operationele als niet-operationele bezetting ligt te hoog.

Bezetting politie[25]

Sterkte van de politie	2017	2016
Operationele sterkte	50.316	50.747
Niet-operationele sterkte	10.604	8.979
Totale sterkte	**60.920**	**59.725**

Operationele sterkte	2017	2016
Operationele sterkte, exclusief aspiranten	47.429	48.162
Aspiranten	2.887	2.585
Totale operationele sterkte	50.316	50.747

[24] De over- en onderbezetting in het kader van fase 2 betreft de over- en onderbezetting per functie binnen een team. Een voorbeeld ter verduidelijking. Het korps telt te veel ggp-generalisten en te weinig ggp-medewerkers. Binnen een basisteam kan de bezetting op teamniveau gelijk zijn aan de formatie, terwijl de overbezetting van ggp-generalisten dertig fte's bedraagt en tegelijkertijd de onderbezetting van ggp-medewerkers ook dertig fte's.

[25] Bezetting (fte's): alle medewerkers met een vaste c.q. tijdelijke aanstelling of met een aspirantenfunctie in actieve dienst bij de politie. Eén fte is een arbeidstijd van (gemiddeld) 36 uur per week.

Instroom	2017	2016
Aspiranten (in opleiding)	1.031	1.237
Operationele sterkte	382	327
Niet-operationele sterkte	492	739
Totaal instroom	**1.905**	**2.303**

Aantal aspiranten per eenheid	2017	2016
Noord-Nederland	276	281
Oost-Nederland	431	405
Midden-Nederland	282	256
Noord-Holland	155	149
Amsterdam	316	271
Den Haag	400	242
Rotterdam	335	311
Zeeland-West-Brabant	216	196
Oost-Brabant	184	162
Limburg	172	171
Landelijke Eenheid	120	142
Politiedienstencentrum	0	0
Staf korpsleiding (inclusief KL)	0	0
Totale sterkte aspiranten	**2.887**	**2.585**

Operationele sterkte per eenheid (inclusief aspiranten)	2017	2016
Noord-Nederland	4.207	4.180
Oost-Nederland	6.904	6.900
Midden-Nederland	4.712	4.856
Noord-Holland	3.453	3.518
Amsterdam	5.308	5.433
Den Haag	5.936	5.991
Rotterdam	5.774	5.888
Zeeland-West-Brabant	3.427	3.448
Oost-Brabant	3.131	3.174
Limburg	2.857	2.866
Landelijke Eenheid	4.538	4.459
Politiedienstencentrum	46	21
Staf korpsleiding (inclusief KL)	20	13
ODPA	3	
Totale operationele sterkte	**50.316**	**50.747**

De cijfers in de tabellen geven fte's weer en kunnen afrondingsverschillen bevatten.

Niet-operationele sterkte per eenheid	2017	2016
Noord-Nederland	179	186
Oost-Nederland	287	306
Midden-Nederland	205	198
Noord-Holland	194	207
Amsterdam	209	217
Den Haag	263	282
Rotterdam	220	211
Zeeland-West-Brabant	141	142
Oost-Brabant	147	154
Limburg	113	111
Landelijke Eenheid	322	313
Politiedienstencentrum	6.747	6.174
Staf korpsleiding (inclusief KL)	529	478
ODPA	1.048	
Totale niet-operationele sterkte	**10.604**	**8.979**

Leidinggevenden	2017	2016
Man	790	792
Vrouw	283	280
Totaal	**1.073**	**1.072**

Leidinggevenden (%)	2017	2016
Man	73,6	73,9
Vrouw	26,4	26,1

Strategische top verdeling man/vrouw	2017	2016
Man	35	39
Vrouw	23	19
Totaal	**58**	**58**

Strategische top verdeling man/vrouw (%)	2017	2016
Man	60	67
Vrouw	40	33

Leeftijdsopbouw korps (totale sterkte)	2017		2016		2015	
Leeftijdscategorieën	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
<20	41	53	55	46	60	36
20-24	1.118	685	1.198	673	1.274	670
25-29	3.287	1.842	3.515	1.962	3.612	2.070
30-34	4.661	2.676	4.651	2.749	4.672	2.785
35-39	4.619	2.718	4.373	2.591	4.124	2.579
40-44	3.892	2.689	3.985	2.668	4.132	2.695
45-49	4.568	2.982	4.505	2.809	4.377	2.757
50-54	4.989	2.926	5.227	2.850	5.952	2.747
55-59	7.527	2.325	7.653	2.008	7.686	1.787
60-64	5.935	1.037	5.139	845	4.637	769
65-69	283	67	179	47	31	21
Totaal	**40.920**	**20.000**	**40.479**	**19.247**	**40.557**	**18.916**

Leeftijdsopbouw korps

Leeftijdscategorieën/sterktesoort 2017	operationele sterkte	niet-operationele sterkte	totaal
<20	94		94
20-24	1.756	47	1.803
25-29	4.876	254	5.129
30-34	6.761	575	7.336
35-39	6.381	955	7.337
40-44	5.290	1.291	6.581
45-49	5.877	1.673	7.550
50-54	5.995	1.920	7.915
55-59	7.678	2.174	9.852
60-64	5.343	1.630	6.973
65-69	265	85	350
Totaal	**50.316**	**10.604**	**60.920**

Verdeling man/vrouw (totale sterkte)	2017	2016	2015
Man	40.920	40.479	40.557
Vrouw	20.000	19.247	18.916

Verdeling man/vrouw (%)	2017	2016	2015
Man	67,2	67,8	68,2
Vrouw	32,8	32,2	31,8

Het Ministerie van JenV verstrekte de politie de opdracht om de bezetting op het gebied van financieel-economische opsporing (FinEc) en digitale opsporing (Digi) op het gewenste peil te brengen. In 2017 steeg de bezetting van FinEc en Digi door extra specifieke instroom[26] en doorstroom. Op 31 december 2017 bedroeg de bezetting van FinEc-functies 872 fte's (92%) en van Digi-functies 731 fte's (83%).

Ziekteverzuim

Ziekteverzuim kreeg ook in 2017 onverminderd de aandacht in het korps. Per 31 december 2017 bedroeg het ziekteverzuim 7,0%. De beoogde daling naar 6,5% is hiermee niet gerealiseerd. Het korps deed echter veel om het effect van de ziekteverzuimaanpak op termijn te vergroten:

- bij een aantal representatieve teams achterhaalde het korps de ziekteverzuimoorzaken. Op grond daarvan zijn er korpsbreed maatregelen genomen;
- de teamchefs is gevraagd om de sociale cohesie binnen hun teams te bevorderen en het zelfroosteren binnen teams te stimuleren;
- het korps intensiveerde de ondersteuning van de lijn door het Team Veilig en Gezond Werken (VGW). Dit gebeurde door een backoffice van arbeidsdeskundigen in te richten. Zij doen een extra check op alle (langlopende) ziekteverzuimdossiers en geven adviezen die leiden tot inhoudelijke verbetering van ziekteverzuimdossiers;
- het korps formuleerde streefcijfers voor de eenheden;
- in al haar managementgesprekken bespreekt de korpsleiding het ziekteverzuim met de politiechefs;
- de monitoring van het ziekteverzuim is uitgebreid;
- het korps evalueerde in 2017 zijn re-integratiebeleid en hield een korpsaudit met specifieke aandacht voor de invloed van sturing op (langdurig) ziekteverzuim.

Het ziekteverzuim van de medewerkers van de ODPA is in 2017 nog niet in de politiesystemen geregistreerd en daarom niet in deze tabel opgenomen. In 2017 bedroeg het ziekteverzuim van de PA 5,7 procent.

Verzuim per eenheid (jaargemiddelde)	**2017**	**2016**
Noord-Nederland	7,5%	6,7%
Oost-Nederland	6,8%	6,9%
Midden-Nederland	7,3%	7,5%
Noord-Holland	7,1%	7,2%
Amsterdam	6,6%	6,6%
Den Haag	8,0%	7,8%
Rotterdam	7,3%	7,5%
Zeeland-West-Brabant	5,5%	6,6%
Oost-Brabant	6,8%	7,7%
Limburg	8,3%	7,8%
Landelijke Eenheid	6,5%	6,4%
Politiedienstencentrum	6,5%	6,2%
Staf korpsleiding (inclusief KL)	2,7%	3,3%
Totaal	**7,0%**	**7,0%**

[26]Speciefieke instroom betreft instroom buiten de basispolitieopleiding.

Preventieve maatregelen

Politiewerk valt onder de noemer hoogrisicoberoep. Werkgever en werknemers dragen de verantwoordelijkheid om die risico's zo veel mogelijk te kennen en waar mogelijk te verminderen of te voorkomen. Ook in 2017 ontwikkelde de politie preventieve maatregelen die aansluiten op deze risico's. Voorbeelden daarvan zijn:

- het ontwikkelen van een VGW-portal voor intranet, dat toegang geeft tot alle preventieve diensten die de politie haar werknemers biedt;
- het beschikbaar stellen van eHealth-applicaties via intranet, zoals zelftesten en diverse leermodules met informatie over bijvoorbeeld leefstijl en stress;
- Fit@NP voor werknemers die willen werken aan hun fysieke en mentale conditie. Dit programma is conform de cao-afspraken in 2017 geëvalueerd en wordt met de extra gelden uit het regeerakkoord de komende vier jaar gecontinueerd om een goede borging te bewerkstelligen.

PTSS

In de afgelopen jaren bereikte het korps al veel bij de aanpak van beroepsgerelateerde posttraumatische stressstoornis (PTSS) bij de politie. Het nam een breed scala aan maatregelen, onder andere door in 2017 in te zetten op het vergroten van de benodigde expertise binnen de lijn en de ondersteuning op het gebied van preventie en (na)zorg rond PTSS.
Het Meldpunt PTSS is ingericht en de korpsleiding wil de capaciteit ervan uitbreiden.
Om de aanspraken van werknemers op bijzondere zorg bij beroepsziekten zoals PTSS en dienstongevallen te waarborgen, overlegt het korps met de politievakorganisaties, teneinde de bijzondere zorgplicht op te nemen in de rechtspositie van de politie. De bijzondere zorgplicht komt voort uit het karakter van het politiewerk.

Onderwijs en ontwikkelen

Integrale Beroepsvaardigheidstraining
De verdere ontwikkeling van de Integrale Beroepsvaardigheidstraining (IBT) naar IBT Nieuwe Stijl betreft een omvangrijk proces. Het gaat om een andere manier van trainen en toetsen, afgestemd op een praktijkgerichte context. Het invoeringstraject loopt door tot in 2020. Ter ondersteuning van deze verdere ontwikkeling is in het Arbeidsvoorwaardenakkoord Sector Politie 2015-2017 afgesproken om het aantal IBT-trainingsuren per wapendragende medewerker te verhogen van ten minste 32 uur naar gemiddeld 42 uur per jaar, inclusief de Fysieke Vaardigheidstoets. Het korps werkte in 2017 aan de uitbreiding van het aantal trainingsuren. In 2017 bood het per medewerker gemiddeld 39 uur IBT aan.

In de loop van 2017 sloot de organisatie steeds flexibeler aan bij trainingsvragen uit het korps. Voorbeelden hiervan zijn de trainingsprogramma's *Extreem geweld* en de (leer)interventie *Vuurwerkagressie*. Tevens leverde het korps in 2017 een bijdrage aan het project *Stelselherziening Geweldsaanwending Politie*. Zo ontwikkelde het in samenspraak met het Ministerie van JenV een nieuwe geweldsinstructie voor de politie.

Fysieke Vaardigheidstoets
De Fysieke Vaardigheidstoets (FVT) geeft de medewerker zicht op de conditie en de fysieke vaardigheden die nodig zijn om het vak professioneel uit te oefenen. Van de medewerkers die de FVT aflegden, deed 92% dit binnen de normtijd. Dat is 1% lager dan in 2016. Met 74% lag het deelnamepercentage 3% hoger dan in 2016.

In opdracht van het Ministerie van JenV evalueerde het korps in 2017 de FVT en de uitvoering van de regeling. Uit het rapport bleek dat bij de uitvoering nog veel verbetering mogelijk is, vooral door in de lijn strakker te sturen op deelname en daartoe voldoende gelegenheid te geven. Het korps benut de bevindingen om de inhoud en de resultaten van de FVT (verder) te verbeteren. Hiertoe bereidde het eind 2017 een plan van aanpak voor.

Rijvaardigheid en Rijveiligheid
Voor alle executieve politiemedewerkers die gebruik moeten kunnen maken van optische en geluidssignalen, schrijft de Brancherichtlijn Verkeer Politie 2014 de periodieke (driejaarlijkse) Politierijvaardigheidstraining voor. Daartoe startte het korps in 2017 de inrichting van de Afdeling Rijvaardigheid en Rijveiligheid.

Kwaliteitssysteem
Het Kwaliteitssysteem Vakbekwaamheid stelde de politie medio 2017 vast. Met de uitwerking van de systeemmodules is begonnen. Deze loopt voor een deel door in 2018. Ze bestaan uit kennisvereisten en zijn (met het oog op de toekomst) ook toepasbaar ten aanzien van onder meer rijvaardigheid, buitengewoon opsporingsambtenaar, hulpofficier van justitie en schietvaardigheid. De uitwerking van parate kennis vormt eveneens een module van dit kwaliteitssysteem.

Overige ontwikkelinterventies
Het werk in de samenleving maakt het nodig dat politiemensen vakbekwaam zijn en blijven en opgewassen tegen (soms snelle) veranderingen. Ook de vraag naar flexibel en gedifferentieerder specialistisch politieonderwijs (bijvoorbeeld op het gebied van intelligence) maakt voortdurende vernieuwing van dat onderwijs noodzakelijk.

Daarom investeert de politie niet alleen in het ontwikkelen van opleidingen, maar ook van creatieve leeroplossingen (ontwikkelinterventies), die dicht bij het werk staan en die zij snel kan organiseren. Een goed voorbeeld daarvan

vormt het inwerken van nieuwe intelligencemedewerkers door collega's uit de praktijk, die zijn opgeleid tot meester en mentor.

Het korps streeft na dat medewerkers in toenemende mate zelf de verantwoordelijkheid nemen voor de eigen vakbekwaamheid en de kwaliteit van het werk en wil de daarvoor benodigde ontwikkeling faciliteren. Daarom startte het in 2017 onder andere met het voeren van resultaat- en ontwikkelgesprekken.

Ook een aantal andere onderwerpen draagt bij aan de voortdurende ontwikkeling van de medewerkers:
- Vanaf 2017 stelde de politie veertien teams in de gelegenheid om tot 2019 te werken aan vitaal vakmanschap: het project *Bouw je eigen baan, juist nu!* Deze fase wordt afgerond met aanbevelingen voor het levend houden en structureren van ontwikkelingen en initiatieven.
- De politie introduceerde in 2017 het Ervaringscertificaat en bracht bij vijf afdelingen initiatieven op gang met e-Portfolio. Dat resulteerde uiteindelijk in een advies over portfoliodenken en -gebruik en een advies welk e-Portfolio geschikt kan zijn en hoe dit in te richten valt.

Ten slotte stelde het korps in 2017 voor alle functies de opleidingsprofielen vast. Met inachtneming van de overgangsafspraken voerde het deze in. Dat verschaft duidelijkheid welke opleiding verplicht is voor welke functie. Hiermee rondde de politie een meerjarig project met succes af.

MD/PD beleid

In 2017 formuleerde het korps de beleidsuitgangspunten voor Management Development en Professional Development (MD/PD). Met het MD/PD-beleid wil de politie de kwalitatieve bezetting en de tijdige opvolging ten behoeve van de aangewezen MD/PD-functies garanderen. Zij doet dit door het organisatiebelang doelgericht, eigentijds en toekomstbestendig te koppelen aan de kwaliteiten en ambities van haar medewerkers. Het gaat daarbij om functies die in sterke mate richtinggevend zijn en als vliegwiel fungeren. De aangewezen MD-functies zijn alle leidinggevende functies (kolom Leiding LFNP). De betreffende PD-functies wijst het korps in 2018 aan.

Om de beoogde tijdige kwalitatieve bezetting op de MD/PD-functies te bereiken, zijn beleidsuitgangspunten (afspraken) geformuleerd op onderstaande MD/PD-processen:
- zorgen voor inzicht in kwantitatieve en kwalitatieve bezetting van de MD/PD-functies;
- zorgen voor kwaliteitsontwikkeling binnen de zittende MD/PD-doelgroepen;
- zorgen voor talentmanagement: het spotten van talent en dit begeleiden naar MD/PD-functies;
- zorgen voor opvolgingsplanning en het tijdig beschikbaar hebben van geschikte opvolgers voor de MD/PD-functies.

Daarnaast begon de korpsleiding in 2017 met het opzetten van het Leiderschapsprogramma *Strategische Posities*, gericht op het spotten en inzetten van (vernieuwende) talenten ten behoeve van de strategische top.

Dit dient niet alleen het organisatiebelang. Met het MD/PD-beleid geeft het korps tevens invulling aan medewerkersbelangen:
- hun kwaliteiten en talenten zo goed mogelijk benutten;
- medewerkers boeien en binden;
- gericht groepen medewerkers faciliteren in hun ontwikkeling;
- medewerkers zo realistisch mogelijk perspectieven bieden ten aanzien van MD/PD-functies;
- transparant zijn over de route tot MD/PD-functies.

Aanstellingen

Eind 2016 bereikte het Georganiseerd Overleg Politie (GOP) overeenstemming over de flexibiliteit van het aanstellingenstelsel. Naast de huidige (generieke) aanstelling komt er een aanstelling voor specifieke inzet. Tussen januari en juni 2017 werkte het korps de contouren van de oplossing versneld uit: het effect op het Besluit algemene rechtspositie politie (BARP), de Regeling Aanstellingseisen, het Landelijk Functiegebouw Nederlandse Politie, de uitvoeringsimpact en het overgangsbeleid.

Het belangrijkste aspect betreft het waarborgen van de medewerkersinzet binnen de functie: de executieve medewerker met specifieke inzet dient zich – overigens net als alle andere medewerkers – te houden aan uitvoering van de activiteiten die tot de functie behoren en waarvoor hij of zij bekwaam is.

Na het bereiken van overeenstemming in het GOP over deze contouren, startte het korps in juni 2017 met de concrete uitwerking – in nauwe samenwerking met JenV en in afstemming met de politievakorganisaties. Hierbij zijn met voorrang de precieze artikelen en tekstuele uitwerkingen in het BARP opgepakt.

Tegelijkertijd nam het korps de ontwikkeling van de nieuwe, specifieke politieopleiding ter hand. Deze moet de ambtenaar 'voor uitvoering politietaak met specifieke inzetbaarheid' voldoende bekwaam maken wat betreft de bevoegdheden die de medewerker krijgt indien deze wordt aangesteld.

Pensioenvoorlichting

De Wet pensioencommunicatie is sinds 2015 van kracht. Hiertoe behoort de opgave aan werkgevers om het pensioenbewustzijn van werknemers te vergroten. De politie pakte dit op door met hulp van het ABP zo'n honderd collega's in het land op te leiden tot pensioenambassadeurs. Zij geven praktische informatie en beantwoorden vragen, zodat collega's gemakkelijker keuzes kunnen maken voor de toekomst. Inmiddels vroegen ruim duizend medewerkers een voorlichtingsgesprek aan. Deze benadering groeide binnen en buiten de politie uit tot een begrip. Het ABP deelde de Pensioenpluim 2017 uit aan het korps en de introductie van pensioenambassadeurs is opgenomen in de cao van de provincies en het middelbaar onderwijs.

Afronding uniformering rechtspositionele regelingen

Bij de vorming van het huidige korps kwamen honderden rechtspositionele regelingen mee vanuit de regionale politiekorpsen en het KLPD. In het overgangsprotocol is afgesproken om de uniformering hiervan snel op te pakken. In 2014 maakte de politie een inventarisatie en sprak zij af hieruit de beste regeling te kiezen of een nieuwe landelijke regeling te introduceren. Een belangrijk onderdeel vormen de 94 financiële HRM-regelingen. Er is een afspraak gemaakt over de afbouw en de herbesteding van middelen. Met de laatste afspraken kwam in 2017 een eind aan een complex proces van eenwording.

Rechtspositie voor vrijwilligers

Al langere tijd leeft de uitdrukkelijke wens om te komen tot een landelijk uniforme rechtspositie voor de politievrijwilligers. In de lopende cao is aanvullend afgesproken om hun rechtspositie op te nemen in het BARP en andere rechtspositionele regelingen, die ook op de bezoldigde politieambtenaren van toepassing zijn. In 2017 werkte het korps verschillende onderdelen uit, waarover nog besluitvorming plaats dient te vinden.

Informatievoorziening

De politie is een informatieverwerkende organisatie. Het belang en de mate waarin zij een beroep doet op de ICT-voorzieningen blijven toenemen, net als in de rest van de samenleving. Het korps verbetert daarom continu de kwaliteit en de toegevoegde waarde van de informatievoorzieningen om voortdurend voorbereid te zijn op de toekomst. Dat gebeurt onder andere door de toepassing van moderne technische platforms (big data-, data-analyse-, mobile platforms), die innovatie mogelijk maken.

Daarbij houdt de politie altijd oog voor de wettelijke kaders waarbinnen zij haar werk behoort te doen. Met het verbeterprogramma *WPG en Informatiebeveiliging* ziet de Gegevensautoriteit van het korps toe op het naleven van het juridische kader. Ook werkt de politie aan toekomstvast datamanagement. In de vorm van onder andere informatiebeveiligingskaders draagt het Concern Information Security Office bij aan de continuïteit en veiligheid van processen en systemen binnen geldende en toekomstige kaders.

Van achterhoede richting de voorhoede dankzij het Aanvalsprogramma IV

Het *Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie* (AVP) werkt sinds 2011 aan het op orde krijgen van de informatievoorziening en is conform planning eind 2017 afgesloten. De complexe organisatie en aansturing van de informatievoorziening via de politie-ICT uit 2011 is verleden tijd. Het AVP vereenvoudigde, moderniseerde en standaardiseerde het ICT-landschap. De politie liep haar achterstand ten opzichte van andere organisaties in. Met het AVP maakte het korps een significante technische inhaalslag op dit domein en kwam er stabiele ICT. Bij afsluiting realiseerde het AVP vier van de zes doelstellingen geheel en één bijna, door eind 2017 85 procent van de geplande resultaten te behalen.

Nu het ICT-fundament er stabiel ligt, komt de navolgende jaren de vernieuwing van de informatievoorziening en van de operationele systemen centraal te staan. Het korps geeft deze ICT-vernieuwing vorm als programma en laat dat aansturen door twee politiechefs.

In opdracht van de Chief Information Officer bestudeerde het onderzoeksbureau Gartner Consulting de voortgang en de toegevoegde waarde van het AVP voor de informatievoorziening van de politie. Gartner Consulting onderschreef de bovengenoemde resultaten in de *Update technologische voortgang AVP*[27].

In 2017 leverde het aanvalsprogramma de volgende concrete resultaten op[28]:
- de debriefing is volledig in gebruik genomen, inclusief de voorziening voor gegevensuitwisseling met het buitenland;
- het beheer van het Operationeel Politieplatform is gerealiseerd;
- het Landelijk Autorisatiemodel is ingevoerd;
- er kwam één bronsysteem voor digitale documenten van het Politie-

[27]Gartner Consulting, Update technologische voortgang AVP, 4 oktober 2017
[28]Voor een volledig en gedetailleerd beeld van het AVP wordt verwezen naar de Eindrapportage Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie.

dienstencentrum;
- het facilitaire ondersteuningssysteem Planon is landelijk in beheer genomen;
- Het Rekencentrum Zuid is uitgezet en ontmanteld in het kader van de datacenterconsolidatie.

Nieuwe IV-strategie met architectuur- en uitvoeringskaders
De politie stelde in 2017, in het verlengde van de ontwikkeling van het *Strategisch Kompas*, een nieuwe IV-strategie vast, die de ambities voor de IV-ontwikkeling in de periode 2018-2022 uitwerkt. Verder beschrijft de strategie hoe de politie deze ontwikkeling beheersbaar maakt en erop stuurt.

De ambities richten zich nadrukkelijk op een maatschappij met een prominente rol voor digitalisering. Daar speelt de politie op in door steeds intensiever samen te werken met bestaande en nieuwe partners en door binnen de organisatie ruimte te geven aan eigen initiatief, lokale ontwikkeling en innovatie. Het korps zet daartoe een IV-fundament neer dat voor alle politiemedewerkers toegankelijk is en gebruikmaakt van de meest actuele technologie en platforms.

Binnen de wettelijke kaders maakt dat fundament alle relevante gegevens bereikbaar, meervoudig bruikbaar en in- en extern deelbaar. De gebruikers en ICT-specialisten ontwikkelen samen IV-toepassingen die slimmer werken mogelijk maken. In 2017 vertaalde het eveneens nieuwe *Bestemmingsplan Informatievoorziening* deze strategische lijnen in concrete ontwerpkaders en architectuurprincipes, die een hulpmiddel bieden voor het realiseren van de IV-strategie onder architectuur.

Om de IV-strategie te realiseren, ontwikkelde het korps tevens uitvoeringskaders. In 2017 nam de politie het uitvoeringskader *Privacy & Security by Design* in gebruik. Dat verzamelt alle relevante normen voor de zorgvuldige en rechtmatige omgang met gegevens en voorziet in praktische uitvoeringsrichtlijnen. Het betreft een dynamisch en op de praktijk gericht instrument. In de eerstvolgende uitgave van het uitvoeringskader verwerkt het korps ook de gevolgen van de nieuwe Europese privacyregels van de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Interne waardering en externe erkenning
Om goed zicht te houden op de toegevoegde waarde van de informatievoorziening voor het werk van de operationele eenheden, voert de politie halfjaarlijks de Belevingsmonitor IV uit. Deze meet hoe medewerkers de geboden IV/ICT-voorzieningen waarderen wat betreft gebruiksgemak, bruikbaarheid en ondersteuningskwaliteit. Voor de derde achtereenvolgende keer viel een stijging van de waardering waar te nemen. Met een rapportcijfer van 6,7 steeg de waardering wederom (0,1 punt) richting het uiteindelijke doel van een 7,0.

Naast waardering van de eigen medewerkers ontving de politie in 2017 ook extern erkenning voor de wijze waarop zij de vernieuwing binnen de informatievoorziening voorziet van nieuwe toepassingen zoals de MEOS-app.

Inkoop

Met een inkoopvolume van circa 1,5 miljard euro vormt het korps een van de grootste aanbestedende diensten binnen het publieke bestel. Deze inkoop omvat allerhande soorten producten en diensten: van motorhandschoenen en kantoorartikelen tot voer- en vaartuigen, helikopters, geweldsmiddelen, consultancydiensten en bouwwerken. Het is evident dat deze inkopen rechtmatig en doelmatig moeten zijn en dat de politie ze transparant en objectief vanuit de markt moet betrekken.

Versteviging positie inkoop
Het grote financiële belang van inkoop, de impact die de inkoop kan hebben op marktsegmenten en in sommige gevallen de maatschappelijke aandacht voor bepaalde aanschaffingen hebben geleid tot het definitief aanstellen van een Chief Procurement Officer (CPO) bij de Korpsstaf.

Tevens besloot het korps om alle organisatieonderdelen die zich bezighouden met inkoop te bundelen en onder te brengen in de Dienst Verwerving. Daarbij is afgesproken om de uitvoering van inkooptrajecten, die het opvragen en beoordelen van meerdere offertes vereisen, te beleggen bij de sector Inkoopmanagement. Inkoop krijgt hierdoor meer en significanter de aandacht en raakt eerder en intensiever betrokken bij voorgenomen besluitvorming.

Governance voor het inkoopstelsel en het strategisch inkoopbeleid
De governance voor het inkoopstelsel en het inkoopbeleid is begin 2017 vastgesteld. Dit model brengt eenduidige sturings- en mandaatlijnen aan en werkt de taken, rollen en verantwoordelijkheden van alle actoren in het inkoopproces gedetailleerd uit.

Voor alle grote (Europese) aanbestedingen zijn of worden twaalf (vaste) aanbestedingsstuurgroepen ingericht en voorzitters aangewezen. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar het formeren van vijf aanbestedingsstuurgroepen voor de operatie. Inbreng vanuit de dagelijkse praktijk, ervaringen en materiedeskundigheid staan in toenemende mate centraal.

Inhuurdesk en Dynamisch Aankoopsysteem
Het korps bracht de Inhuurdesk in 2017 onder bij de Dienst HRM. Deze verzorgt de inhuur via het Dynamisch Aankoopsysteem (DAS) of zet tijdelijke capaciteitsvragen extern uit via specifiek daarvoor afgesloten raamcontracten. Binnen het project *Grip* pleegde de politie in 2017 veel inzet op het korpsbreed verzamelen, registreren en daardoor verkrijgen van inzicht in (historische) contracten voor inhuur, inleen, detachering, enzovoort.

Een belangrijk deel van de inhuurcontracten kan het korps nu actief volgen, beheren en waar nodig (op termijn) financieel rechtmatig maken door ze in concurrentie uit te zetten in de markt. In navolging van de Algemene Rekenkamer en de Auditdienst Rijk[29] verklaarde ook de accountant van de politie de wijze waarop het DAS werd ingezet voor inhuur over het jaar 2016 financieel onrechtmatig. In afstemming met de accountant paste de politie per 1 augustus 2017 alle hiermee samenhangende inhuurprocessen en -systemen aan. Vanaf die datum verloopt de inhuur via het DAS weer op financieel rechtmatige wijze en kan het korps zijn inhuur doelmatig uit de markt betrekken. Inmiddels ligt er een juridisch advies, waarin wordt gesteld dat de inzet van het DAS in 2016 en in de eerste helft van 2017 wel rechtmatig was. In afstemming met JenV is er gegeven de verschillende optieken toch voor gekozen de bestedingen als onrechtmatig te kwalificeren.

Kwaliteit van de aanbestedingen
De Aanbestedingscommissie[30] bespreekt aanbestedingen met een grote financiële omvang, veel impact op de organisatie of naar verwachting maatschappelijke belangstelling. Er zitten ook onafhankelijke, externe deskundigen in. Volgens de Aanbestedingscommissie neemt de kwaliteit van de aanbestedingsstrategieën en ook van de aanbestedingsdocumenten toe. Dat neemt niet weg dat – zeker bij aanbestedingen waar het winnen of verliezen grote gevolgen heeft voor marktpartijen – aanbesteders regelmatig kort gedingen aanspannen. In 2016 en 2017 zijn alle kort gedingen beslecht in het voordeel van de politie. Ook doelmatigheid heeft expliciet de aandacht van de commissie. Begin 2018 bespreekt het korps met een aantal voorzitters van aanbestedingsstuurgroepen het rendement en de effectiviteit van de commissieadviezen om het lerend vermogen van de inkooporganisatie vast te stellen.

Klachtenmeldpunt inkoop
De politie richtte in 2016 bij het CPO-office een klachtenmeldpunt voor inkoop in. Tot en met 31 december 2017 ontving zij negen klachten. Eén melding had betrekking op het te laat betalen van een factuur. Deze melding is doorgeleid naar het juiste financiële proces. De politie behandelde de overige acht klachten in een hier telkens voor geformeerd Klachtenbehandelteam. De meeste klachten hadden betrekking op (lopende) aanbestedingstrajecten. In één geval leidde dat tot het intrekken van het voorlopige gunningsbesluit en het nogmaals doorlopen van een deel van dit aanbestedingstraject. Het staat klagers overigens vrij om na een hele of gedeeltelijke afwijzing van hun klacht alsnog de gang naar de rechter te maken.

Driewegmatching van start binnen het domein van facility management
Binnen het domein van facility management startte het korps in 2017 met de invoering van de zogenoemde driewegmatching. Dat is een geautomatiseerde koppeling tussen bestelling, prestatieverklaring (levering) en factuur. Dit draagt onder andere bij aan een efficiëntere uitvoering van het bestel- en betaalproces en aan het verbeteren van de sturingsinformatie, waaronder het opleveren van gedetailleerde, periodieke spendanalyses.

Huisvesting

In het *Strategisch Huisvestingsplan*[31] staan de meerjarige doelstellingen ten aanzien van de huisvestingsontwikkeling voor de politie. Ze werden onderdeel van de uitwerking van huisvestingsplannen per eenheid, die de tweede fase vormt van de huisvestingstransitie richting 2025. De eerste fase had betrekking op het faciliteren van de personele reorganisatie in de vorm van schuifplannen per eenheid (verhuizingen en bijbehorende huisvestingstransitie en -afstoot). Met de afronding van de schuifplannen per

[29] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/03/15/samenvattend-auditrapport-2016-ministerie-van-veiligheid-en-justitie
[30] Het doel van de Aanbestedingscommissie is het binnen de politie realiseren van de eigen tegenspraak op relevante aanbestedingsprojecten, met als oogmerk het vergroten van de aanbestedingskwaliteit, het verminderen van risico's op ongewenste aanbestedingsuitkomsten, het versterken van het leervermogen van de organisatie op dit onderwerp en het verankeren van inkoopbeleid en inkoopfunctie binnen de organisatie.
[31] Brief van de minister van Veiligheid en Justitie aan Tweede Kamer der Staten-Generaal, Nr. 401, Vergaderjaar 2012–2013, 19 juni 2013, Den Haag

eenheid sloot het korps deze eerste fase vrijwel geheel af. Nog lopende projecten, die voortvloeien uit de schuifplannen, zijn ingebed in de huisvestingsplannen 1.0 per eenheid (fase 2).
Alle eenheden hielden in 2016 en 2017 huisvestingssimulaties. De resultaten hiervan nam het korps op in de huisvestingsplannen per eenheid. De eerste versie ervan is in 2017 afgestemd met het lokale gezag en in de meeste eenheden vastgesteld. Deze plannen vormen de basis voor het opstellen door het PDC van projectplannen richting 2025. Bij de afronding van de eerste fase is het Programmabureau Huisvesting ondergebracht bij het PDC. Om de werkzaamheden ervan in te bedden in het PDC is besloten tot het starten van een uitvoeringsprogramma voor de invoering van de huisvestingsplannen en voor de benodigde organisatie- en instrumentenontwikkeling ten behoeve van de huisvesting.

Daarnaast stak de politie in 2017 veel energie in de uitwerking van de *Strategienota Duurzaamheid* en de bijbehorende kaderstelling. De inzichten uit het regeerakkoord ten aanzien van de klimaatdoelstellingen, die raakvlak hebben met vastgoed, vertaalde het korps in 2017 voor zover mogelijk in deze strategienota. De strategische keuzes ten aanzien van cellen, IBT-centra, forensische opsporing en beslag zijn voorbereid in 2017. Ze worden in 2018 vertaald voor en toegevoegd aan de huidige huisvestingsplannen.

Control, toezicht en financiën

De voorgaande jaarverantwoording ging in op het onderzoek naar de omvang van het personele en materiële politiebudget in de periode 2016-2020 (P/M-onderzoek) en de daaraan verbonden aanbevelingen, alsmede de op gang gebrachte verbeteringen in de (financiële) sturing en beheersing. Onder meer door het versterken van de planning- en controlcyclus (p&c-cyclus), het begrotingsproces en de inrichting van de auditfunctie. Daarbij constateerde het korps dat in de bedrijfsvoering nog uitdagingen lagen om het doel te behalen: een permanent stabiele basis bieden voor ondersteuning van de eenheden. Positief is dat de politie hierbij steeds meer controle krijgt. Zo is de interne besluitvorming zodanig aangepast dat de korpsleiding, de bedrijfsvoering en de politiechefs als collectief de verantwoordelijkheid nemen voor de interne planning en de bijbehorende, te behalen (financiële) resultaten van het korps. Het financiële resultaat lag in lijn met de conclusie van het P/M-rapport.

Mede in dit licht gaat dit jaarverslag hieronder nader in op de relevante ontwikkelingen in 2017 wat betreft sturing, control en toezicht. Vervolgens komen de financiële resultaten aan de orde.

Opvolging aanbevelingen P/M-onderzoek

Naar aanleiding van aanbevelingen uit het P/M-onderzoek is een vervolgonderzoek uitgevoerd door ABDTOP-Consult. In het eindrapport[32] kwam naar voren dat de politie op dat moment de aanbevelingen uit het P/M-onderzoek nagenoeg volledig had doorgevoerd. Het eindrapport constateerde echter nog verbeterpunten voor zowel de financiële als de beleidsmatige beheersing. Met deze aanvullende adviezen kan de politie een volgende fase ingaan. In opzet zijn veel zaken in het (financieel) beheer op orde gebracht. Het korps kan zich nu vooral richten op de beoogde werking.
Dit vergt nog veel inspanning.
De aanbevelingen uit het rapport worden gezien als een aanvulling op het Beheerplan 2018, zodat de opvolging in de reguliere p&c-cyclus is opgenomen.

Sturing, control en toezicht

Bij elke organisatie maakt intern toezicht onderdeel uit van de besturing en beheersing. De politie is hier geen uitzondering op en werkt aan de sturing van de organisatie en de verscherping van de interne controle op haar resultaten. Voor de politieorganisatie zijn interne controle en toezicht specifiek nodig als garantie voor haar presterende vermogen – zowel beheer als taakuitvoering – en voor haar betrouwbaarheid als opdrachtnemer en ketenpartner. Intern toezicht stelt de politie in staat om te komen tot het vroegtijdig signaleren van knelpunten, risico's en oplossingen. Daarmee kan het korps tijdig zijn handelen bijsturen of op tijd en transparant over de haalbaarheid van afspraken in overleg gaan met zijn opdrachtgevers en met de minister als eigenaar.

Het korps nam in 2017 de onderstaande stappen om het interne toezicht te versterken:

1. *Verdere ontwikkeling sturing*
   De verbetering van de governance – vanaf medio 2015 in gang gezet als onderdeel van de herijking – werkt inmiddels en het korps investeerde in bijpassend leiderschap. Deze verdere ontwikkeling leidde tot een versterkte positie van het Korpsmanagementteam binnen de politieorganisatie. De aangepaste governance staat garant voor een integralere afweging tussen de bedrijfsvoering, de operationele doelstellingen en de vernieuwingen op deze gebieden. Hiermee is het korps nog niet klaar. Deze ontwikkeling is met name van belang voor de verdere ontwikkeling van de operationele processen en de bijbehorende ondersteuning door de bedrijfsvoering, zoals de informatievoorziening. Bovendien sturen de korpsleiding en het Korpsmanagementteam in de vernieuwde governance gezamenlijk op de begrotingsuitvoering. Daarnaast richten ze zich meer op risicomanagement. Geïdentificeerde risico's leveren inbreng voor aankomende audit- en controlonderzoeken.

2. *Verbetering werking planning- en controlcyclus*
   De herijking gaf de aanzet tot integratie van de bestaande meerjarenplannen. Naar aanleiding hiervan stelde het korps de huidige inrichting van de integrale p&c-cyclus vast, die aansluit op de rijksbegrotingscyclus. In deze p&c-cyclus zijn de portfolio's Operatiën en Informatievoorziening opgenomen. Het korps vulde het begrotingsproces aan met bedrijfsplannen en het budgetteringsproces sluit nu aan op de begroting en het beheerplan.

3. *Versterking control door bundeling van de controlfunctie binnen de politie*
   Om de integraliteit van de controlfunctie te verbeteren, vallen alle controlteams van de organisatieonderdelen nu functioneel onder de aansturing van de korpscontroller. Op korpsniveau zijn de twee afzonderlijke controlteams samengevoegd tot de Afdeling Concerncontrol, die onder verantwoordelijkheid valt van de directeur Financiën en Control. Verder volgen circa 140 controllers binnen de politie een professionaliseringsprogramma. Het Financieel Governancestatuut, dat het korps nog verder ontwikkelt, verankert wat de taken, de verantwoordelijkheden en de verhouding tussen de verschillende controllagen binnen de politie zijn. Als onderdeel van de versterking van de controlfunctie werkt het korps verder aan het structureel inbedden van de kwaliteitscontrole op IV-projecten. Dit doet het aan de hand van de criteria die het Bureau ICT-toetsing hanteert.

4. *Versterking auditfunctie, waaronder oprichting Auditcommissie Politie*
   Ook de auditfunctie op korpsniveau was opgenomen in de korpsinrichting. De twee afzonderlijke auditteams op korpsniveau – financiële audit en operationele audit – zijn vanaf 2017 samengevoegd tot de Afdeling Concernaudit, die een directe en onafhankelijke functionele lijn met de korpschef onderhoudt. De taken van deze afdeling breidt de politie uit met de audittaak op het gebied van informatievoorziening en ICT. De focus van de auditfunctie verbreedt de komende jaren van controle op rechtmatigheid, betrouwbaarheid en wettelijke compliance naar de beoordeling van de vraag of het korps de geïdentificeerde risico's op adequate wijze beheerst.

   Tot slot ging met ingang van 1 augustus 2017 de Auditcommissie Politie van start. Deze adviseert de korpschef over het stelsel en de werking van governance, interne controle, toezicht en risicomanagement. De Auditcommissie Politie voert hiervoor zelf geen audits uit, maar adviseert op basis van de audits, controlrapportages en onderzoeken die het korps uitvoert of bevindingen die voortvloeien uit extern toezicht. Als derde laag in het interne korpstoezicht vervult de Afdeling Concernaudit de taak om audits binnen het korps uit te voeren. De auditcommissie kan advies geven over de onderwerpen uit het auditjaarplan van het korps. De auditcommissie is dus gekoppeld aan een systematisch en gelaagd intern audit- en controlregime.

   De auditcommissie bestaat uit zeven leden, van wie vier leden werkzaam zijn buiten de politie. Twee leden van de korpsleiding en een politiechef maken er deel van uit. De leden beschikken over ruime deskundigheid op het gebied van onder andere informatievoorziening, ICT en beheer, publieke financiën, risicomanagement in de publieke sector en de politie in het algemeen. De commissie is als volgt samengesteld:
   - dhr. H. van der Vlist (voorzitter, extern)
   - dhr. P. Scholte (lid, extern)
   - mevr. N. Stolk (lid, extern)
   - dhr. M. Jaber el Mefthai (lid, extern)
   - dhr. L. Kok (lid, intern, lid korpsleiding)
   - mevr. L. Huyzer (lid, intern, lid korpsleiding)
   - dhr. F. Paauw (lid, intern, politiechef)

   De directeur Financiën en Control en het hoofd Concernaudit uit de Korpsstaf leveren ondersteuning aan de commissie. Zij zijn toehoorder bij de vergaderingen en zorgen met een lid van de korpsleiding voor de opvolging van afspraken. Een extern agendalid namens de minister is de Commissie van Toezicht op het beheer als extern toezichthouder. Verder heeft de externe accountant toegang tot de vergadering.

[32] 'drs. A.H.M. (André) de Jong, 'Oordeel over sturing en beheersing bij de Nationale Politie', Den Haag: ABDTOPConsult 2017

De commissie vergadert periodiek met de korpschef, op momenten dat dit noodzakelijk is voor het bepalen van zowel risico's als de sturing en het toezicht erop. Verder voeren de voorzitter en de korpschef periodiek overleg in bilateraal verband. Ook is er afstemming tussen de Auditcommissie Politie en de externe toezichthouders over de focus en normstelling voor het interne toezicht en de samenhang met het externe toezicht. Hiertoe overleggen de korpschef en de voorzitter van de Auditcommissie Politie eens per jaar met de vertegenwoordigers van de externe toezichthouders.

Het korps blijft het interne toezicht de komende jaren ontwikkelen, waarbij het ook breder werkt aan de ontwikkeling van een kwaliteitsstelsel, dat helpt bij het bevorderen van het leren en ontwikkelen binnen de politie-organisatie.
Naast het toezicht dat de minister van JenV vervult als eigenaar van de politie en het toezicht op de taakuitvoering door de Inspectie JenV, vervullen binnen het stelsel van toezicht op de politie diverse externe toezichthouders onveranderd hun rol. Daartoe behoren de Algemene Rekenkamer, de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Inspectie Leefomgeving en Transport, de Autoriteit Persoonsgegevens, de Nationale ombudsman en de Onderzoeksraad voor Veiligheid. Aan het eind van 2017 zijn voorbereidingen gestart om hieraan het Bureau ICT Toetsing toe te voegen als externe toezichthouder op nieuwe ICT-projecten met een begroting van meer dan vijf miljoen.

Treasury

De treasuryfunctie valt onder te verdelen in drie functies: financiering, kasbeheer en risicobeheer.

Daarnaast bevat het Treasurystatuut een aantal doelstellingen.

Doelstellingen treasuryfunctie
De realisatie van de opgenomen doelstellingen in het Treasurystatuut is als volgt:

1. Het tijdig en optimaal afstemmen van de beschikbare middelen op de financierings- en liquiditeitsbehoefte en het beschermen van het vermogen en de resultaten van de organisatie tegen financiële risico's, zoals renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en eventuele valutarisico's. Dit dient de continuïteit van de organisatie en de daarmee samenhangende beschikbaarheid van financiële middelen te waarborgen.

   De doelstelling is het waarborgen van voldoende liquide middelen op het juiste moment en de juiste plaats. De bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning vormen de basis hiervoor. Het korps continueerde in 2017 de ingeslagen weg met betrekking tot het beter vanuit de organisatie ontsluiten van juiste, tijdige, volledige en relevante informatie. Zo zijn bijvoorbeeld de geldstromen van de PA in de liquiditeitsplanning/rolling forecast opgenomen.

   Ook signaleert en verwerkt de politie de grote ontvangsten en betalingen tijdiger, zoals de ontvangen Inkoop Maxgelden en de aankomende betalingen hiervan. Ten behoeve van de betalingsvoorspelbaarheid analyseert de politie ook in 2018 de grote betaalbatches op patronen van vaste crediteurenuitgaven en zal zij continu de verwachte ontvangsten en betalingen inventariseren. De optimalisering en uitbreiding van de liquiditeitsplanning/rolling forecast naar meerdere jaren geeft de politie in 2018 een vervolg.

2. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en de financiële posities, plus een doelmatig rekeningen- en rekening-courantbeheer.

   Het korps ging in 2017 werken met een nieuwe concernbankier. Naast de inrichting van de betaalapplicatie hield dit tevens de nieuwe inrichting van de bankrekeningen in. Daarbij koos de politie voor een bankrekeningenstructuur die gerelateerd is aan de verschillende processen, zoals salaris, crediteuren, debiteuren, pinautomaten en geldwaardetransport.

   Dit maakt de geldstromen inzichtelijker en beter beheersbaar. Het omzetten en uniformeren van de geldstromen naar de desbetreffende bankrekeningen resulteerde in het opheffen van 82 bankrekeningen. Het opheffen van de laatste 24 moet het korps in 2018 voltooien.

   Ook de invoering van de betaalzuilen[33] droeg bij aan het behalen van deze doelstelling. Via de betaalzuilen worden de boete- en transactiegelden niet afgerekend via de politie, maar rechtstreeks met het Ministerie van JenV.

Financiering
Het korps trekt financieringsmiddelen uitsluitend aan voor de uitoefening van de politietaak, afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning. Leningen worden slechts aangegaan ter financiering van vaste activa. In 2017 ging de politie geen nieuwe leningen aan. Gezien de liquiditeitspositie, het liquiditeitsverloop en de zekerheid over de hoogte van de benodigde leningen, besloot het korps in afstemming met het Ministerie van JenV om deze leningen aan te gaan na afloop van het boekjaar 2017. Dit gebeurt op basis van de realisatie in de Jaarrekening 2017, inclusief de verrekening van 2016.

In 2017 is in totaal € 158 miljoen afgelost op de lopende leningen. De lopende leningen bij het Ministerie van Financiën zijn afgesloten onder garantstelling van het Ministerie van JenV.

Kasbeheer
Tijdelijke, overtollige financiële middelen zijn in 2017, conform de voorschriften van het Geïntegreerd Middelenbeheer, in rekening-courant aangehouden bij het Ministerie van Financiën.
In 2017 plaatste het korps net als in 2016 geen deposito's vanwege het afgegeven nulprocent rentetarief over de eventueel van toepassing zijnde looptijden.

Risicobeheer
Het beleid van de politie is gericht op het inperken van renterisico's op langlopende financiering. De omvang van de aflossingen en renteherzieningen bleven in 2017 binnen de in het Treasurystatuut gestelde renterisiconorm van twintig procent van het begrotingstotaal.

[33] Een innovatieve oplossing voor het eenvoudig en veilig innen en verwerken van boetegelden. Bij de betaalzuilen kunnen boetes direct contant of met pin worden betaald.

De politie verleent hulp en handhaaft doortastend indien nodig

Veiligheid, integriteit en klachten

Integriteit vormt voor de politie het fundament van haar handelen. De politie dient de rechtsstaat en heeft hierbij bevoegdheden die rechtstreeks ingrijpen in het leven van burgers. Ook kan zij (desnoods met dwang of geweld) de naleving van wetten afdwingen. Daarom is het vertrouwen van de samenleving essentieel voor de legitimiteit van de politie. De burgers en ketenpartners moeten erop kunnen vertrouwen dat zij haar werk deugdelijk uitvoert. Een politie die betrouwbaar is, beschermt, begrenst en bekrachtigt. Die hulp verleent en indien nodig doortastend handhaaft. Een politie die zorgvuldig omgaat met bevoegdheden, informatie en gemeenschapsgeld en verantwoording aflegt over wat goed en wat verkeerd gaat. Want ook politiemensen zijn niet onfeilbaar. Het korps wil vertrouwen wekken door de wijze waarop het handelt. Dagelijks werken meer dan 60.000 medewerkers hieraan.

Met het oog op de herijking van het integriteitsbeleid (voorzien in de eerste helft van 2018) is in 2017 gesproken met strategisch leidinggevenden, medewerkers, bedrijven, wetenschappers en consultants. De korpsleiding wisselde verder van gedachten met externe personen en partijen. Het doel hiervan is de koers op integriteit te verrijken en te actualiseren voor de komende jaren, waarbij de politie naast eigen kennis en expertise bewust gebruikmaakt van externe kennis, ontwikkelingen en verrijking.

In 2017 werkte het korps aan een aantal doelstellingen:
- versterking van het integriteitssysteem;
- proactievere communicatie;
- aandacht voor integriteit.

Versterking van het integriteitssysteem

Hiervoor is vooral gekeken naar de integriteitsrisico's, waarbij onder andere de resultaten zijn gebruikt van het onderzoek naar georganiseerde criminaliteit en de integriteit van rechtshandhavingsorganisaties. In opdracht van het ministerie verrichtte

het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van JenV dit onderzoek.

Het korps organiseerde bijeenkomsten met medewerkers en vroeg welke integriteitsrisico's zij zien in hun dagelijkse werk en welke bescherming en ondersteuning zij nodig achten.
De politie gebruikt de bevindingen om het integriteitssysteem verder te versterken.
In opdracht van de korpschef analyseert de PA het lekken van informatie (motieven en risicofactoren). Dat onderzoek wordt in 2018 afgerond.

Communicatie

De politie werkte in 2017 aan proactievere interne communicatie over integriteit en screening. Dit krijgt in 2018 een vervolg. Uit proactief oogpunt publiceert het korps dan periodiek tevens geanonimiseerde integriteitscasuïstiek.

Aandacht voor integriteit

In 2017 investeerde het korps verder in een werkklimaat dat professioneel en integer handelen bevordert. Zo besteedde het tijdens een tweedaags programma voor leidinggevenden aandacht aan het voeren van 'het lastige gesprek'. De politie ontwikkelde een theatervoorstelling voor medewerkers, waarmee zij hen stimuleert om in gesprek te gaan over dilemma's die ze in het dagelijkse werk ervaren.

Screening

Een zorgvuldig screeningsproces vormt een belangrijk onderdeel van het aannemen en inhuren van betrouwbare medewerkers en daarmee een van de instrumenten voor het waarborgen van een veilige en integere organisatie. Iedere politiemedewerker ondergaat een betrouwbaarheids- en geschiktheidsonderzoek (bgo). Afhankelijk van de aard van het dienstverband en de specifieke werkzaamheden is dit een kort of uitgebreid onderzoek (bgo-kort en bgo-lang). Daarnaast zijn er functies aangewezen als vertrouwensfuncties. Deze vereisen een veiligheidsonderzoek (vo) door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

Naar aanleiding van onder meer enkele integriteitsincidenten publiceerde de minister van JenV op 20 december 2017 ter consultatie het Wetsvoorstel wijziging Politiewet, dat verruiming van de screeningsbevoegdheden beoogt.

Type screening*	Aantal	Waarvan positief	Waarvan negatief
Bgo-kort	3.874	3.779	95
Bgo-lang	3.665	3.544	121
Vo-P	2.577	2.564	13
Vo-A	599	597	1
Herhaal Vo-P	90	90	0
B-onderzoek	694	691	3
Totaal	**11.499**	**11.265**	**233**

*Inclusief PA.

Interne onderzoeken

De afdelingen Veiligheid, Integriteit en Klachten van de eenheden namen in 2017 in totaal 1509 zaken in onderzoek, naar aanleiding van incidenten, voorvallen, aangiften of meldingen. Dit aantal ligt hoger dan in 2016[34] . De hoeveelheid disciplinaire onderzoeken steeg ook. Dit komt omdat strafrechtelijke onderzoeken die disciplinair beoordeeld worden ook in de registratie staan vermeld[35]. In 2017 startte het korps 608 disciplinaire onderzoeken naar de gedragingen van politiemedewerkers[36]. De strafrechtelijke onderzoeken vermeldt dit jaarverslag niet, omdat het OM deze onderzoeken uitvoert en afdoet. De afdelingen Veiligheid, Integriteit en Klachten voeren de onderzoeken uit onder leiding van het OM.

(Voorwaardelijk) ontslag

De politie publiceerde in voorgaande jaren niet het aantal strafontslagen in het betreffende jaar, maar het aantal onderzoeken dat in het betreffende jaar was gestart en had geleid tot strafontslag.

Met ingang van 2016 veranderden de begripsdefinitie en toewijzing aan de jaren. Sindsdien wordt gerapporteerd over het aantal ontslagen 'verleend in het jaar'. Vanuit de nieuwe definitie zijn de cijfers opnieuw bepaald.

Tabel 3 geeft de totalen tot en met 2017 weer. Tabel 4 specificeert de afgelopen twee jaar nader.

Tabel 1: aantal gestarte onderzoeken in 2017

	Zaken	Disciplinair en lijnonderzoek	
	Aantal zaken	Aantal onderzoeken	Aantal betrokkenen
2017	1.509	548	608
2016	1.351	287	302

Tabel 2: drie meest voorkomende delictcategorieën in afgeronde onderzoeken

Disciplinair	
Misbruik van positie	226
Geweld en/of bejegening	142
Houding en gedrag (was kwetsbaarheid)	127

Tabel 3: totalen (voorwaardelijk) ontslagen

(Voorwaardelijk) ontslag	totaal
2012	161
2013	176
2014	176
2015	111
2016	126
2017	121

Tabel 4: specificatie (voorwaardelijk) ontslag

Voorwaardelijk	Afdoening	2016	2017
Ja	BARP 77: 1-J ontslag	57	61
Nee	BARP 77: 1-J ontslag	61	48
	BARP 87 ontslag op verzoek	8	12
Eindtotaal		**126**	**121**

[34] In 2017 is een klein aantal correcties doorgevoerd op onderzoeken uit 2016. Zo kunnen onderzoeken alsnog zijn geannuleerd.
[35] Dit is het gevolg van uniformering van werkwijzen en verbeterde invoerdiscipline.
[36] Dezelfde medewerker kan in de verschillende onderzoeken of soorten onderzoek meerdere statussen krijgen. Het aantal betrokkenen bij de diverse onderzoeken kent dus dubbelingen.

Klachten

De politie heeft continu oog voor professionalisering van haar klachtbehandeling[37]. Burgers die een klacht indienen, moeten erop kunnen vertrouwen dat het korps daar professioneel en deskundig mee omgaat.

Verder werkte het korps in 2017 aan de aanbevelingen van de Inspectie JenV uit de rapportage *Klachtbehandeling door de politie*. Met een training mediationvaardigheden en een themadag investeerde de politie in de professionaliteit van klachtbehandelaars. De landelijke afspraken over eenduidige werkwijzen scherpte zij in overleg met de klachtencoördinatoren aan. De politie organiseerde het project *Leren van klachten*. Een van de activiteiten bestond uit het voeren van gesprekken met basisteamchefs over het verbeteren van het lerend vermogen. Naar aanleiding hiervan maakte het korps afspraken en pakt het de aanbevelingen in 2018 verder op. Na een klacht krijgen leidinggevenden adviezen, wat moet leiden tot betere dienstverlening aan de burger.
Klachten over etnisch profileren kunnen burgers nu ook via de politieapp indienen. Deze klachten worden specifiek geregistreerd en gemonitord. In september 2017 startte een proef met externe gespreksleiding bij klachten over etnisch profileren. Het korps evalueert de proef in 2018.
Van de 11.705 klachten die de politie in 2017 ontving, nam zij er 2052 niet in behandeling, omdat ze niet voldeden aan de criteria van de klachtenregeling. Klachten van 7359 klagers kon zij meteen in de eerste fase afhandelen. In 388 gevallen vroeg de klager een formeel oordeel van de politiechef.

Klachten	2017
Niet in behandeling genomen (geen klacht)	-2.052
In behandeling	9.653
Afgehandeld 1e fase	-7.359
Niet ontvankelijk	13
Niet behandelen AWB[38]	1.080
Afgehandeld 2e fase	-388
Openstaand einde jaar	1.906
Afgehandeld 1e fase	76,24%
Afgehandeld 2e fase	4,02%

Klachtrubrieken	2017
Bejegening/houding/gedrag	2.424
Geen of onvoldoende actie	990
Onjuiste actie	885
Informatieverstrekking	548
Aangifte/klacht niet opnemen	498

[37]De PA maakt geen deel uit van de klachtentotalen, maar sluit in 2018 aan op de werkwijze van het korps. Vooralsnog richtte de klachtafhandeling van de PA zich alleen op interne klachten.
[38]AWB=Algemene wet bestuursrecht

De overige 1906 zijn in 2018 nog in behandeling. Per klacht kunnen meerdere onderwerpen worden behandeld. Meestal hebben deze betrekking op bejegening, houding en gedrag. De meest voorkomende vijf klachtrubrieken staan in de tabel op pagina 100.

Landelijk Meldpunt Misstanden

De Wet Huis voor Klokkenluiders trad op 1 juli 2016 in werking, op 1 januari 2017 gevolgd door de nieuwe Interne *Klokkenluidersregeling voor Rijk, Politie en Defensie.* Voor de politieorganisatie voldoet deze regeling als interne meldprocedure van vermoedens van misstanden. Het Landelijk Meldpunt Misstanden (LMM) zorgt voor de uitvoering van de klokkenluiders-regeling. Onder meer gelet op de toegenomen interne en externe focus op dit onderwerp, stelde het LMM in 2017 vijf nieuwe vertrouwenspersonen Integriteit (VPI) aan. Het LMM bestaat op dit moment uit negen VPI's, die medewerkers ondersteunen en adviseren bij meldingen van vermoedelijke misstanden. Daarnaast ondersteunt het LMM de korpschef bij het doen van onderzoek naar aanleiding van meldingen.

In 2017 behandelde het LMM 31 meldingen c.q. adviesvragen. Het weegt momenteel nog zeven meldingen op de vraag of er sprake is van een vermoeden van een misstand. Eén melding resulteerde in een nog lopend onderzoek. Bij de overige meldingen is geen misstand geconstateerd. Verder fungeert het LMM als vraagbaak voor adviesvragen (zowel intern als extern).

Geweldsaanwending

Voor de samenleving is het belangrijk dat de politie verantwoording aflegt over het gebruik van haar geweldsbevoegdheid. Dit is namelijk essentieel voor de legitimiteit van de toepassing. Geweld betekent immers een inbreuk op de lichamelijke integriteit. Daar dient de politie zorgvuldig mee om te gaan en verantwoording over af te leggen.
De inzet van de geweldsbevoegdheid betekent voor politieambtenaren een onderdeel van hun vakmanschap. De politie wil zich hierover op transparante wijze verantwoorden. In 2017 ontwikkelde het korps een nieuw intern proces. Dat beschrijft de wijze waarop de organisatie geweld verantwoordt en beoordeelt en de manier waarop zij er permanent van leert. Dit proces leidt tot betere registratie van geweldsaanwendingen en een uniform intern tuchtrechtelijk systeem. Het korps voert dit proces in 2018 in.

VERMISTE ANNE

De verdwijning van Anne Faber bracht een grootscheepse zoektocht op gang, waarbij de politie intensief samenwerkte met burgers. Bijna twee weken later vonden agenten het lichaam van de vermoorde vrouw. Op basis van DNA-sporen achterhaalde de politie de dader.

8

Risico-management

Risicomanagement

Het risicoprofiel en het risicomanagement binnen de politie staan in dit hoofdstuk centraal. Naar de aard van de jaarverantwoording ligt daarbij de nadruk op het beheer van de organisatie, met name de inrichting en formatie, de bedrijfsvoeringprocessen en de financiën. Het Korpsbrede Kader Risicomanagement Politie en de uitgangspunten zijn vastgesteld. Verder vermeldt dit hoofdstuk de voor deze jaarverantwoording relevante risico's, hun impact en de beheersmaatregelen.

De politie staat bloot aan diverse risico's. Deze vallen onder te brengen in de categorieën:
- strategisch
- operationeel
- financieel
- compliance
- reputatie
- personeel
- informatie

Risico's zijn niet uit te sluiten. Het korps kan wel zorgen dat de gevolgen ervan zo veel mogelijk beperkt blijven en dat politiemedewerkers risicobewust werken. Risico's goed kunnen beheersen, maakt effectief risicomanagement noodzakelijk.

Daarvoor is het van groot belang dat het korps aandacht besteedt aan zowel de 'harde' organisatieaspecten (zoals governance, organisatie, processen en procedures) als aan de 'zachte' (zoals ethiek, integriteit en leiderschap, cultuur en professioneel gedrag).
Om dit in goede banen te leiden, zet het korps stappen bij de invoering van een effectief kader voor risicomanagement. Dat leidde in 2017 tot de hierna beschreven acties.

Het vaststellen van het *Korpsbrede Kader Risicomanagement Politie* gold als belangrijkste resultaat. Dit beleidskader geeft richting aan de verdere ontwikkeling en invoering van risicomanagement.
Met de vaststelling ervan geeft de politie aan dat zij de toegevoegde waarde onderkent voor de strategische besluitvorming en voor de realisatie van organisatiedoelstellingen. Hiermee ontwikkelde het korps een standaard voor risicomanagement.

Uitgangspunten risicomanagementbeleid

Met de vaststelling van het korpsbrede kader omarmt de politie het raamwerk van ISO 31000[39]. Voor deze methodiek is gekozen op basis van een aantal criteria:
- het te kiezen kader dient vrijheid te geven bij de invoering, waarbij ervaring met risicomanagement niet per se als vereiste geldt;
- het proces moet systematische en periodieke toetsing waarborgen van inhoudelijke risico's en het kader zelf;
- het proces moet aansluiten bij de huidige p&c-cyclus.

Voorts wordt onderzocht of het kader als paraplu ook ruimte kan bieden aan bestaande initiatieven en rekening houdt met toepasbaarheid in de lokale context.

Na vaststelling van ISO 31000 startte de politie met de uitwerking ervan. Zij stelde hiervoor een leidraad en een tactisch kader op. De leidraad geeft handvatten voor de praktische invoering en uitvoering van het risicomanagementproces. Het tactisch kader verschaft nadere toelichting op het ISO 31000-model, inclusief een voorschrift voor het eenduidig gebruiken van terminologie.

Ook staan er de uitgangspunten voor risicomanagementbeleid in. Deze reflecteren de visie van de politie dat risicomanagement een integraal onderdeel uitmaakt van goed management. In overeenstemming met de organisatiecultuur moet de politie risicomanagement verder expliciet en zo pragmatisch mogelijk vormgeven.

[39] ISO 31000 is een extern raamwerk voor risicomanagement.

Het korps zet stappen bij de invoering van een effectief kader voor risicomanagement

Voor het risicomanagementbeleid hanteert het korps als uitgangspunten:
- de politie kent een generiek proces voor risicomanagement;
- risicomanagement is continu, cyclisch en integraal;
- de korpsleiding geeft richting aan risicotolerantie via een vastgestelde risicohouding;
- de politie hanteert een pragmatische aanpak;
- het management accepteert risico's bewust;
- politiemedewerkers handelen risicobewust.

Risicogestuurd werken

Een cultuur die expliciet aandacht besteedt aan het inventariseren en beheersen van risico's vormt een voorwaarde voor goed risicomanagement. De politie kan de mate verbeteren waarin zij aandacht schenkt aan het beheersen van risico's en nam daar al de nodige maatregelen voor. Zo maakten in 2017 een themadag en een masterclass substantieel onderdeel uit van het professionaliseringstraject *Control*. Dat onderstreepte het belang van goed uitgevoerd risicomanagement en vergrootte het bewustzijn van risicobeheersing. Verder leidt de aandacht voor risicomanagement in de geboden opleidingen tot eenduidigere uitvoering ervan.

Risico	Risicobehandeling[40]
Strategische risico's	
Complexe, onduidelijke governance	Mitigeren: hierin is samenwerking gezocht met het ministerie.
Te hoge toezichtsdruk door uitbreiding extern toezicht	Mitigeren: er zijn maatregelen getroffen om toereikend capaciteit vrij te maken.
Realisatie één korps	Accepteren[41]: de reorganisatie heeft grotendeels plaatsgevonden. Huidige risico's worden geaccepteerd en uitvoering gemonitord.
Operationele risico's	
Te weinig mobiliteit en vernieuwingen voor toekomstvastheid politie	Mitigeren: in het afgelopen jaar is aandacht gevraagd bij het ministerie voor vernieuwing en mobiliteit en zijn middelen voor 2018 en verder zeker gesteld.
Financiële risico's	
Ontvangen schadeclaims (n.a.v. politieoptreden)	Mitigeren, overdragen, accepteren: de politie stuurt op het voorkomen van schadeclaims. Voor het risico op schadeclaims is de politie verzekerd. De politie accepteert het restrisico.
Boekverliezen	Accepteren: werkzaamheden ontmanteling datacenters en afstoting vastgoed zijn conform opzet gefaseerd uitgevoerd.
Niet voldoen aan subsidievoorwaarden	Mitigeren: over de ontvangen subsidiegelden zijn goedkeurende accountantsverklaringen opgeleverd.
Treasury	Mitigeren: er vindt monitoring van de uitgaven plaats.
Onvoldoende naleving van fiscale regels	Mitigeren: de naleving van fiscale regelgeving wordt gemonitord door de fiscalisten van de politie. Tevens vindt periodiek overleg plaats met de Belastingdienst.
Compliancerisico's	
Financiële onrechtmatigheid (bijvoorbeeld inkoop en declaraties)	Mitigeren: binnen het PDC is een nieuwe dienst opgericht die hierop acteert.
Cybersecurity (bijvoorbeeld IT General Controls, ISMS)	Mitigeren: er is besloten tot uitbreiding van fte's voor de CISO-organisatie en het PDC met betrekking tot informatiebeveiliging.

[40]Risicobehandeling kent vier strategieën, namelijk: accepteren, mitigeren (verzachten), overdragen en vermijden.
[41]Accepteren is alleen mogelijk binnen een bepaalde marge (risicobereidheid). Buiten deze marges zal 'accepteren' overgaan in 'mitigeren', vandaar dat monitoring nodig blijft om dit vast te stellen.

Risico	Risicobehandeling
Compliancerisico's	
Privacy compliance (bijvoorbeeld WPG en AVG)	Mitigeren: de impact is vastgesteld en naar aanleiding daarvan zijn diverse verbeterprogramma's en plannen van aanpak opgesteld. Geaccepteerd wordt dat in 2018 nog niet aan de vereisten wordt voldaan.
Begrotingsuitvoering politie	Mitigeren: er is een dialoog aangegaan in het LOVP. Tevens is de p&c-cyclus actief uitgedragen en doorleefd.
Reputatierisico's	
Onvoldoende privacy compliance (bijvoorbeeld WPG/AVG)	Mitigeren: maatregelen zijn genomen op het communicatieve vlak. Tevens zijn systeemmaatregelen genomen die de privacy compliance meer moeten waarborgen.
Gebrek aan integriteit	Mitigeren: er is een betere registratie en opvolging van incidenten gerealiseerd. Tevens wordt gewerkt aan een herzien integriteitsbeleid.
Personele risico's	
Niet toereikende strategische personeelsplanning/disbalans bezetting	Accepteren en mitigeren: de ontwikkelingen zijn in samenhang bezien. De bezettingsrisico's zijn geaccepteerd. Wel zijn maatregelen getroffen om de risico's in personeelsplanning op langere termijn te mitigeren.
Gebrek aan diversiteit, waardoor verlies maatschappelijke legitimiteit	Mitigeren: de bestaande programma's om diversiteit te vergroten worden gecontinueerd en middelen voor nieuwe programma's zijn zeker gesteld.
Capaciteitsproblemen door ziekteverzuim	Mitigeren: er is meer expliciet aandacht gevraagd voor ziekteverzuim, er zijn nadere analyses uitgevoerd naar de oorzaken van ziekteverzuim en er zijn VGW-teams ingericht.
Onvoldoende geld beschikbaar voor Inkoop Max	Overdragen: Inkoop Max is overgedragen aan het Ministerie van JenV.
Informatierisico's	
Cybersecurity (zoals beleid, cyberweerbaarheid)	Mitigeren: in het afgelopen jaar is aandacht gevraagd bij het ministerie voor cybersecurity en zijn middelen voor 2018 en verder zeker gesteld.

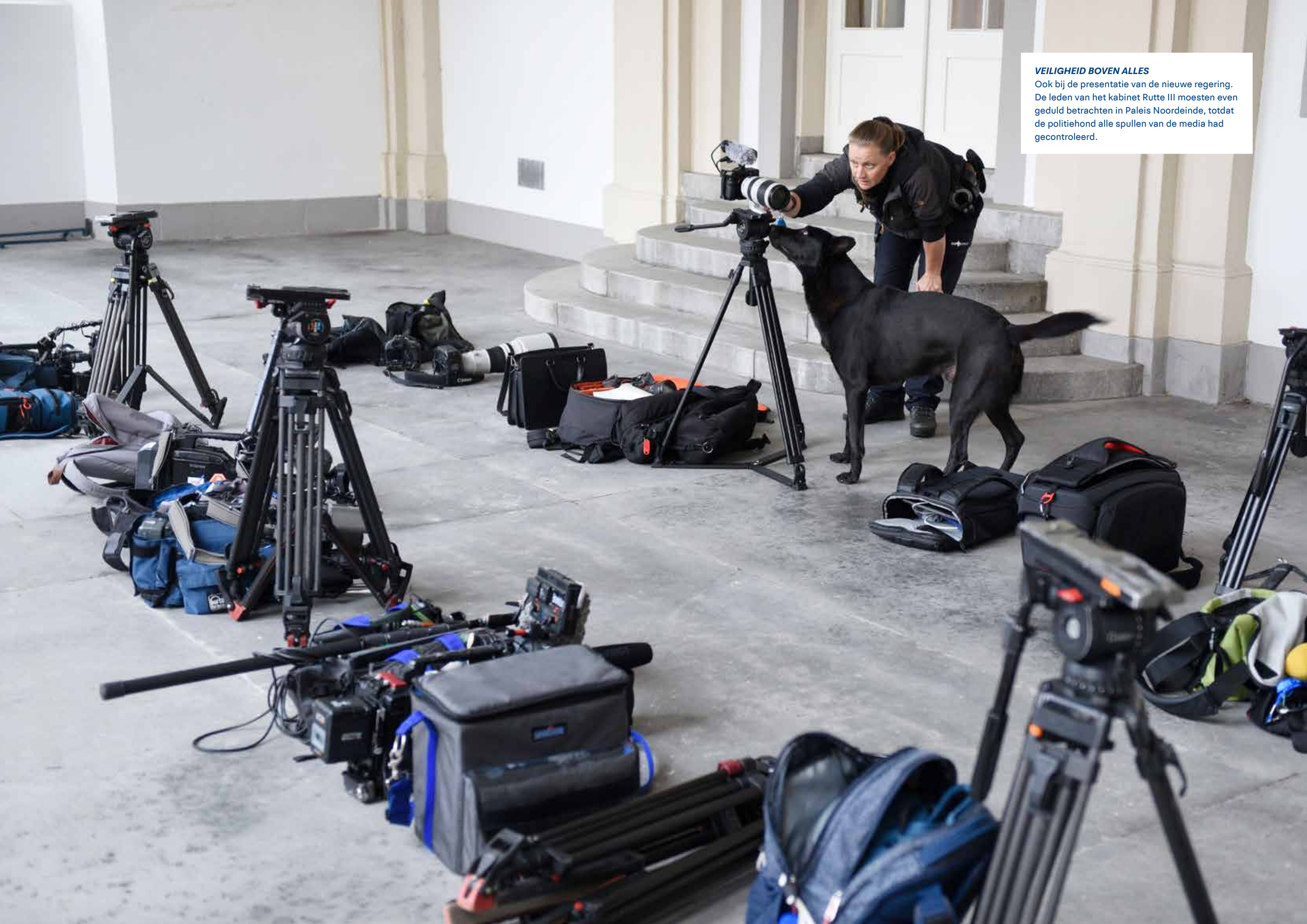

VEILIGHEID BOVEN ALLES
Ook bij de presentatie van de nieuwe regering. De leden van het kabinet Rutte III moesten even geduld betrachten in Paleis Noordeinde, totdat de politiehond alle spullen van de media had gecontroleerd.

9

Financieel resultaat

Financieel resultaat

De Begroting 2017 was de eerste begroting waarin de additionele middelen zijn verwerkt, zoals toegekend naar aanleiding van het P/M rapport. Dit betekent dat de begroting in lijn is gebracht met de taken waar de politie op dat moment voor stond. Het jaar 2017 is geëindigd met een positief financieel resultaat van drie miljoen euro.

In de Voorjaarsnota 2016 kreeg de politie de financiële middelen om de bestaande taken uit te kunnen voeren. Hiermee ontstond een nieuwe nullijn. De marges zijn echter krap en de financiële kaders laten geen ruimte voor nieuwe uitdagingen, anders dan 'nieuw voor oud'.
Zoals uit bovenstaande context blijkt, is de politie, als jonge organisatie, bezig om in control te komen. De interne organisatie krijgt steeds vastere vorm. Hierdoor neemt het vermogen toe om scherper te sturen op de uitvoering van de vastgestelde taken binnen de (financiële) kaders.
De mutatie algemene reserve als gevolg van begrotingsuitvoering representeert in de sturing van de politie het financieel resultaat over 2017.
Kortheidshalve wordt in het vervolg van de tekst gesproken over financieel resultaat als deze mutatie van de algemene reserve wordt bedoeld, zoals deze in de jaarrekening separaat zichtbaar is. De jaarverantwoording zet het financieel resultaat van 2017 af tegen de begroting en de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- het sturen op de uitvoering binnen de gestelde financiële kaders;
- het op peil houden van het vermogen, dat wil zeggen het vermogen binnen de geldende kaders brengen dan wel houden om zo het weerstandsvermogen van de politie te waarborgen;
- het sturen op het realiseren van een betaalbare operationele sterkte en een niet-operationele sterkte van passende omvang.

In onderstaande tabel zijn de hoofdlijnen van de uitkomsten van 2017 opgenomen.
In 2017 lagen de kosten € 150 miljoen hoger dan begroot. Hier stond een toename tegenover van de bijdragen en vooraf geplande inzet van reserves. De politie realiseerde daarmee over 2017 een positief financieel resultaat van € 3 miljoen.

Op de resultaten in relatie tot de uitgangspunten wordt hieronder nader ingegaan.

Financieel resultaat (bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Totaal bijdragen	**5.563**	**5.414**	**5.247**
Exploitatiekosten			
Personeel en opleidingen	4.394	4.277	4.201
Materieel	1.217	1.185	1.154
Totaal exploitatiekosten	**5.611**	**5.462**	**5.355**
Exploitatieresultaat	**-48**	**-48**	**-109**
Inzet reserves	51	48	56
Financieel resultaat	**3**	**-**	**-53**

Uitvoering binnen de kaders
De Begroting 2017 was de eerste begroting waarin de additionele middelen zijn verwerkt, zoals toegekend naar aanleiding van het P/M-rapport. Dit betekent dat de begroting in lijn is gebracht met de taken waar de politie op dat moment voor stond. Het belang van strakkere sturing en beheersing dringt steeds verder door in het politiekorps. Rondom de managementrapportages vonden in 2017 op gezette tijden gesprekken plaats tussen de korpsleiding en de leden van het Korpsmanagementteam over de uitvoering van de begroting en de bijsturing daarop.

Gedurende het jaar doen zich altijd zaken voor waardoor de uitvoering anders verloopt dan in de begroting was voorzien. Hierbij valt te denken aan de invoering van nieuwe wetgeving, maar ook aan intensivering op bepaalde delen van de taakuitvoering. Zo kwamen in 2017 bij de Nota van Wijziging extra middelen beschikbaar voor versterking van de gebiedsgerichte politie-inzet, investering in de cybercriminaliteitsaanpak, bestrijding van mensenhandel en uitbreiding van de speciale interventieteams. Daarnaast werd de gewijzigde Politiewet van kracht, waarmee de PA is ingebed in het politiebestel.

Naast meer beleidsmatige ontwikkelingen doen zich in een jaar mogelijk ook mee- en tegenvallers in de uitvoering voor. Deze oorzaak kan liggen in marktomstandigheden, zoals de lagere energie- en brandstofprijzen in 2017, of komen doordat de uitvoering van projecten anders loopt dan verwacht.
De belangrijkste mutaties ten opzichte van de Begroting 2017 worden samengevat in onderstaande tabel.
De realisatie ligt in lijn met de totale begroting. Het financieel resultaat van € 3 miljoen positief is slechts 0,06% van de totale politiebegroting 2017.
De uitvoering gaf in 2017 een aantal verschuivingen, maar door de verbeterde interne sturing is dit tijdig besproken, waardoor het totale resultaat fractioneel positief is.
Behoudens de inbedding van de PA betrof het vooral incidentele effecten. Hieronder komt kort een aantal grotere onderwerpen aan de orde.

Mensen vormen de kern van het politiewerk. Dit betekent dat het gros van de korpsuitgaven uit personele kosten bestaat. De salariskosten voor het personeel vielen in 2017 hoger uit dan geraamd. Dit had onder andere te maken met hogere pensioenpremies, waar ook een extra rijksbijdrage (loonbijstelling) tegenover stond. Daarnaast was de gemiddelde bezetting hoger dan geraamd. Zie hiervoor

Ontwikkelingen financieel resultaat (bedragen x € 1 miljoen)

Belangrijkste ontwikkelingen	
Additionele bijdragen (onder andere loonbijstelling)	55
Additionele bijdragen vanuit inbedding Politieacademie	108
Meerkosten in verband met inbedding Politieacademie	-108
Hogere salariskosten, met name gestegen pensioenpremies	-86
Toevoeging aan personeelsvoorzieningen	-59
Hogere kosten zorg voor medewerkers (waaronder Arbodienst)	-17
Lagere besteding Landelijk Sociaal Statuut	27
Incidenteel lagere personeelskosten (waaronder reiskosten woon-werkverkeer)	32
Incidenteel lagere materiële kosten (onder andere kleding en ICT)	33
Lagere bestedingen inhuur personeel van derden	18
Financieel resultaat 2017	**3**

ook de toelichting onder de paragraaf Operationele sterkte betaalbaar, niet-operationele sterkte passend.
Om aan toekomstige verplichtingen aan het personeel te kunnen voldoen, zijn er middelen toegevoegd aan de overige personeelsvoorzieningen. De politie wil een goed werkgever zijn en vindt de zorg voor haar mensen belangrijk. In dit kader is in 2017 extra geld beschikbaar gesteld om in de toekomst collega's bij ziekte beter te begeleiden en is extra ingezet op een kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van de Arbodienst. De reorganisatie is nagenoeg afgerond en de basis is op orde. In dit kader zijn bijvoorbeeld de kosten voor inhuur van personeel van derden lager, evenals de kosten in het kader van het Landelijk Sociaal Statuut (LSS). Dit gold zowel voor de kosten die gemaakt zijn voor woon-werkverkeer als voor de overige voorzieningen in het kader van het LSS. De uitgaven in het kader van ICT vallen grofweg in twee soorten te onderscheiden: de uitgaven voor het in stand houden en het beheer van de ICT en de vernieuwing vanuit het AVP. De reguliere uitgaven bleven in 2017 achter op schema, doordat een aantal contracten in 2017 niet meer afgesloten kon worden en doordat de afschrijvingen lager uitvielen dan geraamd. Het AVP liep in 2017 af en was ingesteld omdat de samenleving snel verandert en de politie nog niet bleek opgewassen tegen deze veranderingen. Met het AVP is voortgang geboekt bij het op orde brengen van de politie-IV. Van de zes programmadoelen zijn er vier geheel gerealiseerd.

Dit houdt in:
- minder systeemuitval en gegevensverlies;
- zowel intern als extern meer en betere informatie-uitwisseling;
- een flexibelere en meer toekomstvaste informatievoorziening;
- dankzij IV-voorzieningen meer tijd voor andere politietaken, waardoor er meer capaciteit beschikbaar komt voor de operatie (bijdrage aan directe tijd politie).

De politie voert de nodige activiteiten uit in het kader van de realisatie van het *Strategisch Huisvestingsplan* (SHP) en de daarmee gepaard gaande besparingsdoelstelling. In het SHP staan de meerjarige doelstellingen ten aanzien van de huisvestingsontwikkeling. Ze werden onderdeel van de uitwerking van huisvestingsplannen per eenheid, die de tweede fase vormt van de huisvestingstransitie richting 2025. De eerste fase had betrekking op het faciliteren van de personele reorganisatie in de vorm van schuifplannen per eenheid (verhuizingen en bijbehorende huisvestingstransitie en -afstoot). Met de afronding van de schuifplannen per eenheid sloot het korps deze eerste fase vrijwel geheel af. Nog lopende projecten, die voortvloeien uit de schuifplannen, zijn ingebed in de huisvestingsplannen 1.0 per eenheid (fase 2).

Het Besluit financieel beheer politie is in 2017 aangepast, wat het mogelijk maakte om de afschrijvingstermijnen van huisvesting meer in lijn te brengen met wat rijksbreed gangbaar is. In ditzelfde traject is ook de activeringsgrens in de systematiek in lijn met het Rijk gebracht. De aanpassing van de afschrijvingstermijnen was reeds voorzien in de meerjarenbegroting 2017-2021. De aanpassing van de activeringsgrens past meerjarig binnen de totale kaders, zoals afgesproken bij de meerjarenbegrotingen 2017-2021 en 2018-2022.

In 2017 is de PA ingebed in het politiebestel. Dit betekent dat de mensen en middelen zijn overgekomen naar het korps. Dit heeft enerzijds geleid tot meerkosten ten opzichte van de begroting, maar hier stond dekking tegenover, waardoor het per saldo financieel neutraal was.

Betaalbaarheid operationele en niet-operationele sterkte

De personele kosten beslaan in totaal ongeveer 75 procent van de politiebegroting. Dat betekent dat relatief kleine wijzigingen absoluut vaak een groot effect hebben en het belang van personele kosten op de begroting aanzienlijk is. De politie stuurt op het realiseren van een betaalbare operationele sterkte en een niet-operationele sterkte van passende omvang. In de strategische personeelsprognose van het korps wordt in een meerjarig perspectief een bezetting bereikt conform het inrichtingsplan.
In de Begroting 2017-2021 is het bereiken van de doelsterkte voorzien in 2020. Op het moment dat, bijvoorbeeld vanwege het regeerakkoord, de bezetting omhoog mag, neemt de politie dit uiteraard in de prognose mee en stuurt zij hierop.

Bij het vergelijken van de gerealiseerde personeelskosten met de begroting wordt vooral gekeken naar de gemiddelde bezetting van het jaar. De gemiddelde gerealiseerde bezetting van de operationele sterkte is in lijn met de begroting. Het totaal van de gemiddelde bezetting in 2017 lag beperkt hoger dan begroot. Dit kwam voornamelijk door de inbedding van het PA-personeel. Gemiddeld zijn dit circa dertienhonderd medewerkers. Daarnaast lag de beginstand van de niet-operationele sterkte hoger dan begroot door de instroom van payrollers eind 2016. Dit is in de loop van 2017 niet ingelopen en zelfs nog iets toegenomen, waardoor ook op de niet-operationele sterkte een iets hogere gemiddelde bezetting gerealiseerd is.

Op macroniveau komt het korps in balans. Voor de operationele sterkte nadert de bezetting de formatie op landelijk niveau en per eenheid. De niet-operationele sterkte vertoont grotere disbalans. Binnen sommige teams is er sprake van soms forse over- of onderbezetting of van een discrepantie tussen voorziene en aanwezige schaal- en kwaliteitsniveaus.

Eigen vermogen binnen bandbreedte

Het financiële resultaat van € 3 miljoen komt ten gunste aan de algemene reserve. De bestemmingsreserve ICT kwam met de afronding van het AVP per 31 december 2017 te vervallen, waardoor het eigen vermogen per ultimo 2017 alleen nog uit de algemene reserve bestaat. Het restant van de bestemmingsreserve ICT is toegevoegd aan de algemene reserve, waarbij dit deel nog ingezet kan worden voor ICT-projecten. De onderstaande tabel geeft het verloop van het eigen vermogen weer.

De bufferfunctie is gekoppeld aan de algemene reserve. Deze bedroeg eind 2017 € 168 miljoen, wat neerkomt op 3,3% van de gemiddelde bijdragen over de afgelopen drie jaar. Daarmee valt deze binnen de wettelijke bandbreedte van 1,5% tot 7,5%. Het eigen vermogen is € 15 miljoen gedaald ten opzichte van 2016.

Eigen vermogen (bedragen x € 1 miljoen)	**31 december 2017**	**31 december 2016**
Algemene reserve	168	103
Bestemmingsreserve ICT	-	80
Stand 31 december	**168**	**183**

Jaarrekening

BALKONSCÈNE
Mede door uitgebreide beveiligings-maatregelen verliep Prinsjesdag 2017 zonder noemenswaardige incidenten.

10

Modellen

Exploitatierekening 2017

Bedragen x € 1.000

Exploitatierekening en resultaatbestemming	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Bijdragen (1)			
Bijdragen JenV	5.536.872	5.389.281	5.234.192
Overige bijdragen (onder andere gemeenten en derden)	26.512	24.707	12.680
Totaal bijdragen	**5.563.384**	**5.413.988**	**5.246.872**
Exploitatiekosten			
Personeel (2)	4.345.660	4.188.290	4.118.234
Rente (3)	16.999	15.406	16.508
Opleiding en vorming (4)	48.831	88.600	82.978
Huisvesting (5)	353.695	320.264	341.228
Vervoer (6)	181.384	197.356	190.619
Verbindingen en automatisering (7)	357.985	380.725	307.432
Geweldsmiddelen en uitrusting (8)	27.588	40.035	29.016
Operationeel (9)	152.591	115.463	140.314
Beheer (10)	127.164	116.086	129.159
Totaal exploitatiekosten	**5.611.897**	**5.462.225**	**5.355.488**
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	**-48.513**	**-48.236**	**-108.616**
Buitengewone lasten	**-**	**-**	**-**
Buitengewone baten	**-**	**-**	**-**
Exploitatieresultaat	**-48.513**	**-48.236**	**-108.616**
Resultaatbestemming			
Inzet van bestemmingsreserve ICT (18)			
Toevoeging	-	-	-
Onttrekking	51.009	55.560	55.854
Inzet van de algemene reserve (17)			
Toevoeging (het in de Begroting 2017 van de politie voorziene overschot)	-7.324	-7.324	-4.186
Onttrekking (het in de Begroting 2017 van de PA voorziene tekort)	7.592	-	-
Financieel resultaat (volgens het jaarverslag) *	**2.764**	**-**	**-56.948**

*Is de mutatie algemene reserve als gevolg van de begrotingsuitvoering (zie Algemene grondslagen)

Balans per 31 december 2017

Bedragen x € 1.000

Balans (na resultaatbestemming)

Activa	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa (11)	2.012.064	1.900.669
Financiële vaste activa (12)	550.748	880.473
Totaal vaste activa	**2.562.812**	**2.781.142**
Vlottende activa		
Voorraden (13)	32.942	37.175
Vorderingen en overlopende activa (14)	183.766	103.276
Rekening-courant Ministerie van Financiën (15)	516.984	277.867
Liquide middelen (16)	5.173	9.499
Totaal vlottende activa	**738.865**	**427.817**
Totaal activa	**3.301.677**	**3.208.959**

Passiva	31 december 2017	31 december 2016
Eigen vermogen		
Algemene reserve (17)	167.853	103.108
Bestemmingsreserves (18)	-	80.239
Totaal eigen vermogen	**167.853**	**183.347**
Voorzieningen (19)	**1.065.051**	**991.485**
Langlopende schulden (20)	**937.079**	**969.574**
Kortlopende schulden (21)		
Kortlopend deel leningen (21)	172.066	143.846
Openstaande (rijks)bijdragen (21a)	173.912	154.791
Schulden personeel (21b)	584.900	585.268
Crediteuren en overlopende posten (21c)	200.816	180.648
Totaal kortlopende schulden	**1.131.694**	**1.064.553**
Totaal passiva	**3.301.677**	**3.208.959**

Kasstroomoverzicht 2017

Bedragen x € 1.000

Kasstroomoverzicht	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Beginstand liquide middelen politie (15+16)	287.366	139.960	214.379
Inbreng vanuit PA	50.286	-	-
Beginstand liquide middelen (15+16)	**337.652**	**139.960**	**214.379**
Operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	-48.513	-48.236	-108.616
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen vaste activa (11)	262.369	279.553	286.119
Overige mutaties financiële vaste activa (12)	-19.553	-	-99.599
Mutatie voorzieningen (19)	73.567	-44.200	71.998
Mutatie werkkapitaal (exclusief liquide middelen)	-24.373	-31.454	63.706
Kasstroom operationele activiteiten	**243.497**	**155.663**	**213.608**
Investeringsactiviteiten			
Investeringen materiële vaste activa (11)	-402.016	-298.564	-211.647
Desinvesteringen materiële vaste activa (11)	28.252	-	16.947
Investeringen financiële vaste activa (12)	-54.422	-	-3.185
Desinvesteringen financiële vaste activa (12)	347.000	-	-
Kasstroom investeringsactiviteiten	**-81.186**	**-298.564**	**-197.885**
Financieringsactiviteiten			
Ontvangsten langlopende schulden (20)	149.452	298.564	164.821
Aflossingen langlopende schulden (20)	-160.276	-136.912	-107.556
Inbreng vermogen vanuit PA (17)	33.019	-	-
Kasstroom financieringsactiviteiten	**22.195**	**161.652**	**57.265**
Totaal kasstroom	**184.505**	**18.751**	**72.987**
Eindstand liquide middelen (15+16)	**522.157**	**158.711**	**287.366**

11

Toelichting

Algemene toelichting en grondslagen

Algemene toelichting

Activiteiten
De *missie* van de politie is 'waakzaam en dienstbaar' zijn aan de waarden van de rechtsstaat. Deze missie vervult de politie door, afhankelijk van de situatie, gevraagd en ongevraagd te beschermen, te begrenzen of te bekrachtigen.

Rechtspersoon
De politie is een publiekrechtelijke rechtspersoon. De inschrijving bij de Kamer van Koophandel is onder nummer 57096317 0000.

Vestigingsadres
Het landelijke hoofdbureau van de politie is gevestigd op Nieuwe Uitleg 1, 2514 BP te Den Haag.

Stelselwijzigingen en schattingswijzigingen
De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling bleven ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Oordelen en schattingen
Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de organisatie zich diverse oordelen en schattingen. Indien noodzakelijk voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Verbonden partijen
Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Politieacademie
Met ingang van 1 januari 2017 is de Wet tot wijziging van de Politiewet 2012 (d.d. 25 mei 2016) in werking getreden. Hiermee zijn de in de wet genoemde rechten en verplichtingen van de PA overgegaan naar de politie. In verband met de overdracht is een inbrengbalans opgesteld. In het nieuwe model na wetswijziging worden via de algemene bijdrage aan de politie sterkte en middelen ter beschikking gesteld voor het verzorgen van het politieonderwijs en daarmee voor alle door de PA te ontwikkelen en te verzorgen onderwijs dat is gericht op de uitoefening van de politietaak. De jaarlijkse algemene bijdrage van het Ministerie van JenV aan de politie is verhoogd ter dekking van de kosten. De verhoging van de algemene bijdrage en de te maken kosten waren nog niet opgenomen in de Begroting 2017 van de politie. Deze worden per onderwerp in de jaarrekening toegelicht.

Toelichting op het kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en de rekening-courant met het Ministerie van Financiën. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Algemene grondslagen

Algemeen
De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie. Dat trad per 1 juli 2015 in werking (besluit van 8 juni 2015, met regels voor het financieel beheer van de politie) en verving daarmee de Regeling financieel beheer politie. Voor zover in het besluit niet anders is bepaald, wordt hierin aangesloten bij de grondslagen voor de verslaggeving, neergelegd in titel 9 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en uitgewerkt in de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de jaarverslaglegging. De modellen voor de jaarrekening zijn conform het Besluit financieel beheer politie voorgeschreven door het Ministerie van JenV.

De politie houdt in haar begroting en sturing rekening met de inzet van reserves (algemene reserve en bestemmingsreserve ICT), ter dekking van exploitatiekosten. In de exploitatierekening wordt deze inzet (toevoeging en onttrekking) niet zichtbaar. Deze worden verantwoord in de resultaatbestemming (zie tabel pagina 124). Om de aansluiting tussen sturing (begroting) en verantwoording weer te geven is de resultaatbestemming onder de exploitatierekening opgenomen. Deze toont als laatste regel het financieel resultaat waar de politie gedurende het jaar op stuurt.

Gemiddeld aantal medewerkers
Het gemiddelde aantal gedurende het boekjaar werkzame medewerkers wordt vermeld in afstemming op de inrichting van de organisatie. Dit sluit aan op de salariskosten, zoals opgenomen in de exploitatierekening. Werknemers die geen arbeidsprestatie leveren staan niet vermeld. Uitzondering hierop vormen de periodes van kortstondige ziekte, onbetaald verlof, reguliere bijzondere verlofregelingen of schorsing.

Ter vergelijking opgenomen cijfers
De jaarrekening vergelijkt de realisatie 2017 met de realisatie 2016 en de Begroting 2017. De wetswijziging inzake de PA is in de realisatie van de financiële verantwoording over het jaar 2017 opgenomen. De vergelijkende cijfers over 2016 en de Begroting 2017 zijn ongewijzigd en geven de situatie weer van voor de wetswijzing.

Ten behoeve van een goede aansluiting op de verantwoording in de jaarrekening is de oorspronkelijke begroting in de Jaarrekening 2017 op één punt anders gepresenteerd: in de Begroting 2017 is de bijdrage aan het Team Bestrijding Ondermijning (TBO) in het Caribisch gebied, als onderdeel van het Recherchesamenwerkingsteam (RST), verwerkt onder de Overige bijdragen Ministerie van JenV. De bijdrage is echter verstrekt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Om een juiste vergelijking tussen begroting en realisatie 2017 te kunnen maken, is deze bijdrage in de kolom begroting ondergebracht in de categorie Overige bijdragen (gemeenten en derden).
In de Jaarrekening 2017 zijn enkele posten anders gerubriceerd. De ter vergelijking opgenomen cijfers over 2016 zijn waar van toepassing overeenkomstig aangepast.

Grondslagen voor de waardering van het resultaat

Algemeen
Het verschil tussen de toegerekende bijdragen en de kosten en andere lasten over het jaar bepaalt het resultaat. Baten en lasten worden in de exploitatierekening toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid.

Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV en overige instanties
Voor specifieke taken en activiteiten verstrekken zowel het Ministerie van JenV als andere departementen of overheidsinstanties bijzondere bijdragen. Daarover dient in het algemeen een operationele en financiële verantwoording te worden afgelegd en moet een eventueel overschot of tekort worden verrekend. De ontvangen bijdragen neemt het korps in de balans op onder de kortlopende schulden als nog te besteden bijdragen. Aan de hand van de bestedingen in het lopende boekjaar, die verband houden met deze bijdragen, verantwoordt het korps deze bijdragen in de exploitatie.

Periodiek betaalbare beloningen
Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers, respectievelijk de belastingautoriteit.

Pensioenen
Als uitgangspunt geldt dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijkstaat aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde premies. Indien de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt een verplichting opgenomen.
De hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen opbouwde bij de politie. De werknemers kunnen kiezen om het pensioen in te laten gaan vanaf zestig jaar en tot uiterlijk vijf jaar na het bereiken van de AOW-leeftijd.
De verplichtingen die voortvloeien uit deze rechten van het personeel zijn ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Het ABP hanteert het middelloonstelsel. De premie voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen bedraagt in 2018 22,9% tegen 21,1% in 2017. De verhogingen van de premies (zowel in 2017 als in 2018) zijn noodzakelijk om de dekkingsgraad van het fonds te verbeteren. Zowel in 2017 als in 2018 betaalt de werkgever 70% van de verschuldigde premie en de werknemer 30%.
De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het

vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn financiële verplichtingen) dit toelaat. De pensioenen zijn niet verhoogd per 1 januari 2018. De beleidsdekkingsgraad van het ABP was niet voldoende om de pensioenen over het jaar 2017 te kunnen indexeren. Over 2017 is een gemiddelde dekkingsgraad behaald van 103,7%.
Naast deze reguliere verplichting van de verschuldigde pensioenpremies voor actieve medewerkers bestaat er een aantal bijzondere regelingen voor medewerkers.

Inkoop Max
Inkoop Max is een in de vorm van dienstverlening aan de politie uitgevoerde regeling. Pas na de inkoop vormt de inkoopwaarde een onderdeel van de reguliere ABP-verplichtingen. Voor de regeling Inkoop Max is afgesproken dat de rechthebbende medewerkers vanaf 60 jaar tot en met 70 jaar met pensioen kunnen gaan.

Bij de waardering van de voorziening voor Inkoop Max per 31 december 2017 zijn de volgende grondslagen gehanteerd:
- inkoop van Inkoop Maxrechten voor alle medewerkers van 62 jaar en ouder per 1 januari 2018;
- tijdsevenredige inkoop voor de leeftijdscohorten 1956 en jonger (in 2018 de 62-minners) over de periode 2018 tot en met 2022;
- rekenrente van 2,8%;
- exitkansen conform de tabel GO1113 van het ABP;
- voor de sterfteprognose prognosetabel AG2016;
- een solvabiliteitsheffing van 6,8% met ingang van 2017.

FLO-regeling
Voor de vliegers bij de Landelijke Eenheid geldt de FLO-regeling (Functioneel Leeftijdsontslag), die vanaf de 55-jarige leeftijd een uitkering garandeert van tien jaar. De berekening van de totale uitkering bedraagt de som van de nominale uitkeringen per medewerker zonder rekening te houden met eerdere, voortijdige uitstroom of overlijden van de medewerker.
Om aanspraak te kunnen maken op deze regeling moeten vliegers voldoen aan de volgende voorwaarden:
- de vlieger had op 31 december 2006 de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger heeft vanaf 1 januari 2007 de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger vervulde voorafgaand aan zijn ontslag ten minste tien jaar onafgebroken de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger was deelnemer aan de Aanvullende Flexibele Uittredingsregeling Politie.

Vanaf 2016 wordt rekening gehouden met salarisverhogingen en pensioenwijzigingen die zijn opgenomen in de cao. De berekening houdt geen rekening met toekomstige salarisverhogingen door groei in de schaal.

Afschrijvingen op materiële vaste activa
Afschrijvingskosten vormen geen aparte regel in de exploitatierekening. Deze kosten zijn opgenomen in de verschillende categorieën lasten van de exploitatierekening. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting.

Financiële baten en lasten
Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa
Bedrijfsgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus de bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen schrijft het korps niet af. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere, op balansdatum te verwachten waardeverminderingen. Zie de betreffende paragraaf voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming worden materiële vaste activa afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur ervan. Bij een schattingswijziging van de verwachte toekomstige gebruiksduur past het korps de toekomstige afschrijvingen aan.

Buiten gebruik gestelde materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde dan wel de lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde bedraagt de geschatte verkoopprijs onder aftrek van de direct toerekenbare kosten.

Financiële vaste activa
De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten. Vervolgens waardeert het korps deze vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs. Eventuele waardeverminderingen neemt het korps daarin mee.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa
Op elke balansdatum beoordeelt het korps of er aanwijzingen bestaan dat een vast actief onderhevig kan zijn aan een bijzondere waardevermindering. In dat geval wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van de exploitatie gebracht.

Voorraden
De waardering van de voorraden geschiedt op basis van de verkrijgingsprijs, zijnde inkoopprijs plus de bijkomende kosten of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde betreft de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. De waardebepaling houdt rekening met de incourantheid van de voorraden.

Vorderingen
Bij eerste verwerking waardeert het korps de vorderingen tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vervolgens worden de vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen en rekening-courant Ministerie van Financiën
Liquide middelen bestaan uit kas, banksaldi en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen (kortlopende schulden). Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen
Binnen het eigen vermogen wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene reserve en bestemmingsreserves. Dat zijn afzonderlijke vermogensbestanddelen met een specifieke bestemming. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats vanuit de resultaatbestemming.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze valt te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Pensioenvoorzieningen worden gewaardeerd op basis van actuariële grondslagen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen. De voorzieningen hebben over het algemeen een langlopend karakter.

Voorzieningen FLO en Inkoop Max
Zie voor de grondslagen het onderdeel Pensioenen (zie pagina 131).

Voorziening dienstjubilea
Deze voorziening heeft betrekking op werknemers die in aanmerking komen voor een uitkering in het kader van ambtsjubilea gedurende het dienstverband. Er wordt bij de berekening van de voorziening rekening gehouden met de blijfkans.

Overige personele voorzieningen
Deze bestaat uit de voorzieningen wachtgeld/WW/WAO, WIA en Veilig en Gezond Werken:
- Voorziening wachtgeld/WW/WAO
  Deze voorziening heeft betrekking op werknemers die door middel van een wachtgeldregeling c.q. uitkeringsregeling de dienst hebben verlaten;
- Voorziening WIA
  Deze voorziening heeft betrekking op (deels) arbeidsongeschikte medewerkers die in aanmerking kunnen komen voor een uitkeringsregeling in het kader van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De politie is eigenrisicodrager en heeft de bespaarde premie als voorziening opgenomen;
- Voorziening vangnetregelingen 'Veilig en Gezond Werken'
  Deze voorziening heeft betrekking op medewerkers die in aanmerking kunnen komen voor een uitkering in het kader van vangnetregelingen 'Veilig en Gezond Werken'. Deze uitkeringen worden op basis van individuele beoordelingen (duur en ernst) bepaald. In de voorziening is een gemiddeld bedrag per medewerker opgenomen.

Voorziening huisvesting leegstaande huurpanden
Deze voorziening is ter dekking van verlieslatende contracten met betrekking tot leegstaande panden die het korps niet meer in gebruik zal nemen.

Langlopende schulden
Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct verband houden met de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de exploitatierekening als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden
Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Toelichting op de exploitatierekening

Bijdragen (1)

Bedragen x € 1.000

Bijdragen	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Algemene bijdrage JenV	5.265.238	5.109.602	4.956.303
Bijzondere bijdragen JenV	185.858	199.849	178.108
Overige bijdragen JenV	85.776	79.830	99.781
Totaal bijdragen JenV (1a)	**5.536.872**	**5.389.281**	**5.234.192**
Overige bijdragen [onder andere gemeenten en derden]	26.512	24.707	12.680
Totaal	**5.563.384**	**5.413.988**	**5.246.872**

De bijdragen bestaan uit algemene, bijzondere en overige bijdragen van het Ministerie van JenV en bijdragen van overige departementen, gemeenten en subsidieverstrekkers. Zie voor nadere details de staat van overdrachten en bestedingen in Bijlage I.

Algemene bijdragen worden verwerkt in het resultaat conform ontvangst. Verwerking van de andere bijdragen vindt plaats op basis van het voldoen van de bestedingsvoorwaarden en de werkelijke bestedingen. De gerealiseerde bestedingen vielen per saldo € 149 miljoen hoger uit dan begroot. De voornaamste oorzaken worden hieronder toegelicht.

Algemene bijdrage Ministerie van JenV
De omvang en besteding van de algemene bijdrage vanuit het Ministerie van JenV waren in 2017 hoger dan begroot. In 2017 zijn meer bijdragen ontvangen en besteed dan begroot als gevolg van de overdracht van mensen en middelen van de PA (€ 100 miljoen) en de additionele loonbijstelling 2017, onder andere in verband met stijging van de pensioenpremies (€ 63 miljoen).

Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV
Van de bijzondere bijdragen is per saldo minder besteed dan begroot. De activiteiten in het kader van de Contourennota Opsporing zijn later gestart en leidden hierdoor tot beperkte bestedingen (- € 13 miljoen). De bestedingen met betrekking tot asielstromen bleven eveneens achter bij de begroting. Als gevolg van het teruglopen van de omvang van de asielinstroom is van deze middelen minder uitgegeven (- € 10 miljoen). De bestedingen vanuit de Versterking gebiedsgerichte inzet politie bedroegen € 7 miljoen, terwijl deze niet waren begroot. Ten slotte waren de bestedingen van bijdragen € 2 miljoen hoger vanwege de uitbreiding van speciale interventieteams binnen de Dienst Speciale Interventies (DSI).

Overige bijdragen Ministerie van JenV
De besteding van de overige bijdragen van het Ministerie van JenV was hoger dan begroot. Dit kwam voornamelijk door hogere bestedingen van de bijdrage Meldkamerdomein (€ 9 miljoen) als gevolg van de verdere bouw en ontwikkeling van de ICT-ring voor de Landelijke Meldkamerorganisatie (LMO). De bestedingen van de bijdrage Uitzendingen waren lager dan begroot, doordat in 2017 minder collega's op missie zijn gegaan (- € 4 miljoen).

Overige bijdragen (onder andere gemeenten en derden)
Van de overige bijdragen is per saldo meer besteed dan begroot. Dit werd vooral veroorzaakt door de niet begrote bestedingen in het kader van de subsidie Sectorplan Defensie en Politie (€ 3 miljoen). De bestedingen in het kader van de subsidie voor het project Recht doen aan slachtoffers waren lager dan begroot (€ 3 miljoen). De bestedingen naar aanleiding van de geboden noodhulp aan Sint Maarten vanwege de orkaan Irma bedroegen € 3 miljoen.

Ten opzichte van 2016 waren de gerealiseerde bestedingen op de beschikbare bijdragen per saldo € 317 miljoen hoger. Dit kwam vooral door de besteding van de algemene bijdragen vanuit het Arbeidsvoorwaardenakkoord 2015-2017, de ontvangen bijdrage als gevolg van de overdracht van mensen en middelen vanuit de PA, de additionele loon- en prijsbijstellingen en het P/M-onderzoek (rapport: Inzicht in de omvang van het personele en materiële budget van de nationale politie 2016-2020).

Personeel (2)

De totale personeelskosten waren € 157 miljoen hoger dan begroot. Dit werd vooral veroorzaakt door hogere salaris-lasten van het huidige personeel (inclusief toelagen, pensioenpremies en sociale lasten). De bijkomende personeels-lasten en personeel van derden zijn daarentegen lager dan begroot. Hieronder worden de verschillen per categorie toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Personeel	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Salarissen huidig personeel	2.895.652	2.792.389	2.753.149
Toelagen huidig personeel	252.223	242.105	250.864
Pensioenpremies huidig personeel	441.574	379.759	372.738
Sociale lasten huidig personeel	400.615	383.484	381.771
	3.990.064	3.797.737	3.758.522
Bijkomende personeelslasten huidig personeel	187.306	234.208	158.495
Vrijwillige politie	4.627	5.000	5.072
Personeel van derden	136.370	147.735	184.620
Dotatie/vrijval voorzieningen	37.748	13.010	32.101
	4.356.115	**4.197.690**	**4.138.810**
Af:			
Baten uitbesteed personeel	10.455	9.400	20.576
Totaal	**4.345.660**	**4.188.290**	**4.118.234**

Salarissen, toelagen, pensioenpremies en sociale lasten

Het lastenniveau in deze categorie was € 192 miljoen hoger dan in de begroting was voorzien. De ontwikkeling van het prijsniveau bedroeg € 70 miljoen. De gemiddelde bezetting lag hoger dan in de begroting was voorzien, met als gevolg € 26 miljoen hogere lasten. Voor het overige deel werd dit veroorzaakt door de inbreng van personeel vanuit de PA (€ 97 miljoen). Zie onderstaande tabel voor de onderverdeling naar prijs- en hoeveelheidsverschil per categorie.

Bedragen x € 1.000

Prijs- en hoeveelheidsverschil	Prijsverschil	Hoeveelheidsverschil
Salarissen huidig personeel	9.164	20.128
Toelagen huidig personeel	7.508	381
Pensioenpremies huidig personeel	47.782	2.843
Sociale lasten huidig personeel	5.184	2.454
Totaal	**69.638**	**25.806**

Prijseffect

De volgende ontwikkelingen hebben geleid tot een per saldo negatief prijseffect van € 70 miljoen.

Salarissen

Het prijseffect van de salarissen was € 9 miljoen negatief:

- de hogere gemiddelde salarissen, vooral bij aspiranten, leidden tot een negatief prijseffect van € 11 miljoen. Ten opzichte van de aannames in de begroting ontving een groter aandeel van de aspiranten bij indiensttreding regulier salaris in plaats van de aspirantenvergoeding;
- het prijseffect bij de overige salarissen was € 6 miljoen negatief. Het financieel effect van de stijging van het aantal openstaande verlofuren werd deels gecompenseerd door hogere kortingen in het kader van bijzondere verlof-regelingen (ouderschapsverlof en de Regeling Partieel Uittreden (RPU);
- de baten waren € 8 miljoen hoger dan begroot, vooral door uitkeringen vanuit vanuit het UWV in het kader van de Ziektewet en de WAO/WIA.

Toelagen

In deze categorie was het prijseffect per saldo € 8 miljoen negatief:

- het negatieve effect bij overwerk en operationele toelagen (€ 5 miljoen) werd deels veroorzaakt door de toename van de lasten voor vakantieloon. Ook overwerkcomponenten waren onderdeel van de grondslag voor deze toelage. In de begroting was dit niet voorzien;
- het saldo van de overige effecten (onder andere bewust belonen en levenslooptoelage) was € 3 miljoen hoger dan begroot.

Pensioenpremies

De hogere pensioenlasten (€ 48 miljoen) waren het gevolg van onderstaand effect:

- De autonome aanpassing van de premies ouderdoms- en nabestaandenpensioen en inkoop voorwaardelijk pensioen (€ 47 miljoen) leidde tot hogere pensioenlasten. Het korps werd hiervoor gecompenseerd door het Ministerie van JenV.

Sociale lasten

Het prijseffect in deze categorie was per saldo € 5 miljoen negatief:

- de toename in 2017 van de verplichtingen voor met name vakantiegeld, verlof- en overuren had een negatief effect op de sociale lasten van € 6 miljoen;
- door een niet begrote tegemoetkoming in het kader van het lage-inkomensvoordeel ontstond een bate van € 1 miljoen.

Bezettingseffect (hoeveelheid)

De bezetting van het korps zorgde in relatie tot de begroting voor een negatief financieel effect van € 26 miljoen. In de volgende tabel zijn de bezetting per 31 december 2017, de gerealiseerde en begrote gemiddelde bezetting over 2017 en de bezetting per 31 december 2016 opgenomen.

(aantallen in fte's)

Personele bezetting 2017	Bezetting 31 december 2017	Gerealiseerde gemiddelde bezetting	Begrote gemiddelde bezetting	Bezetting 31 december 2016
Operationeel (exclusief aspiranten)	47.426	47.759	47.807	48.162
Aspiranten	2.887	2.782	2.942	2.585
Totaal operationeel politie	**50.313**	**50.541**	**50.749**	**50.747**
Inbreng vanuit de PA	3	1	-	-
Totaal operationeel	**50.316**	**50.542**	**50.749**	**50.747**
Niet-operationeel	9.280	9.141	8.651	8.978
Inbreng vanuit PA	1.324	1.368	-	-
Totaal	**60.920**	**61.051**	**59.400**	**59.725**

Gemiddelde bezetting

De gemiddelde bezetting was in 2017 1651 fte's hoger dan de begrote gemiddelde bezetting. Van dit aantal waren 1369 fte's het gevolg van de inbreng van personeel vanuit de PA. De gemiddelde bezetting van de politie, exclusief het aandeel van de PA, was 282 fte's hoger dan begroot.
Binnen de gemiddelde operationele sterkte was zowel het aantal regulier operationeel personeel (48 fte's) als het aantal aspiranten (160 fte's) lager dan begroot.
De gemiddelde niet-operationele sterkte was daarentegen hoger dan in de begroting was voorzien (490 fte's). Dit werd vooral veroorzaakt door de hogere beginstand 2017, als gevolg van de indiensttreding in de tweede helft van 2016 van een grote groep payrollers. Verdere instroom gedurende 2017 heeft dit effect versterkt.

Alle werknemers waren in Nederland aangesteld. Het kan voorkomen dat werknemers in het buitenland werden ingezet. De werknemers die in het buitenland worden ingezet zijn onder andere actief in het Caribisch deel van het Koninkrijk der

Nederlanden. Tevens worden werknemers in Azië ingezet ter bestrijding van kindersekstoerisme. Daarnaast vindt inzet plaats van medewerkers voor vredesmissies, waaraan wordt deelgenomen onder andere op verzoek van de Europese Unie en de Verenigde Naties.

Totale sterkte
De totale sterkte van de politie nam gedurende 2017 met 1195 fte's toe. Dit werd grotendeels veroorzaakt door de inbreng van personeel vanuit de PA (1327 fte's).
De totale operationele sterkte nam af met 434 fte's. Dit betrof per saldo een afname van het reguliere operationele personeel met 736 fte's en een toename van het aantal aspiranten met 302 fte's.
Tegenover de daling van de operationele sterkte steeg de niet-operationele sterkte met 302 fte's.
Ten opzichte van 2016 lag het kostenniveau binnen de categorie salarissen, toelagen en sociale lasten € 226 miljoen hoger. Naast de inbreng van personeel vanuit de PA werd dit veroorzaakt door de salarisverhoging per 1 januari 2017 met 1,25 procent (conform het Arbeidsvoorwaardenakkoord 2015-2017), de verhoging van de pensioenpremies en de hogere gemiddelde bezetting.

Bijkomende personele kosten
Deze kostencategorie bestond voornamelijk uit reiskosten woon-werkverkeer, bedrijfsgeneeskundige kosten, kosten als gevolg van dienstongevallen en overige bijkomende personeelslasten, zoals kosten voor outplacementtrajecten.
De bijkomende personeelslasten bedroegen € 47 miljoen minder dan in de begroting was voorzien. Het aandeel van de inbreng vanuit de PA was € 5 miljoen. Het overige verschil werd onder meer veroorzaakt door:
- woon-werkverkeer: de reiskostenvergoeding voor woon-werkverkeer viel € 38 miljoen lager uit dan in de begroting was voorzien. De reisbewegingen waren minder dan voorzien, onder meer als gevolg van Het Nieuwe Werken. Mede hierdoor had ook het op declaratiebasis vergoeden van de reiskosten een grotere impact op het volume dan verwacht. Het totaaleffect op de reguliere reiskostenvergoedingen was € 22 miljoen. Daarnaast waren er € 16 miljoen lagere bestedingen vanuit de beschikbare vergoedingen vanuit het Landelijk Sociaal Statuut (LSS);
- bedrijfsgeneeskunde: hogere lasten van € 12 miljoen vanwege de extra inhuur van arbodeskundigen (voornamelijk bedrijfsartsen en arbeidsdeskundigen, onder meer voor de aanpak van het ziekteverzuim). Dit was noodzakelijk om de bezetting van de eigen arbodienst (conform wettelijke verplichting) kwantitatief en kwalitatief op orde te krijgen;
- vangnetregelingen 'Veilig en Gezond Werken': voor vangnetregelingen 'Veilig en Gezond Werken' is de reservering op de balans bijgesteld, wat per saldo leidde tot hogere kosten dan begroot van € 39 miljoen;
- overig: lagere lasten van € 65 miljoen onder andere door € 10 miljoen lagere lasten veroorzaakt door achterblijvende bestedingen vanuit de beschikbare voorzieningen vanuit het LSS (vertrekstimuleringsregeling, outplacementtrajecten, verhuiskostenvergoedingen). De binnen deze categorie voorziene kosten voor het Kwaliteitsplan Openbaar Ministerie-politie vonden plaats door middel van een inhouding op de bijdrage (€ 8 miljoen). De begrote bestedingen voor asielstromen (€ 16 miljoen) en de Contourennota Opsporing (€ 6 miljoen) werden binnen andere categorieën en in beperktere mate gerealiseerd.

Personeel van derden
De bestedingen voor personeel van derden waren € 11 miljoen lager dan begroot. Het saldo van de lagere bestedingen betroffen met name:
- ICT-inhuur: per saldo € 7 miljoen meer bestedingen vooral aan de ontwikkeling van de ICT-ring voor de LMO (€ 4 miljoen). Hier stond een bijdrage tegenover;
- vorming korps: aan activiteiten voor de vorming van de politieorganisatie werd € 14 miljoen minder besteed dan begroot;
- projecten en programma's: hogere bestedingen (€ 3 miljoen) voor de uitvoering van diverse projecten en programma's, onder andere het Sectorplan Defensie en Politie en de bestrijding van ondermijning die deels in de begroting waren opgenomen. Hier stond aanvullende financiering tegenover;
- reguliere inhuur: € 16 miljoen lagere bestedingen, deels veroorzaakt door het vervallen van de facturering vanuit de PA (€ 7 miljoen). Daarnaast daalden de kosten voor personeel van derden door de verdere plaatsing van medewerkers en ook de actieve sturing op dit onderwerp in 2017;
- inbreng PA: de overgekomen bestedingen voor personeel van derden bedroegen € 9 miljoen.

Ten opzichte van 2016 waren de kosten van personeel van derden € 48 miljoen lager. Dit werd onder andere veroorzaakt door de daling van de benodigde extra capaciteit voor going concernwerkzaamheden in 2017. Vanaf eind 2016 is een groot aantal payrollers in dienst getreden van het korps, wat zichtbaar was in de toename van de niet-operationele sterkte. Daarnaast zijn in lijn met het P/M-onderzoek de kosten van externe ontwikkelcapaciteit voor het verbeteren en vernieuwen van de ICT (€ 35 miljoen) binnen de categorie Verbindingen en automatisering opgenomen.

Dotatie/vrijval voorzieningen
De bestedingen binnen deze kostencategorie vielen ten opzichte van de begroting € 25 miljoen hoger uit.

Dit werd veroorzaakt door:
- voorziening wachtgeld, WW en WAO: bijstelling van de reguliere dotatie voor WW en wachtgeld (€ 15 miljoen). Het actualiseren van het deelnemersbestand en de uitkeringsduur had tot gevolg dat een aanvullende dotatie nodig was om de voorziening op niveau te krijgen;
- voorziening WIA: in 2017 is een voorziening gevormd in het kader van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De politie is eigenrisicodrager. Het financieel effect is € 7 miljoen;
- voorzieningen ambtsjubileum en FLO: actualisatie leidde tot aanvullende dotaties van in totaal € 3 miljoen.

De dotaties in de voorzieningen waren € 6 miljoen hoger dan in 2016 voornamelijk als gevolg van de vorming van de voorziening voor de WIA.

Baten personeel
De baten voor uitbesteed personeel waren € 1 miljoen hoger dan begroot. Het vervallen van de facturering voor uitbesteed personeel tussen de politie en de PA zorgde voor € 6 miljoen lagere baten. Hiertegenover stonden hogere baten (€ 7 miljoen), onder andere door verbetering van het proces rondom de registratie van gedetacheerd personeel.

Ten opzichte van 2016 waren de baten € 10 miljoen lager. Dit was vooral het gevolg van de afname van het aantal medewerkers dat buiten de organisatie werd gedetacheerd, waaronder de PA.

Gegevens betreffende WNT

De Wet normering topinkomens (WNT) is sinds 2013 van kracht en heeft als doel om bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector tegen te gaan. Daarom is in de wet een maximum opgenomen voor de bezoldiging en ontslagvergoeding van topfunctionarissen en moeten instellingen daarover rapporteren in het jaarverslag of de jaarrekening. Voor het jaar 2017 is de algemene maximum bezoldigingsnorm vastgesteld op € 181.000, inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdragen door de werkgever.

Gegevens WNT 2017 (inclusief vergelijkende gegevens 2016)

Bedragen x € 1,–

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking

	Akerboom ESM	Kok LH	Heerschop DGTM	Essen van HP	Huyzer EGM
Functiegegevens	Korpschef	Lid korpsleiding	CIO	Lid korpsleiding	Lid korpsleiding
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/3-31/12
Deeltijdfactor in fte's	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	163.035	162.640	168.129	181.044	144.914
Beloningen betaalbaar op termijn	17.958	18.006	18.122	18.371	15.132
Subtotaal	180.993	180.646	186.251	199.415	160.046
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**151.742**
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	**180.993**	**180.647**	**186.250**	**199.415**	**160.046**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t	n.v.t.	Overgangsrecht van toepassing; aanpassing werkgevers-lasten; loons-verhogingen cao	Overgangsrecht van toepassing; aanpassing werkgevers-lasten; loons-verhogingen cao	Overschrijding door betalingen die betrekking hebben op voorgaande functie (onder meer vakantie-geld).

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/3-31/12	16/6-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	
Deeltijdfactor 2016 in fte's	1,0	1,0	1,0	1,0	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.639	82.291	164.639	175.823	-
Beloningen betaalbaar op termijn	13.030	8.550	15.625	15.876	-
Totaal bezoldiging 2016	**148.669**	**90.841**	**180.264**	**191.699**	**-**

Bedragen x € 1,–

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking

	Blk RGC	Blk RGC	Bouman GL	Berg van den JA	Berg van den JA
Functiegegevens	Lid korpsleiding	Adviseur	Korpschef, adviseur	Lid korpsleiding	Politiechef
Aanvang en einde functievervulling in 2017		1/1-31/12	1/1-31/07		1/1-31/12
Deeltijdfactor in fte's		1,0	1,0		1,0
Gewezen topfunctionaris?		ja	nee		ja
(Fictieve) dienstbetrekking?		nee	nee		nee
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	162.908	117.267	-	170.354
Beloningen betaalbaar op termijn	-	18.088	10.742	-	18.101
Subtotaal	-	180.996	128.009	-	188.455
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**-**	**181.000**	**105.129**	**-**	**181.000**
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	**-**	**180.996**	**128.010**	**-**	**188.454**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Overgangsrecht van toepassing; aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	n.v.t.	Overgangsrecht van toepassing; aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Compensatie aftopping pensi-oen vanuit cao; loonsverhogin-gen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loons-verhogingen cao

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1-31/10	1/11-31-12	1/1-31/12	1/1-31/3	1/4-31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte's	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	143.083	25.542	177.508	48.699	117.739
Beloningen betaalbaar op termijn	13.077	2.646	16.447	3.906	11.718
Totaal bezoldiging 2016	**156.160**	**28.188**	**193.955**	**52.605**	**129.457**

Bedragen x € 1,–

Bezoldiging en/of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

Functiegegevens	Adviseur	Politiechef	Hoofd Operatiën	Detachering buiten politie organisatie	Politiechef	Hoofd Operatiën
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (in fte's)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bezoldiging						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	247.753	185.066	176.494	170.484	179.323	178.263
Beloningen betaalbaar op termijn	19.164	18.496	18.441	18.305	18.336	18.320
Totaal bezoldiging	**266.917**	**203.562**	**194.935**	**188.789**	**197.659**	**196.583**
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**
Verplichte motivering	Respecteren bestaande afspraken en arbeidsvoorwaarden	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao

Gegevens 2016

Functie(s) in 2016	Adviseur	Politiechef	Hoofd Operatiën	Detachering buiten politie organisatie	Politiechef	Hoofd Operatiën
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte's)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	250.328	180.537	178.096	174.253	175.055	174.009
Beloningen betaalbaar op termijn	16.900	15.970	15.922	16.199	15.831	15.816
Totaal bezoldiging 2016	**267.228**	**196.507**	**194.018**	**190.452**	**190.886**	**189.825**

Bedragen x € 1,–

Bezoldiging en/of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

Functiegegevens	Directeur	Politiechef	Politiechef	Politiechef	Politiechef	Politiechef
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (in fte's)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bezoldiging						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	167.958	174.943	174.876	175.014	172.824	168.978
Beloningen betaalbaar op termijn	18.259	18.222	18.213	18.216	18.163	18.124
Totaal bezoldiging	**186.217**	**193.165**	**193.089**	**193.230**	**190.987**	**187.102**
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**
Verplichte motivering	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao

Gegevens 2016

Functie(s) in 2016	Directeur	Politiechef	Politiechef	Politiechef	Politiechef	Politiechef
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte's)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	173.459	170.873	170.829	170.639	167.495	167.228
Beloningen betaalbaar op termijn	15.814	15.731	15.726	15.726	15.679	15.643
Totaal bezoldiging 2016	**189.273**	**186.604**	**186.555**	**186.365**	**183.175**	**182.871**

Bedragen x € 1,–

Bezoldiging en/of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

Functiegegevens	Politiechef	Directeur	Herplaatsings-kandidaat	Generalist Intelligence	Medewerker uit dienst
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	nvt
Omvang dienstverband (in fte's)	1,0	1,0	1,0	0,4	nvt
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	170.487	170.384	169.413	730.447	946.339
Beloningen betaalbaar op termijn	18.119	18.180	18.104	2.914	-
Totaal bezoldiging	**188.606**	**188.564**	**187.517**	**733.361**	**946.339**
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**	**181.000**
Verplichte motivering	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Aanpassing werkgevers-lasten; loonsver-hogingen cao	Schade uitkering naar aanleiding van aanspraken-lijkheidsstelling	Schade uitkering naar aanleiding van aanspraken-lijkheidsstelling

Gegevens 2016

Functiegegevens	Politiechef	Directeur	Herplaatsings-kandidaat	Generalist Intelligence	Medewerker uit dienst
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	nvt
Omvang dienstverband 2016 (in fte's)	1,0	1,0	1,0	0,4	nvt
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	166.485	166.636	165.240	22.880	7.699
Beloningen betaalbaar op termijn	15.636	15.694	16.527	2.546	
Totaal bezoldiging 2016	**182.121**	**182.330**	**181.767**	**25.426**	**7.699**

Bij de samenstelling van deze paragraaf zijn de beleidsregels voor de toepassing van de WNT gehanteerd zoals verwoord in het schrijven van het Ministerie van BZK van 18 december 2015.

Rente (3)

Bedragen x € 1.000

Rente	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Rente lening Ministerie van Financiën	11.798	9.472	9.592
Rente lening derden	463	763	804
Rente lening in verband met vermogensconversie	5.171	5.171	6.480
Rente betaald aan derden			
	17.432	**15.406**	**16.876**
Af:			
Ontvangen rente van Ministerie van Financiën	-	-	-
Ontvangen rente van derden	433	-	368
	433	-	368
Totaal	**16.999**	**15.406**	**16.508**

De rentelasten waren € 2 miljoen hoger dan begroot. Dit was met name het gevolg van de overgekomen leningen en bijbehorende rentelasten vanuit de PA (€ 3 miljoen). De rentelasten van de politie waren daarentegen € 1 miljoen lager dan begroot. Dit had voornamelijk te maken met het niet aangaan van de in 2017 begrote leningen bij het Ministerie van Financiën. In afstemming met het Ministerie van JenV is, gezien de positie en het verloop van de liquiditeit, besloten om de leningen in 2018 aan te gaan.

Opleiding en vorming (4)

Bedragen x € 1.000

Opleiding en vorming	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	623	600	562
Boekwinst/verlies	210	-	-
Huren en lease	724	-	717
Duurzame goederen	274	-	108
Munitie en pepperspray	8.220	7.900	7.863
Overige zaken en diensten*	38.780	80.100	73.728
Totaal	**48.831**	**88.600**	**82.978**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten vanuit opleidingsinstituten, congressen/seminars en IBT-materialen.

De totale opleidings- en vormingskosten waren € 40 miljoen lager dan begroot. Dit kwam vooral door het vervallen van de onderlinge facturatie tussen de politie en de PA voor het contractonderwijs. De inbreng van de bestaande middelen vanuit de PA zorgde voor een toename aan opleidings- en vormingskosten (€ 8 miljoen). De bestedingen voor de versterking van de veiligheidsketen waren daarentegen lager door een lagere instroom van nieuwe medewerkers en lagere bestedingen binnen de verschillende programma's en projecten.

Ten opzichte van 2016 zijn de gerealiseerde opleidingskosten € 34 miljoen lager uitgevallen, vooral door het niet meer onderling factureren tussen politie en PA.

Huisvesting (5)

Bedragen x € 1.000

Huisvesting	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	78.860	94.137	101.524
Boekwinst/verlies	16.218	350	-2.175
Energie	32.450	37.003	30.702
Huren, pachten en lease	47.147	53.401	59.846
Duurzame goederen	5.556	3.795	8.317
Onderhoud	99.307	53.133	72.231
Schoonmaak	32.115	28.168	31.531
Overige zaken en diensten*	42.009	50.277	38.327
Toevoeging aan voorzieningen	33	-	925
Totaal	**353.695**	**320.264**	**341.228**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten voor heffingen, verzekeringen en beveiligingsdiensten.

De huisvestingslasten waren € 33 miljoen hoger dan begroot. In 2017 zijn aanpassingen in de waardering van het vastgoed doorgevoerd om deze meer aan te laten sluiten bij wat rijksbreed gangbaar is. Dit betrof vooral het verlengen van de afschrijvingstermijnen, de opschoning van de activa en het verhogen van de activeringsgrens. De realisatie van de verlenging van de afschrijvingstermijnen bedroeg € 28 miljoen. De realisatie van de opschoning activa bedroeg € 11 miljoen en is verwerkt onder boekverlies. Voor een overzicht van de effecten van de schattingswijziging wordt verwezen naar de materiële vaste activa. Daarnaast is de bijzondere waardevermindering van panden, die het korps op termijn afstoot, onder boekverlies verwerkt. Verder waren er binnen onderhoud nagekomen lasten uit 2016 (€ 9 miljoen) en was er de inzet van specialistische advisering die niet was voorzien binnen de categorie huisvesting. De overige toename aan bestedingen werd veroorzaakt door de inbreng van de PA (€ 19 miljoen).

Ten opzichte van 2016 waren de huisvestingskosten € 12 miljoen hoger. Dit is vooral het gevolg van de inbreng van de PA.

Vervoer (6)

Bedragen x € 1.000

Vervoer	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	81.593	85.721	89.162
Boekwinst/verlies	-5.197	-2.700	-6.191
Brandstof	30.002	33.702	29.214
Huren en lease	12.009	12.637	12.195
Duurzame goederen	2.171	700	2.122
Onderhoud	35.870	36.196	44.487
Schade	5.848	4.000	3.817
Overige zaken en diensten*	19.088	27.100	15.813
Totaal	**181.384**	**197.356**	**190.619**

* Overige zaken en diensten betreffen voornamelijk kosten voor verzekeringen, kentekenbewijzen en boetes.

De kosten voor vervoer kwamen € 16 miljoen lager uit dan begroot. In de begroting was voor € 8 miljoen aan extra middelen voor vervoer toegekend, die niet volledig zijn besteed in 2017. Als gevolg van de afloop van een contract met een leverancier ontstond een incidentele bate (€ 12 miljoen). De hogere bestedingen voor de aanschaf van duurzame goederen en de hogere schadelasten werden gecompenseerd door lagere brandstofkosten als gevolg van lagere brandstofprijzen en hogere verkoopopbrengsten van voertuigen. Daarnaast zorgde de inbreng van middelen vanuit de PA voor een toename van de bestedingen (€ 5 miljoen).

Ten opzichte van 2016 vielen de kosten € 9 miljoen lager uit. Dit was vooral het gevolg van de hierboven genoemde incidentele bate.

Verbindingen en automatisering (7)

Bedragen x € 1.000

Verbindingen	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	78.080	80.355	73.686
Boekwinst/verlies	2.046	500	1.388
Huren en lease	191	500	235
Duurzame goederen	23.423	11.805	20.569
Overige zaken en diensten*	254.245	287.565	211.554
Totaal	**357.985**	**380.725**	**307.432**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten voor onderhoud, licenties, (mobiele) telefonie en het C2000-netwerk.

De kosten voor verbindingen en automatisering waren € 23 miljoen lager dan begroot. De afschrijvingen waren per saldo lager dan begroot als gevolg van uitloop van investeringstrajecten (nieuwe interceptievoorzieningen en randapparatuur C2000). Het in lijn brengen van de afschrijvingstermijnen voor mobiele communicatiemiddelen met de economische en technische levensduur zorgde daarentegen voor hogere afschrijvingslasten (€ 8 miljoen). Voor een overzicht van de effecten van de schattingswijziging wordt verwezen naar de materiële vaste activa.
De materiële bestedingen voor het Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie (AVP) vielen in 2017 € 6 miljoen lager uit, als gevolg van schaarste in de beschikbare projectcapaciteit voor het realiseren van intensiveringen binnen het AVP. Het bleek lastig om extern personeel met de gewenste competenties te vinden door de aantrekkende arbeidsmarkt voor ICT-personeel. Eind 2017 is het programma AVP beëindigd. Zie Bijlage III voor een nadere toelichting.
Ook waren er lagere bestedingen voor de Contourennota Opsporing door latere opstart van initiatieven en voor cybercriminaliteit door nog niet aangeschafte software. De baten zijn toegenomen als gevolg van hogere doorbelastingen aan partners in verband met het beheer van C2000 en als gevolg van nagekomen baten 2016. Tegenover deze lagere bestedingen zorgde de inbreng van de PA in 2017 voor een toename aan bestedingen (€ 6 miljoen).

Ten opzichte van 2016 waren de bestedingen € 50 miljoen hoger, vooral als gevolg van de inzet van externe ontwikkelcapaciteit voor het verbeteren en vernieuwen van de ICT, meer bestedingen ten behoeve van het AVP en de inbreng van middelen vanuit de PA.

Geweldsmiddelen en uitrusting (8)

Bedragen x € 1.000

Geweldsmiddelen en uitrusting	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	986	1.000	955
Huren en lease	-17	798	4
Duurzame goederen	2.926	8.500	1.938
Overige zaken en diensten*	23.693	29.737	26.119
Totaal	**27.588**	**40.035**	**29.016**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten voor aanschaf dienstkleding, onderhoud en reiniging.

Evenals in 2016 vond ook in 2017 beperkte vervanging plaats vanuit de persoonlijke kledingbudgetten, doordat de in de afgelopen jaren nieuw uitgereikte kledingpakketten beperkte slijtage of veroudering kenden. Daarnaast is de uitbreiding van de doelgroepen, die voor nieuwe uniformen in aanmerking komen, voor een deel uitgesteld.

Operationeel (9)

Bedragen x € 1.000

Operationeel	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	15.105	16.218	14.521
Boekwinst/verlies	17	-	-22
Huren en lease	1.240	500	1.485
Duurzame goederen	3.294	4.435	3.409
Reis- en verblijfkosten binnen- en buitenland	47.839	21.308	44.957
Arrestantenzorg	26.447	18.200	23.968
Meldkamerkosten vanuit samenwerking derden	9.863	6.019	9.510
Overige zaken en diensten*	48.786	48.783	42.486
Totaal	**152.591**	**115.463**	**140.314**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten voor recherchematerialen en verkeersmiddelen.

De operationele kosten waren € 37 miljoen hoger dan begroot. Voor het grootste gedeelte werd dit veroorzaakt door reis- en verblijfkosten (€ 26 miljoen). In de begroting was rekening gehouden met een daling van deze kosten door de afronding van het personele plaatsingstraject en met een stijging van de kosten voor woon-werkverkeer. In de praktijk vond deze verschuiving niet plaats.
De kosten voor arrestantenzorg waren hoger dan begroot (€ 8 miljoen) als gevolg van zowel hogere kosten als lagere baten. De kostenstijging werd veroorzaakt door hogere medische kosten. Ook waren de kosten voor bewaring en verzorging van arrestanten hoger, doordat deze diensten deels uitbesteed werden. De baten voor bewaring van arrestanten waren lager, doordat arrestanten over het algemeen sneller werden overgeplaatst naar justitiële inrichtingen, met lagere vergoedingen vanuit het OM als gevolg.

In de begroting was een besparing opgenomen voor de meldkamers vanwege de vorming van de Landelijke Meldkamerorganisatie. De realisatie hiervan bleek echter meer tijd in beslag te nemen, waardoor de werkelijke kosten hoger uitkwamen. Daarnaast was er een toename aan bestedingen als gevolg van de inbreng van middelen vanuit de PA (€ 3 miljoen) en de inzet op Sint Maarten als gevolg van de orkaan Irma.
Ten opzichte van 2016 waren de kosten € 12 miljoen hoger. Dit wordt grotendeels verklaard door hogere operationele bestedingen voor onder andere arrestantenzorg en rechercheactiviteiten.

Beheer (10)

Bedragen x € 1.000

Beheer	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Afschrijvingen	139	300	241
Huren en lease	6.604	5.969	9.453
Duurzame goederen	458	1.000	570
Catering	24.078	19.200	21.697
Externe deskundigheid	42.714	32.836	48.629
Vergaderkosten	7.281	5.000	6.337
Overige zaken en diensten*	45.890	51.781	42.232
Totaal	**127.164**	**116.086**	**129.159**

*Overige zaken en diensten betreft voornamelijk kosten voor kantoorbenodigdheden, drukwerk, vakliteratuur en representatie personeel.

De beheerkosten vielen € 11 miljoen hoger uit dan begroot. De gestelde besparingsdoelstelling voor catering werd niet volledig gerealiseerd, omdat dit nog niet was uitgewerkt in uitvoerend beleid. Hierdoor waren de kosten hoger dan in de begroting was voorzien.
In de begroting was binnen de categorie Overige zaken en diensten rekening gehouden met kosten voor programma's en projecten. Een groot deel van deze bestedingen vond echter plaats binnen de categorie Externe deskundigheid. De kosten voor externe deskundigheid waren ook hoger door bestedingen onder andere voor het Sectorplan Defensie en Politie en de Stichting Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds Politie. Hier stonden subsidies tegenover.
Ook voor de Versterking Gebiedsgerichte Inzet Politie waren extra bestedingen. Hiervoor waren extra middelen beschikbaar gesteld vanuit het Rijk, waardoor dit geen effect had op het exploitatieresultaat. Daarnaast was er een toename aan bestedingen als gevolg van de inbreng vanuit de PA (€ 6 miljoen).

Specificatie accountantshonoraria

Bedragen x € 1.000

Honoraria 2017 PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

	Onafhankelijke accountants PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.	Overige diensten PricewaterhouseCoopers	Totaal PricewaterhouseCoopers 2017	Totaal PricewaterhouseCoopers 2016
Controle van de jaarrekening	548	-	548	481
Andere controlewerkzaamheden	593	141	734	773
Fiscale advisering	-	-	-	-
Andere niet-controlediensten	64	263	327	175
Totaal	**1.205**	**404**	**1.609**	**1.429**

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die zijn uitgevoerd door de onafhankelijke accountant zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wet toezicht accountantsorganisaties en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.
De honoraria die betrekking hebben op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2017 zijn verwerkt, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

Toelichting op de balans per 31 december 2017

Materiële vaste activa (11)

Bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa

	Grond en terreinen	Casco gebouwen	Overige huisvesting	Totale kolom huisvesting	Vervoer	ICT	Overige activa	Totale materiële vaste activa
Stand 1 januari 2017 politie								
Aanschafwaarde	246.269	1.771.021	552.109	2.569.399	472.304	345.863	86.954	**3.474.520**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-831.527	-271.512	-1.103.039	-254.542	-173.413	-42.857	**-1.573.851**
Boekwaarde	**246.269**	**939.494**	**280.597**	**1.466.360**	**217.762**	**172.450**	**44.097**	**1.900.669**
Inbreng vanuit PA								
Aanschafwaarde	13.506	145.468	54.829	213.803	10.973	4.711	1.052	**230.539**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-36.569	-26.424	-62.993	-5.234	-2.005	-483	**-70.715**
Totaal inbreng vanuit PA	**13.506**	**108.899**	**28.405**	**150.810**	**5.739**	**2.706**	**569**	**159.824**
Stand 1 januari 2017 totaal								
Aanschafwaarde	259.775	1.916.489	606.938	2.783.202	483.277	350.574	88.006	**3.705.059**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-868.096	-297.936	-1.166.032	-259.776	-175.418	-43.340	**-1.644.566**
Boekwaarde totaal	**259.775**	**1.048.393**	**309.002**	**1.617.170**	**223.501**	**175.156**	**44.666**	**2.060.493**
Mutaties								
Investeringen	456	29.023	36.246	65.725	79.639	76.154	20.674	**242.192**
Desinvesteringen								
Aanschafwaarde	-3.073	-92.678	-27.264	-123.015	-118.763	-72.482	-20.490	**-334.750**
Cumulatieve afschrijvingen	-	76.532	21.951	98.483	117.550	70.405	20.060	**306.498**
Herrubricering aanschafwaarde	-	3.514	-3.455	59	63		-63	**59**
Herrubricering afschrijvingen	-	-1.276	1.217	-59	-	-	-	**-59**
Bijzondere waardeverminderingen	-	-4.687	-240	-4.927	-	-2.056	-	**-6.983**
Afschrijvingen (jaarlast)	-	-48.579	-30.281	-78.860	-81.593	-78.080	-16.853	**-255.386**
Stand 31 december 2017								
Aanschafwaarde	257.158	1.851.661	612.225	2.721.044	444.216	352.190	88.127	**3.605.577**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-841.419	-305.049	-1.146.468	-223.819	-183.093	-40.133	**-1.593.513**
Boekwaarde	**257.158**	**1.010.242**	**307.176**	**1.574.576**	**220.397**	**169.097**	**47.994**	**2.012.064**
Afschrijvingstermijnen	**0 jaar**	**30 - 60 jaar**	**10 - 20 jaar**		**3 - 10 jaar**	**2 - 5 jaar**	**5-10 jaar**	
Vaste activa in uitvoering	-	29.508	15.912	45.420	12.489	13.264	1.556	**72.729**
(inbegrepen in bovenstaand model)								

In 2017 zijn diverse activa gedesinvesteerd. Het betrof de verkoop van een aantal panden en de voorgenomen sluiting van decentrale rekencentra. Daarnaast betrof het veelal reeds afgeschreven activa zonder boekwaarde.

Huisvesting

In het kader van het Strategisch Huisvestingsplan (SHP) liep er in 2017 een groot aantal huisvestingsprojecten. De realisatie hiervan bleef achter op de in de begroting opgenomen plannen, doordat bij het opstellen van de begroting de concrete uitwerking van het SHP nog in volle gang was.

Om het huisvestingsbeleid meer te laten aansluiten bij wat rijksbreed gangbaar is, zijn de waarderingsgrondslagen voor huisvesting aangepast. Hierdoor zijn diverse afschrijvingstermijnen aangepast wat gevolgen heeft voor de totale waarde van de activa Huisvesting. Ook zijn er als gevolg hiervan activa gedesinvesteerd.

Tevens is de activeringsgrens meer in lijn gebracht met wat rijksbreed gangbaar is. Deze schattingswijziging heeft de volgende effecten gehad:
- aanpassing afschrijvingstermijnen heeft een positief effect van € 28 miljoen op het resultaat 2017;
- verhoging activeringsgrens heeft een negatief effect van € 15 miljoen op het resultaat 2017;
- afboeking activa < € 10.000 heeft een negatief effect van € 11 miljoen op het resultaat 2017.

Per saldo heeft de schattingswijziging geresulteerd in een positief effect van € 2 miljoen.

Als gevolg van de inbreng van activa van de PA is de totale boekwaarde per 1 januari 2017 gestegen met € 160 miljoen.

In 2017 verminderde een aantal panden duurzaam in waarde. Het betrof vijftien panden die het korps in de toekomst verkoopt en waarvan de boekwaarde hoger lag dan de gemiddelde taxatiewaarde. In totaal gaat het om een waardevermindering van € 5 miljoen.

Vervoer
De investeringen in vervoer hebben vooral betrekking op de opvallende surveillancevoertuigen en de bijzondere voertuigen, zoals gepantserde voertuigen en voertuigen met specifieke in- en opbouw. Als gevolg van problemen met de levering schuift de investering in ME-voertuigen grotendeels door naar 2018. Een deel van de investering in de vervanging van inbouwapparatuur in helikopters (€ 7 miljoen) wordt doorgeschoven naar 2018.

ICT
In 2017 investeerde het korps verder in de aanschaf van high-end-smartphones en andere mobiele communicatiemiddelen voor handhaving, toezicht en opsporing. De activeringsgrenzen en afschrijvingstermijnen voor mobiele communicatiemiddelen zijn aangepast om de economische en technische levensduur meer met elkaar in overeenstemming te brengen. Hierdoor waren er in 2017 hoge investeringen voor mobiele communicatiemiddelen (€ 24 miljoen). Deze schattingswijziging heeft de volgende effecten gehad:
- aanpassing afschrijvingstermijnen heeft een negatief effect van € 8 miljoen op het resultaat 2017;
- aanpassing activeringscriteria heeft een positief effect van € 12 miljoen op het resultaat 2017;
- afboeking activa < € 50.000 heeft een negatief effect van € 2 miljoen op het resultaat 2017.

Per saldo heeft de schattingswijziging geresulteerd in een positief effect van € 2 miljoen.
In 2018 zal het onderzoek naar de waardering en het activeringsbeleid voor de overige ICT-activa volgen.
Verder werd geïnvesteerd in ICT-voorzieningen van de meldkamers (ICT-ring Landelijke Meldkamerorganisatie en lokaal beheer) en in een 112-platform. Ten slotte werd er onder andere geïnvesteerd ten behoeve van vernieuwingen in het kader van AVP, positiebepalingssystemen en werkplekken, onder andere voor digitaal rechercheurs. Het aanbestedingstraject voor randapparatuur C2000 en de investering voor de nieuwe interceptievoorzieningen liepen in 2017 vertraging op.

Overige activa
De investeringen in overige activa bestonden vooral uit investeringen in recherchemiddelen.

Vaste activa in uitvoering
Dit betreft investeringen die zijn geactiveerd, maar waarop nog niet wordt afgeschreven. Het totale bedrag aan vaste activa in uitvoering (onderhanden werk) bedroeg eind 2017 € 73 miljoen; dit bestond met name uit € 46 miljoen voor huisvesting en € 13 miljoen voor ICT. Ten aanzien van huisvesting ging het vooral om de verbouwing van een aantal panden in het kader van het SHP.

Financiële vaste activa (12)

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Inkoop Max	Overig	Totaal Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2016
Stand 1 januari politie	872.225	8.248	880.473	811.674
Inbreng vanuit PA	22.197	-	22.197	-
Stand 1 januari totaal	**894.422**	**8.248**	**902.670**	**811.674**
Investeringen	51.042	3.380	54.422	102.784
Desinvesteringen	-347.000	-	-347.000	-
Overige mutaties (+/-)	-	-2.644	-2.644	-
Kortlopend deel (+/-)	-56.700	-	-56.700	-33.985
Stand 31 december	**541.764**	**8.984**	**550.748**	**880.473**

Vordering Inkoop Max
Dit betreft de vordering van de politie op het Ministerie van JenV voor de uitgaven aan de regeling Inkoop Max, waarvoor de politie een voorziening heeft gevormd. Door de inbreng vanuit de PA is de vordering per 1 januari 2017 gestegen met € 22 miljoen. Over het gemiddelde saldo van deze vordering wordt geen rente berekend. Het Ministerie van JenV lost de vordering in een vooraf vastgesteld schema af. In 2017 heeft het Ministerie van JenV door een kasschuif van € 347 miljoen vervroegd afgelost ter dekking van de verwachte stijging van de uitkeringen in het kader van Inkoop Max begin 2018. De verwachte aflossingen voor 2019 en volgende jaren, € 542 miljoen, zijn opgenomen onder de financiële vaste activa. De tranche 2018 van € 57 miljoen is opgenomen onder de kortlopende vorderingen.

Overige financiële vaste activa
Dit betreffen voornamelijk verstrekte leningen met een looptijd van meer dan een jaar en uitstaande bedragen voor diverse samenwerkingsverbanden met de gezamenlijke meldkamers. De financiële vaste activa laten een kleine stijging zien. In het kader van de Landelijke Meldkamerorganisatie is in 2016 aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond in diverse tranches een lening verstrekt tot in totaal € 8 miljoen. In 2017 is € 3 miljoen van deze lening in diverse tranches afgeroepen. Daarnaast is de lening aan het Gemeenschappelijk Meldcentrum in ‘s-Hertogenbosch van € 3 miljoen in 2017 in zijn geheel afgewikkeld.

Voorraden (13)

Bedragen x € 1.000

Voorraden	31 december 2017	31 december 2016
Voorraden kleding, wapens en munitie	25.584	29.671
Overige voorraden	7.358	7.504
Totaal	**32.942**	**37.175**

Voorraden kleding wapens en munitie

De inkoop en distributie van de kleding, wapens en munitie verlopen centraal. Voor incourante voorraden is een voorziening opgenomen van € 5 miljoen. Ten opzichte van 2016 is de incourante voorraad nagenoeg gelijk gebleven. Het ging om incourant geworden voorraden door artikelen die uit de collectie genomen zijn. Daarnaast is rekening gehouden met mogelijke incourantheid door lagere omloopsnelheid van artikelen.

Overige voorraden

De overige voorraden betreffen voornamelijk onderdelen voor het onderhoud van voertuigen en de luchtvloot.

Vorderingen en overlopende activa (14)

Bedragen x € 1.000

Vorderingen en overlopende activa	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	24.713	15.712
Voorschotten en leningen	3.949	4.762
Vordering op JenV Inkoop Max	56.700	33.985
Vooruitbetaalde bedragen	60.114	27.571
Overlopende activa	1.028	571
Overige vorderingen	37.262	20.675
Totaal	**183.766**	**103.276**

Debiteuren

Het debiteurensaldo steeg ten opzichte van de Jaarrekening 2016 met € 9 miljoen. De stijging werd met name veroorzaakt door openstaande facturen van het Ministerie van BZK voor het RST. Om het risico op mogelijk oninbare vorderingen te dekken, is binnen de post debiteuren een voorziening opgenomen van € 3 miljoen. Deze voorziening is ten opzichte van 2016 toegenomen met € 1 miljoen als gevolg van aanscherping van de uitgangspunten voor deze voorziening.

Voorschotten en leningen

Dit betreffen voorschotten en leningen die onder andere in het kader van cao à la carte verstrekt zijn.

Vordering op Ministerie van JenV inzake Inkoop Max

Onder deze post is de door het Ministerie van JenV toegezegde tranche 2018 van de aflossingen op de vordering Inkoop Max van € 57 miljoen opgenomen.

Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen hebben grotendeels betrekking op ICT-beheer, ICT-onderhoud, softwarelicenties en huur. Ten opzichte van 2016 is het saldo met € 32 miljoen gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door langjarige ICT-contracten die eind 2017 zijn afgesloten.

Overlopende activa/overige vorderingen

De overlopende activa en overige vorderingen lieten ten opzichte van de Jaarrekening 2016 een toename zien van € 17 miljoen. Deze toename wordt veroorzaakt door een vordering als gevolg van de afloop van een contract met een leverancier van € 12 miljoen. In dit saldo zijn ook de vorderingen in rekening-courant met de meldkameradministraties opgenomen.

Alle kortlopende vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Rekening-courant Ministerie van Financiën (15)

Bedragen x € 1.000

Rekening-courant Ministerie van Financiën	Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2016
Stand 1 januari politie	277.867	205.482
Inbreng vanuit PA	50.286	-
Stand 1 januari totaal	**328.153**	**205.482**
Mutatie	188.831	72.385
Stand 31 december	**516.984**	**277.867**

Rekening-courant Ministerie van Financiën

Via de rekening-courant met het Ministerie van Financiën vindt er dagelijks saldoregulatie met de politierekeningen bij bankinstellingen plaats. De rekening-courantverhouding met het Ministerie van Financiën heeft een kredietfaciliteit van € 250 miljoen. Door de kasschuif die eind 2017 heeft plaatsgevonden voor de Inkoop Max (€ 347 miljoen) kende de rekening-courantverhouding met het Ministerie van Financiën een relatief hoge stand. Deze ontvangen gelden zullen in het eerste kwartaal van 2018 worden aangewend voor de stortingen bij de pensioenuitvoerder ter financiering van verplichtingen in het kader van Inkoop Max.

Zie voor nadere toelichting de Toelichting op de kasstroom (zie pagina 163).

Niet ter vrije beschikking

Het saldo liquide middelen/rekening-courant Ministerie van Financiën bevat een bedrag van € 19 miljoen dat niet ter vrije beschikking staat aan de politie. Deze gelden staan in de balans verantwoord onder de kortlopende schulden en betreffen met name in beslag genomen gelden.

Liquide middelen (16)

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31 december 2017	31 december 2016
Kassen	248	346
Banken	4.925	9.153
Totaal	**5.173**	**9.499**

Naast de gelden in rekening-courant bij het Ministerie van Financiën worden liquide middelen aangehouden. In het kasstroomoverzicht bij de jaarrekening wordt het verloop van de liquide middelen gepresenteerd in samenhang met de rekening-courantfaciliteit van het Ministerie van Financiën.

Algemene reserve (17)

Bedragen x € 1.000

Algemene reserve	31 december 2017	31 december 2016
Stand 1 januari politie	103.108	155.871
Inbreng vanuit PA	33.019	-
Stand 1 januari totaal	**136.127**	**155.871**
Financieel resultaat (uit exploitatie)	2.764	-56.949
Toevoeging (het in de Begroting 2017 van de politie voorziene overschot)	7.324	4.186
Onttrekkingen (het in de Begroting 2017 van de PA voorziene tekort)	-7.592	-
Vrijval bestemmingsreserve ICT	29.230	-
Stand 31 december	**167.853**	**103.108**

De stijging van de algemene reserve met € 65 miljoen heeft drie oorzaken:
- de inbreng van de PA met een eigen vermogen van € 33 miljoen;
- een dotatie van per saldo € 2 miljoen vanuit de exploitatie: vooral ontstaan door het resultaat uit normale bedrijfsvoering (- € 49 miljoen) en de onttrekking aan de bestemmingsreserve ICT ter dekking van de meerkosten (€ 51 miljoen) voor het AVP;
- de vrijval van het resterende deel van de bestemmingsreserve ICT (€29 miljoen).

De omvang van de algemene reserve bedroeg eind 2017 3,3% van de gemiddelde bijdragen over de laatste drie jaar (eind 2016: 2,0%), voorafgaand aan het jaar waarover dit deel van het vermogen wordt berekend. Daarmee lag de algemene reserve, conform het Besluit financieel beheer politie, binnen de geldende bandbreedte van minimaal 1,5% en maximaal 7,5%.
Gedurende vijf jaar na inwerkingtreding van de Politiewet 2012 mag de algemene reserve maximaal 7,5% bedragen van de gemiddelde bijdragen over de laatste drie jaar. Met ingang van 2018 is het maximaal 5%.

Bestemmingsreserves (18)

Bedragen x € 1.000

Bestemmingsreserves	Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2016
Bestemmingsreserve ICT		
Stand 1 januari	80.239	136.093
Mutatie	-51.009	-55.854
Vrijval ten gunste van de algemene reserve	-29.230	-
Stand 31 december	**-**	**80.239**

Bestemmingsreserve ICT
Conform het Besluit financieel beheer politie bestaat het eigen vermogen tot ultimo 2017 naast de algemene reserve uit een bestemmingsreserve ICT. In de openingsbalans van de politie is deze bestemmingsreserve ICT gevormd om vanaf 2013 de meerjarige extra exploitatielasten te dekken. In de resultaatbestemming voor het jaar 2017 zijn de exploitatielasten met betrekking tot de meerkosten van het AVP ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht (€ 51 miljoen). In Bijlage III staat een specificatie van deze lasten. Het AVP is in 2017 beëindigd. Hierdoor is het resterende deel van de bestemmingsreserve conform het Besluit financieel beheer toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorzieningen (19)

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	FLO	Inkoop Max	Jubilea	Overige personele voorzieningen	Huisvesting leegstaande huurpanden	Overige voorzieningen	Totaal Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2016
Stand 1 januari politie	28.564	858.420	74.607	28.500	1.261	133	991.485	919.487
Inbreng vanuit PA		20.958	1.836		-	-	22.794	-
Stand 1 januari totaal	**28.564**	**879.378**	**76.443**	**28.500**	**1.261**	**133**	**1.014.279**	**919.487**
Bij: dotatie verslagperiode	1.662	62.583	10.983	25.103	179	-	100.510	143.476
Bij: herrubricering	-	-	-	45.098	-	-	45.098	-
Af: aanwending	2.556	58.574	10.756	10.945	1.211	-19	84.024	60.970
Af: vrijval	-	10.666	-	-	146	-	10.812	10.508
Stand 31 december	**27.670**	**872.721**	**76.670**	**87.756**	**83**	**152**	**1.065.051**	**991.485**

Van de voorzieningen is een bedrag van € 639 miljoen als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken, waarvan circa € 25 miljoen langer dan vijf jaar.

FLO
In de Jaarrekening 2016 is, conform de grondslagen, voor deze regeling een voorziening van € 29 miljoen (22 rechthebbenden) opgenomen. De voorziening is per eind 2017 geraamd op € 28 miljoen (20 rechthebbenden). Deze voorziening zal doorlopen tot 2044.

Inkoop Max
De hoogte van de voorziening wordt eenmaal per jaar vastgesteld door middel van een actuariële berekening. De voorziening Inkoop Max kan van jaar tot jaar fluctueren, vanwege de jaarlijkse actualisatie van de onderliggende premietarieven en daaraan ten grondslag liggende parameters, zoals bijvoorbeeld de rekenrente en overlevingskansen. In de Jaarrekening 2016 was een voorziening van € 858 miljoen (21.631 rechthebbenden) voor Inkoop Max opgenomen. Als gevolg van de inbreng van de PA is per 1 januari de voorziening toegenomen met € 21 miljoen (415 rechthebbenden). De inkopen in 2017 bedroegen € 58 miljoen (835 rechthebbenden). De mutaties in 2017 als gevolg van uitstroom (overlijden, uit dienst treden en arbeidsongeschiktheid) leidden tot een afname van € 11 miljoen (226 rechthebbenden). De actualisatie van de premietarieven en de sectorale grondslagen resulteerden in een toename van € 63 miljoen. De voornaamste oorzaak van de hogere premietarieven vormde de solvabiliteitsheffing van 6,8 procent, die het ABP met ingang van 2018 ook op de Inkoop Max gaat heffen.
Deze mutaties leidden tot een stand van de voorziening eind 2017 van € 873 miljoen (20.985 rechthebbenden). Deze voorziening heeft een looptijd tot en met 2022.

Jubilea
Als gevolg van de inbreng van de PA is de voorziening per 1 januari 2017 gestegen met € 2 miljoen. Op basis van de herberekening van de voorziening aan de hand van de actuele personeelsaantallen is in 2017 een bedrag van € 11 miljoen gedoteerd. Daarnaast is er € 11 miljoen uitgekeerd. In 2016 betrof de uitkering € 10 miljoen. De totale voorziening is gestegen met € 2 miljoen tot € 77 miljoen.

Overige personele voorzieningen
De overige personele voorzieningen bestonden uit een voorziening Wachtgeld, WAO en WW, een voorziening WIA en een voorziening vangnetregelingen ‘Veilig en Gezond Werken’.
Op basis van de actuele stand van 509 rechthebbenden is in 2017 een dotatie aan de voorziening Wachtgeld, WAO en WW gedaan van € 18 miljoen. Daarnaast verstrekte het korps voor € 11 miljoen aan uitkeringen. De voorziening steeg per saldo met € 7 miljoen.
In 2017 is een voorziening gevormd in het kader van de WIA. De politie is eigenrisicodrager voor WIA-uitkeringen. In 2017 heeft dit geleid tot een dotatie aan de voorziening van € 7 miljoen.
Ter dekking van de verwachte uitgaven in komende jaren voor de vangnetregelingen ‘Veilig en Gezond Werken’ is een voorziening gevormd van € 45 miljoen, vanuit een herrubricering van schulden personeel.

Huisvesting leegstaande huurpanden
Er is een voorziening gevormd ter dekking van verlieslatende contracten van panden die momenteel leegstaan en niet meer in gebruik zullen worden genomen. In aanloop naar de einddatum van de huurcontracten neemt de voorziening af. In totaal zijn drie panden opgenomen in de voorziening.

Overige voorzieningen
Het betreft een voorziening ter dekking van groot onderhoud binnen het Meld- en Coördinatiecentrum Zuid-Limburg (MCC) dat jaarlijks geactualiseerd wordt. Als gevolg van een dotatie op grond van de jaarrekening van het MCC steeg het saldo van de overige voorzieningen ten opzichte van 2016.

Langlopende schulden (20)

Bedragen x € 1.000

Langlopende schulden	31 december 2017	31 december 2016
Langlopende leningen (20a)	924.824	960.812
Overige langlopende passiva	12.255	8.762
Totaal	**937.079**	**969.574**

Langlopende leningen (20a)

Bedragen x € 1.000

Langlopende leningen	Rentepercentage	Stand per 31-12-2017*	Aflossingsverplichting 2018	Stand per 31-12-2017 excl. aflossingsverplichting 2018	Resterende looptijd 1 jaar tot en met 5 jaar	Resterende looptijd langer dan 5 jaar
Ministerie van Financiën conversielening	3,27%	120.000	40.000	80.000	80.000	-
Ministerie van Financiën overige leningen	1,21%	964.694	126.769	837.925	319.611	518.314
BNG	5,27%	8.140	1.241	6.899	2.974	3.925
Stand 31 december		**1.092.834**	**168.010**	**924.824**	**402.585**	**522.239**

*Inclusief aflossing 2018.

Lening Ministerie van Financiën in verband met vermogensconversie
Ter financiering van het afgeroomde eigen vermogen van de voormalige regiokorpsen is in 2011 een lening van € 400 miljoen aangegaan. Deze lening wordt met € 40 miljoen per jaar, in december, afgelost. De hoogte van de openstaande hoofdsom van de lening bedroeg eind 2017 € 120 miljoen. Het kortlopende deel is opgenomen onder de kortlopende schulden. De laatste aflossing vindt plaats in 2020.

Overige leningen Ministerie van Financiën
De overige leningen van het Ministerie van Financiën dienen ter financiering van de investeringen in vaste activa. In afstemming met het Ministerie van JenV is, gezien de positie en het verloop van de liquiditeit en de zekerheid over de hoogte van de aan te gane leningen, besloten om de leningen in 2018 aan te gaan op basis van de realisatie in de Jaarrekening 2017, inclusief de verrekening van het voorgaande jaar (2016). In 2017 zijn dus geen leningen aangegaan. Wel zijn door de inbreng van de PA de leningen van de PA onderdeel van de politie geworden. Dit is dan ook de oorzaak van de stijging van dit saldo.
De hoogte van de openstaande hoofdsom van alle leningen bedroeg eind 2017 in totaal € 965 miljoen, waarvan € 127 miljoen in 2018 wordt afgelost. Het kortlopende deel is opgenomen onder de kortlopende schulden. De laatste lening wordt in 2046 afgelost.

Leningen BNG
Het betreft per 31 december 2017 zes leningen die voorafgaand aan de vorming van de nationale politie rechtstreeks zijn aangegaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze leningen zullen conform het aflossingsschema worden afgelost. Twee hiervan zullen in 2018 geheel afgelost worden. De hoogte van de openstaande hoofdsom van de leningen bedroeg eind 2017 € 8 miljoen. In 2018 zal € 1 miljoen worden afgelost. Het kortlopend deel is opgenomen onder de kortlopende schulden. De laatste lening zal in 2033 worden afgelost.

Overige langlopende passiva
Dit betreffen met name ontvangen renteloze bijdragen ter dekking van de afschrijvingen op materiële vaste activa.

Alle leningen zijn afgesloten in euro’s.

Kortlopende schulden (21)

Bedragen x € 1.000

Kortlopende schulden	31 december 2017	31 december 2016
Kortlopend deel leningen*	172.066	143.846
Openstaande (rijks)bijdragen (21a)	173.912	154.791
Schulden personeel (21b)	584.900	585.268
Crediteuren en overlopende posten (21c)	200.816	180.648
Totaal	**1.131.694**	**1.064.553**

*Inclusief het kortlopende deel investeringsbijdragen.

Bovenstaande schulden hebben een kortlopend karakter (korter dan een jaar). De reële waarde van de schulden benadert derhalve de boekwaarde.

Kortlopend deel leningen

In 2018 lost het korps op de langlopende schulden € 172 miljoen af, wat € 28 miljoen meer is dan het jaar daarvoor. De oorzaken hiervan zijn een tweetal leningen die in 2018 in zijn geheel afgelost worden (€ 38 miljoen) en het kortlopend gedeelte van de overgekomen leningen van de PA (€ 6 miljoen). Daartegenover staat een tweetal leningen die in 2017 in zijn geheel afgelost werden (€ 18 miljoen).

Openstaande (rijks)bijdragen (21a)

Bedragen x € 1.000

Openstaande (rijks)bijdragen	31 december 2017	31 december 2016
Openstaande bijdragen Ministerie van JenV	162.980	144.881
Openstaande bijdragen overig	10.932	9.910
Totaal	**173.912**	**154.791**

Bedragen x € 1.000

Openstaande bijdragen Ministerie van JenV	Jaarrekening 2017
Stand 1 januari 2017 aangepast	143.312
Inbreng vanuit PA	5.437
Stand 1 januari totaal	**148.749**
Ontvangen in 2017	5.592.728
Totaal besteed in 2017 -/-	5.577.419
Restitutie -/-	1.078
Stand 31 december 2017	**162.980**

Het saldo van de openstaande bijdragen van het Ministerie van JenV nam ten opzichte van 1 januari 2017 toe met € 18 miljoen. Zie Bijlage I voor nadere details.

Schulden personeel (21b)

Bedragen x € 1.000

Schulden personeel	31 december 2017	31 december 2016
Vakantiegeld, verlof- en overuren	275.190	252.401
Loonheffing en sociale verzekeringspremies	228.188	216.110
Overige schulden personeel	81.522	116.757
Totaal	**584.900**	**585.268**

Vakantiegeld, verlof- en overuren

Het saldo is het totaal aan opgebouwd recht op vakantie-uitkering van de in dienst zijnde medewerkers en het resterend aantal verlof- en overuren aan het einde van het jaar. Het saldo steeg ten opzichte van 2016 met € 23 miljoen, waarvan € 6 miljoen als gevolg van de inbreng van personeel vanuit de PA.

Loonheffingen en sociale verzekeringspremies

De nog te betalen loonheffing en sociale verzekeringspremies hebben betrekking op de maand december. De stijging werd vooral veroorzaakt door een stijging van de gemiddelde schaalsalarissen als gevolg van het Arbeidsvoorwaardenakkoord 2015-2017 en de inbreng van de PA in 2017.

Overige schulden personeel

De overige schulden personeel hebben onder andere betrekking op de afdracht van de pensioenpremies (€ 55 miljoen), kosten woon-werkverkeer december (€ 6 miljoen) en het vakantieloon (€ 12 miljoen).
De overige schulden personeel lieten ten opzichte van 2016 een daling zien van € 35 miljoen. Dit kwam vooral door de verdere afwikkeling van de voorfase personele reorganisatie (€ 20 miljoen).
De reservering ten laste van de exploitatie (bijkomende personeelskosten) voor vangnetregelingen ‘Veilig en Gezond Werken’ bedroeg per 31 december 2017 € 45 miljoen (2016: € 13 miljoen). De reservering was per jaar-einde 2017 geherrubriceerd naar de overige personele voorzieningen.

Crediteuren en overlopende posten (21c)

Bedragen x € 1.000

Crediteuren en overlopende posten	31 december 2017	31 december 2016
Crediteuren	45.060	47.923
Overlopende posten	134.006	104.644
Overig	21.750	28.081
Totaal	**200.816**	**180.648**

Crediteuren

Onder invloed van de stijging van het percentage op tijd betalen en een daling van het gemiddelde factuurbedrag is het saldo crediteuren gedaald met € 3 miljoen.

Overlopende posten

Het saldo overlopende posten nam ten opzichte van 2016 met € 29 miljoen toe. Dit is onder andere te verklaren door een stijging in de af te dragen BTW met € 4 miljoen. De nog te betalen bedragen stegen ten opzichte van de Jaar-rekening 2016 met € 15 miljoen. Dit valt te verklaren door een stijging van de nog te betalen bedragen inzake vervoer. Het betreft met name schade, verzekering en onderhoud. Daarnaast laat het saldo een stijging zien als gevolg van de

inbreng van de PA (€ 3 miljoen). De vooruit ontvangen bedragen stegen met € 6 miljoen; dit kwam vooral door de vooruit ontvangen incentive met een langlopend karakter voor een pand.

Overige kortlopende schulden
De overige kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2016 gedaald met € 6 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door een afname van de in beslag genomen gelden, de af te dragen leges inzake jachtaktes en transacties met het Centraal Justitieel Incassobureau.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa
Niet van toepassing.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen
Niet in de balans opgenomen verplichtingen betreffen doorlopende contracten die deel uitmaken van de normale bedrijfsvoering. Voor veel contracten geldt dat de financiële verplichting afhangt van de gevraagde dienst en/of de hoeveelheid producten. Indien dit variabel blijkt, is geen verplichting gekwantificeerd in de specificatie hieronder. Voor andere contracten geldt een vast bedrag per jaar. De belangrijkste verplichtingen betreffen doorlopende huurcontracten voor onroerend goed, afgesloten contracten inzake ICT en een verstrekte lening aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, die in de komende jaren in diverse tranches ter beschikking wordt gesteld.

Eind 2017 zijn de verplichtingen als volgt te specificeren:

• Verplichtingen te betalen binnen één jaar	€	156 miljoen
• Verplichtingen te betalen tussen één en vijf jaar	€	194 miljoen
• Verplichtingen te betalen na vijf jaar	€	3 miljoen
Totaal	**€**	**353 miljoen**

Garanties

Niet in de balans opgenomen garanties:
- Gemeenschappelijke Meldkamer Utrecht: hiervoor is bij de bank een garantie afgegeven voor € 0,7 miljoen. Dit is afgegeven voorafgaande aan de vorming van het huidige korps. Hierin hebben geen wijzigingen plaatsgevonden. In 2018 wordt deze garantie mogelijk herzien.
- Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel: uit deze balans blijkt niet de garantstelling voor de leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel, waarvoor het voormalige regiokorps Drenthe sinds 1995 borgstelling heeft verleend aan het eigen personeel. Deze bedroeg eind 2017 € 2,9 miljoen. Er zijn aan deze borgstelling beperkte risico's verbonden, aangezien er een redelijk verschil bestaat tussen de werkelijke waarde van het onroerend goed en de aangegane borgstelling. In 2017 zijn vijf van deze leningen geheel afgelost en resteren 37 leningen.

Toelichting op de kasstroom

Toelichting op de kasstroom

Het jaar 2017 kende een positieve kasstroom, vooral door de positieve kasstroom van operationele activiteiten.
De inbreng van de PA in 2017 had consequenties voor alle posten in het kasstroomoverzicht en is daarmee voor een deel de verklaring voor de mutaties.

Kasstroom operationele activiteiten
De operationele activiteiten vertoonden een positieve kasstroom wat met name veroorzaakt werd door de afschrijvingslasten.

Kasstroom investeringsactiviteiten
De negatieve kasstroom uit investeringsactiviteiten vloeide vooral voort uit investeringen in ICT, huisvesting en vervoer en uit desinvesteringen, veelal vanwege volledig afgeschreven activa. Ook de inbreng van de activa vanuit de PA is hierin verwerkt. De investering in financiële vaste activa betrof een verstrekte lening aan een meldkamer.
De desinvestering op financiële vaste activa als gevolg van de ontvangst van de kasschuif in het kader van Inkoop Max had een positief effect op de kasstroom. Het Ministerie van JenV heeft in 2017 een bijdrage gedaan ter dekking van de uitkeringen die begin 2018 betaald moeten worden.

Kasstroom financieringsactiviteiten
De financieringsactiviteiten lieten een positieve kasstroom zien. In 2017 zijn geen nieuwe leningen aangegaan voor in 2017 gerealiseerde investeringen. Met het Ministerie van JenV zijn afspraken gemaakt over het aangaan van deze leningen in het eerste kwartaal van 2018. De basis hiervoor vormen de in 2017 gerealiseerde investeringen (€ 242 miljoen). Hierop zal het verschil tussen de aangegane leningen 2016 en de gerealiseerde investeringen van 2016 (€ 13 miljoen) in mindering gebracht worden. Wel zijn als gevolg van de inbreng vanuit de PA voor € 149 miljoen aan leningen overgenomen. Daarnaast had ook de inbreng van het vermogen vanuit de PA een positief effect voor de kasstroom.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

Algemeen

Het korps verantwoordt zich in deze bedrijfsvoeringsparagraaf over de financiële rechtmatigheid, het financiële en materiële beheer, de totstandkoming van beleidsinformatie en overige aspecten van de bedrijfsvoering. Deze paragraaf gaat in op afwijkingen en aandachtspunten die voortvloeien uit de reguliere planning- en controlcyclus en de uitgevoerde audits. Deze zijn onder meer gebaseerd op interne risicoanalyses en interne rapportages van de verantwoordelijke managers. De bedrijfsvoeringsparagraaf bevat zowel de belangrijkste tekortkomingen in het interne beheer als de aandachtspunten. De afwijkingen die – met betrekking tot de financiële rechtmatigheid – boven de rapportagetoleranties uitkomen, zijn specifiek verantwoord.

De eerste fase van de vorming van één politieorganisatie is per ultimo 2017 afgerond. De minister van JenV informeerde de Tweede Kamer daarover in de Voortgangsbrief Politie van 20 december 2017[42]. Daarmee zijn onder meer het in werking brengen van de bedrijfsvoering en de versterking van de sturing gerealiseerd en startte de volgende fase van verder ontwikkelen en verbeteren.

Zowel control als de auditafdeling van het korps onderzocht in 2017 het bestaan en de werking van de interne beheermaatregelen in de systemen en processen. Daarbij zijn de aanbevelingen van de externe accountant meegenomen. De belangrijkste bevindingen uit deze onderzoeken staan in deze bedrijfsvoeringsparagraaf, voor zover er sprake was van afwijkingen van de normen voor de verschillende onderdelen. Sinds 1 januari 2017 is de PA wettelijk ingebed in het huidige politiebestel als Ondersteunende Dienst PA (ODPA). De in deze bedrijfsvoeringsparagraaf vermelde resultaten zijn inclusief ODPA.

Financiële rechtmatigheid

Algemeen

De toenmalige minister van JenV stelde op 1 november 2013 het controleprotocol vast voor de jaarrekening van de politie. Dat is van toepassing op de Jaarrekening 2017. In het controleprotocol staan het normenkader (onder meer het Kader Financiële Rechtmatigheid), de toleranties ten aanzien van de bepaling van fouten en onzekerheden en de rapportagetoleranties. De rapportagetolerantie bevond zich in 2017 op hetzelfde niveau als in 2016. Dat betekent dat overschrijdingen met betrekking tot de financiële rechtmatigheid expliciet worden toegelicht wanneer deze per post de waarde van € 5 miljoen overschrijden. Dat geldt ook voor alle onzekerheden boven de € 15 miljoen.

In deze bedrijfsvoeringsparagraaf wordt onder rechtmatigheid verstaan de comptabele rechtmatigheid, oftewel het in overeenstemming zijn met de begroting en met de regelingen in het Kader Financiële Rechtmatigheid van het controleprotocol. Dit geldt uitsluitend voor zover deze regelingen de uitkomst van de financiële transacties beïnvloeden, die in de jaarrekening zijn opgenomen.

De financiële rechtmatigheid vergt de komende jaren onverminderd de aandacht van de korpsleiding, om te zorgen dat de organisatie zichzelf op dit punt blijft verbeteren. Speciaal daarvoor is er een ondersteuningsgroep onder leiding van een lid van de korpsleiding ingericht. Daarbij breidde het aandachtsgebied zich in de loop van het jaar uit van ‘financiële rechtmatigheid’ naar de beheersing van de bedrijfsvoering in de breedte.

Het korps ontwikkelde zijn controlfunctie in 2017 verder. De afspraken op het gebied van het begrotingsbeheersplan en van ‘de basis op orde’ zijn daarbij in beter meetbare termen gedefinieerd, terwijl de ontwikkeling ervan in 2017 verder is geïnstrumentaliseerd en in het topmanagement besproken. In de eerder genoemde Voortgangsbrief Politie heeft de minister eveneens toezeggingen gedaan voor de verdere versterking van de control op Informatievoorziening, mede in samenhang met de beëindiging van het aanvalsprogramma.

Hieronder volgt voor de belangrijkste bedrijfsvoeringsthema’s een nadere toelichting.

Inkoop

De uitkomst van de financiële onrechtmatigheid met betrekking tot inkopen nam ten opzichte van 2016 met € 35 miljoen af (11%), terwijl het inkoopvolume toenam met € 133 miljoen (ofwel een toename van circa 10%). Deze afname is onder andere het gevolg van de door het korps gemaakte stappen om de rechtmatigheid verder te verbeteren (zie hiervoor pagina 92). Er bestaat nog steeds discussie over de vraag of het in de markt zetten van inhuuropdrachten met behulp van het Dynamisch Aankoopsysteem (DAS, hierna verder beschreven) rechtmatig is. Indien het DAS niet wordt meegerekend, bedraagt de daling zelfs € 61 miljoen (ofwel circa 20%).

Evenals in 2016 realiseerde de politie in 2017 een veertigtal gunningen. Aansluitend op het beëindigen van een aantal grote aanbestedingen op voornamelijk het gebied van IV en FM, is voorzien in invoering van de contracten, waardoor het korps de rechtmatigheid kon borgen. Dat legde een goede basis voor de verdere beperking van de financiële onrechtmatigheid in de komende jaren. Een vermeldenswaardige verbetering is dat de politie in 2017 de samenhang in het portfolio Verwerving beter vorm gaf:

- de Politieonderzoekkalender (POK), die vastlegt welke ontwikkelingen in producten en/of contracten aanleiding vormen tot verdiept onderzoek naar wat het korps aan goederen of diensten wil aankopen;
- de Politieaanbestedingskalender (PAK), waarin staat welke goederen of diensten het korps aanbesteedt;
- de Politie-uitvoeringskalender (PUK), die een overzicht biedt van de afgesloten contracten en de daarmee samenhangende processen.

Het korps publiceert de portfolio Verwerving elke drie maanden op internet, zodat de markt hierop kan anticiperen. De regelmatig optredende ‘interventies’ – bijvoorbeeld vanwege een toenemend aantal juridische procedures die afgewezen partijen aanspannen – vormen daarbij een complicerende factor. Dat in 2017 alle procedures in het voordeel van de politie zijn beslecht, bevestigt de gedegenheid van de gehanteerde procedures.

Ook in 2017 voerde het korps verbeteringen door, die de uitkomsten van de rekenmethodiek voor een deel van de financiële rechtmatigheid nauwkeuriger maakten. Zij zijn erop gericht om al bij het voornemen tot het plaatsen van een bestelling duidelijk te maken dat een inkoop (on)rechtmatig zal worden. Dat maakt het mogelijk om tijdig bij te sturen en zo onrechtmatig inkopen te voorkomen of in noodzakelijke gevallen bewust te besluiten om tot een onrechtmatige inkoop over te gaan. Dit maakt de sturing op de rechtmatigheid transparanter en de gemeten onrechtmatigheid nauwkeuriger en meer voorspelbaar. De complete inrichting van de daarvoor benodigde systemen vergt overigens nog enkele jaren.

De korpschef verstrekte in 2017 de opdracht aan een in inkoop gespecialiseerd adviesbureau tot onderzoek naar:

- de oorzaken van de inkooponrechtmatigheid;
- de volledigheid en effectiviteit van de reeds door de politie getroffen of in gang gezette maatregelen;
- het realisme van de momenteel gehanteerde norm (1%).

Tevens moest het bureau adviseren over de verdere ontwikkeling van de inrichting en beheersing van de betreffende processen. In aansluiting op het advies beziet de politie in 2018 welke maatregelen zij invoert.

Wet- en regelgeving aanbesteding

De politie stapte in 2016 over naar het DAS voor het in de markt zetten van inhuuropdrachten en hanteerde daarmee dezelfde methodiek als het Ministerie van JenV. De door de politie geambieerde en ook toegepaste werkwijze van gesprekken met de drie à vijf best gekwalificeerde kandidaten was volgens de Algemene Rekenkamer en de Auditdienst Rijk in strijd met de aanbestedingsregelgeving. Een aantal departementen, waaronder JenV, en het korps waren echter van mening dat de aanbestedingsregels anders moesten worden geïnterpreteerd. De politie zag het inkopen via dit systeem dan ook als rechtmatig. De Chief Procurement Officer Rijk ontwikkelt in dit verband een beleidslijn en de hoofdlijnen van dit nieuwe beleid zijn inmiddels bekend. Definitief uitsluitsel bleef echter nog uit. Daarom paste de politie per 1 augustus 2017 de procedures aan, waardoor er vanaf dat moment geen sprake meer is van deze betwiste, ’formele’ onrechtmatigheid.

Uit een juridisch advies van een gerenommeerd advocatenkantoor blijkt dat die oude procedures wel degelijk rechtmatig zijn. De politie stelt zich dan ook op het standpunt dat er in deze gevallen geen sprake is van onrechtmatigheid, maar het debat is nog niet beslecht. In afstemming met het Ministerie van JenV is het DAS in het kader van uniformiteit wel als onrechtmatig behandeld. Het effect van het DAS is in de tabel op pagina 166 daarom afzonderlijk in beeld gebracht. Doordat verlenging van afgesloten contracten mogelijk is, kunnen vergelijkbare posten ook de komende jaren aan de orde zijn.

Door verfijning van de meetmethodiek ontstaat beter inzicht in de onderliggende (specifieke) details, waaronder de aanleiding van de onrechtmatigheid en wie hierover verantwoording moet afleggen. Zo is de onrechtmatigheid in sommige gevallen een gevolg van een afspraak tussen de politie en het Ministerie van JenV. Bijvoorbeeld de aanbesteding van tolken, waar vanwege aansluiting bij het programma Tolken in de Toekomst is afgezien van een tussentijdse aanbesteding, die de markt en de voortgang van het programma kon verstoren. Daarnaast veroorzaakte een aanbeveling van de Commissie Hoes (medische arrestantenzorg) een deel van de onrechtmatigheid. Het gaat hier in totaal om een bedrag van circa negen miljoen euro.

[42] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/12/20/tk-voortgangsbrief-politie

Tevens zijn geldstromen die formeel niet tot de verantwoording van de politie behoren als onrechtmatig beoordeeld. Te denken valt aan activiteiten op het gebied van C2000 en gemeenschappelijke meldkamers. Bij dat laatste dossier vervult de politie een beheerrol, waarbij de verantwoordelijkheid voor de gemeenschappelijke meldkamers divers is belegd. Het totaal van beide dossiers bedraagt circa twaalf miljoen euro. Voor zover aan de orde zijn deze geldstromen in 2017 als onrechtmatig gekwalificeerd. Begin 2018 startte het korps een onderzoek en in de loop van het jaar voert het de verfijning van de meetmethodiek verder door. Afhankelijk van de uitkomsten kunnen deze aankopen daarna anders worden benaderd bij het toetsen van inkooprechtmatigheid.

Totaaloverzicht inkooponrechtmatigheid

Het effect van de vele en belangrijke stappen klinkt reeds door in de omvang van de feitelijke onrechtmatigheid. Het onderstaande overzicht geeft de uitkomsten weer van de eindejaarstoetsen 2016 en 2017.
De onrechtmatigheid exclusief het DAS bedraagt € 253 miljoen. Dit is inclusief de circa € 20 miljoen aan onrechtmatigheid waarop de politie geen directe invloed had (zie pagina 92). De inkopen via het DAS vertegenwoordigen een bedrag van € 28 miljoen. De onrechtmatigheid daalde ten opzichte van 2016.

Bedragen x € 1 mln.

Tabel 1: Overzicht uitkomsten eindejaartoets 2017 en 2016

	Geanalyseerde financiële stroom		Vallend onder regime aanbestedingen		Onrechtmatige inkopen	
Leveranciers	**2016**	**2017**	**2016**	**2017**	**2016**	**2017**
> aanbestedingsgrens*	1.652	1.705	1.164	1.284	229	176
< aanbestedingsgrens*			164	177	85	77
DAS					2	28
			1.328	**1.461**	**316**	**281**

* Aanbestedingsgrens van betreffende jaar en exclusief DAS

Personeelsuitgaven

De financiële onrechtmatigheid op HRM-gebied ten aanzien van declaraties daalde in 2017 met bijna tachtig procent en komt daarmee ver onder de rapportagetolerantie. Centraal stonden opnieuw het in werking brengen van alle administratieve processen en de verplaatsingen die samenhangen met de afronding van de personele plaatsing in 2016. Op de locaties van de Dienst HRM introduceerde het korps in 2017 een control framework, dat zich vooral richt op de deugdelijkheid van de mutaties in de HRM-systemen. Waar nodig zijn voor de periode voorafgaande aan de invoering aanvullende controles verricht. De komst van het control framework leidde tot een gedetailleerder inzicht in de specifieke posten en processen, zoals toelagen, waaronder de vervangende inconveniëntentoelage (VIT), en vakantiegeld op onregelmatigheidstoeslag. Dit inzicht resulteerde tevens in een scherper beeld van details die afwijken van de geldende regels. Aansluitend op de constateringen maakte het korps een aanvang met het oplossen daarvan.

Het muteren van verplaatsingen in het planningsysteem Basisvoorziening Capaciteitsmanagement is opgevangen met extra controles en een hulpconstructie. In 2016 vertoonde de medio dat jaar ingevoerde declaratiesystematiek voor woon-werkverkeer en dienstreizen een onrechtmatigheid. Aan dit proces besteedde het korps in 2017 intensief aandacht. De systemen zijn verder ontwikkeld, waardoor naleving van de regels meer geautomatiseerd is ingebed. Er startte een communicatietraject en aanvullend schonk het management van het korps extra aandacht aan declaraties. Middels het afgeronde control framework is tevens meer aandacht besteed aan interne controle. Daarmee verdween de onrechtmatigheid op het gebied van declaraties nagenoeg geheel.

Naast een certificering van de interne beheersing van Raet (op basis van ISAE 3402), die deels zekerheid biedt over het systeem voor de interne salarisverwerking, waren aanvullende controlemaatregelen nodig om de financiële rechtmatigheid op het gebied van personele uitgaven voldoende te waarborgen. Om die reden voerden controllers uit de second line of defence en interne auditors op diverse processen audits en handmatige controles uit. Waar nodig hebben die geleid tot correcties.

De behaalde resultaten zijn een stimulans om de hierboven beschreven en reeds ingezette verbetermaatregelen voort te zetten. Daarmee bouwt het korps de processen in de komende periode verder uit om de omspannende controle vooraf te waarborgen.

Treasury

De beslaghuizen waren in 2017 nog niet volledig in werking. Met betrekking tot de in beslag genomen gelden, vindt een verkenning plaats in samenwerking met de Landelijke Beslag Autoriteit (LBA) en het Landelijk beheer Inbeslaggenomen Gelden Openbaar Ministerie (LIGOM), beide onderdeel van het OM.

De aanbesteding van de bancaire diensten leidde ertoe dat de politie in 2016 een concernbankier contracteerde. Het daarop volgende invoeringstraject is in 2017 afgerond. De procesgerelateerde aanpak leidde tot een aanzienlijke verbetering van de doelmatigheid.

Na evaluatie van het bestaande Treasurystatuut stelde de minister van JenV het Treasurystatuut Politie 2017 op 29 augustus 2017 vast, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2017. Dit statuut sluit aan bij de actuele organisatieinrichting en kent meer flexibiliteit.

Na een proef in 2016 is in 2017 besloten om de debitcard voor (urgente) operationele uitgaven in te voeren en hiermee het aantal chartale kassen te reduceren. Een evaluatie volgt in 2018.

Financieel en materieel beheer

Financieel beheer

Het externe onderzoek naar het personele en materiële budget (P/M-onderzoek) van de politie uit 2016 bevat ook adviezen over het financiële beheer. Die liggen in het verlengde van een eerder onderzoek en de Nulmeting Financieel Beheer (waaronder besturing, begroting, budgettering en beleidskaders). Op verzoek van de minister van JenV en de korpschef stelde ABDTOPConsult een onderzoek in naar onder meer de invoering van de P/M-onderzoeksadviezen. In het eindrapport[43] kwam naar voren dat de politie op dat moment de aanbevelingen uit het P/M-onderzoek nagenoeg volledig had doorgevoerd. Dat rapport bevat een aantal op het volwassenheidsniveau van de organisatie aansluitende adviezen. De voortgang van de invoering is opgenomen in de periodieke rapportages aan het Ministerie van JenV. Dat waarborgt in opzet het proces van continue verbetering van het financiële beheer en het daarbij behorende managementinstrumentarium. De komende jaren wordt gericht aandacht besteed aan de doorontwikkeling van begroting en budgettering, risicomanagement en de inrichting van control frameworks.

Bedrijfsvoeringssystemen

Een belangrijk deel van de bedrijfsvoering steunt op informatie uit computersystemen en de daarop geïnstalleerde software. Jaarlijks wordt in samenwerking met Concernaudit een extern onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid en de continuïteit ervan. Dit onderzoek heeft betrekking op de voor de jaarrekeningcontrole van belang zijnde applicaties, interfaces en IT General Controls van de rekencentra die deze applicaties beheren en dient de opzet, het bestaan en de werking van de betrouwbaarheidswaarborgen te toetsen.

Uit de onderzoeken kwamen verbeterpunten naar voren, die met aanvullende maatregelen zijn opgevangen. Daarnaast was de aandacht voor structurele verbeteringen bescheiden.

In het hoofdstuk Risicomanagement (zie pagina 106) wordt ingegaan op de stand van zaken met betrekking tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Materieel beheer

In het Besluit beheer politie is over het materiële beheer aangegeven dat er beleid voor de administratie van strategische activa dient te zijn. Ten aanzien van cruciale activa zoals wapens en opsporingsapparatuur is dit gerealiseerd. In 2017 startte de politie met het ontwikkelen van beleid voor de invulling van het korpsbrede begrip ‘strategische activa‘. Daarbij gebruikt het korps zowel risicoanalyse als de kennis en ervaringen van vergelijkbare organisaties zoals Defensie.

Tevens besteedde de politie in 2017 aandacht aan de inrichting van de registratie van voertuigen en huisvesting. Het korps ontwikkelt de registratie van strategische en overige activa in 2018 verder. De voormalige korpsen administreerden het bewaken van de aanwezigheid van materiële vaste activa op uiteenlopende wijze. Bij de overgang van deze

[43] drs. A.H.M. (André) de Jong, ‘Oordeel over sturing en beheersing bij de Nationale Politie’, Den Haag: ABDTOPConsult 2017

administraties naar de financiële administratie van de nieuwe organisatie is besloten om de bewaking van de strategische activa te beleggen bij de facilitaire en de IV-functie. De aansluiting van de administraties van Facility Management en Informatievoorziening met de financiële administratie krijgt in 2018 extra aandacht.

Totstandkoming beleidsinformatie

De jaarrekening baseert de beleidsinformatie over de formatie en de bezettingsgegevens op het centrale personeelsregistratiesysteem. Op de controle van de bezettingsgegevens is in de lijn (first line of defence) functiescheiding van toepassing en vond er interne controle plaats. Daarnaast is de informatie beoordeeld door onderdelen van de controlorganisatie (second line of defence) en getoetst door de interne auditafdeling (third line of defence). Deze interne toets stelde vast dat de verantwoorde formatie- en bezettingsgegevens betrouwbaar en controleerbaar zijn.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Integriteit is een van de kernwaarden van de politie. Hoewel burgers mogen verwachten dat alle overheidsorganisaties integer handelen, geldt dit zeker voor de politie. Het geweldsmonopolie, de handhaving van regels en de mogelijkheid mensen hun vrijheid te ontnemen, scheppen immers extra verantwoordelijkheid. Daarom moeten de organisatie en de medewerkers het goede voorbeeld geven. Signalen van mogelijke normschendingen onderzoekt de politie dan ook altijd gedegen. Voor politiemensen die over de schreef gaan, is geen plaats meer in de organisatie (zie paragraaf Veiligheid, integriteit en klachten op pagina 97).

Bij plichtsverzuim zijn disciplinaire of andere maatregelen genomen. Naast deze repressieve aanpak besteedt de politie veel aandacht aan het ondersteunen van het morele bewustzijn en het bevorderen van integer handelen. De kapstok hiervoor vormt het Integriteitsbeleid 2014-2017. Nieuwe medewerkers leggen bij indiensttreding een eed of belofte af en worden voorafgaand aan hun aanstelling gescreend. Daarnaast zijn er bij de uitvoering van relevante bedrijfsvoeringsprocessen diverse maatregelen voor interne controle ingericht en uitgevoerd, waaronder het vierogenprincipe.

In 2017 is een strafrechtelijk onderzoek ingesteld in verband met bestedingen door leden van de Centrale Ondernemingsraad. Dit onderzoek loopt nog. Conclusies kunnen dus nog niet worden getrokken.

Bij de uitvoering van de 18-maandenregeling (art. 55aa BARP) zijn in 2015 de risico's geïnventariseerd met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Een van de voorwaarden luidde dat medewerkers die er gebruik van maken, gekort worden indien zij niet eerder genoten inkomsten hebben. Om dit te beoordelen, zijn in 2017 opgaven opgevraagd bij medewerkers die gebruikmaken van de regeling. Een volgende uitvraag vindt in het tweede kwartaal van 2018 plaats.

Overige

Op basis van de beschikbare informatie zijn geen overige van belang zijnde tekortkomingen geconstateerd, die vermelding in de bedrijfsvoeringsparagraaf vereisen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na 31 december 2017 hebben zich de volgende gebeurtenissen voorgedaan die relevant zijn voor het vermelden in deze jaarrekening.

In de wijziging van het Besluit financieel beheer politie, Staatsblad nr. 378 van 3 oktober 2017 is opgenomen dat met ingang van 1 januari 2018 het volgende in werking treedt:

Om redenen van doelmatigheid kan worden afgeweken van artikel 374 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. In dat geval worden de redenen van doelmatigheid vermeld in de jaarrekening. Dotatie, onttrekking en vrijval van voorzieningen worden vermeld en afzonderlijk toegelicht in de jaarrekening.

Als gevolg van dit besluit kunnen bestaande voorzieningen om redenen van doelmatigheid komen te vervallen. Over de uitwerking hiervan heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden. Na afronding van de besluitvorming wordt de eventuele vrijval van voorzieningen rechtstreeks ten gunste van de algemene reserve worden gebracht.

Ondertekening

Den Haag, 20 april 2018,

De korpschef van politie,

Erik Akerboom

De minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

Overige gegevens

12

Verwerking saldo/ resultaatbestemming

Verwerking saldo/resultaatbestemming

In het Besluit financieel beheer politie is opgenomen dat het eigen vermogen van de politie uitsluitend bestaat uit een algemene reserve. Daarnaast is als overgangsbepaling opgenomen dat tot een door de minister van JenV te bepalen tijdstip tevens een bestemmingsreserve ICT is toegestaan. Het exploitatieresultaat van enig jaar wordt, na mutatie van de bestemmingsreserves, toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve.

De minister van JenV heeft besloten dat het Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie per 31 december 2017 is beëindigd. Als gevolg hiervan is het na bestemming 2017 resterende saldo van de bestemmingsreserve toegevoegd aan de algemene reserve en is de bestemmingsreserve ICT vervallen.

13

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Minister van Justitie en Veiligheid

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarverantwoording opgenomen jaarrekening 2017 een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Politie op 31 december 2017 en van het resultaat, de kasstromen en de financiële rechtmatigheid over 2017 in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in de jaarverantwoording opgenomen jaarrekening 2017 van de Politie te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de exploitatierekening over het jaar geëindigd op 31 december 2017;
- de balans per 31 december 2017;
- het kasstroomoverzicht over het jaar geëindigd op 31 december 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen; en
- de bedrijfsvoeringsparagraaf.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het Besluit financieel beheer politie en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

Benadrukking van de financiële rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel financiële rechtmatigheidsverantwoording in de bedrijfsvoeringsparagraaf op pagina 164 en volgende van de jaarrekening, waarin de bevindingen betreffende de financiële rechtmatigheid nader uiteengezet zijn.

Hieruit is af te leiden dat op grond van de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, voor zover in het controleprotocol voor de jaarrekening politie toetsing wordt verlangd, voor € 281 miljoen (inclusief € 28 miljoen inzake het DAS) aan bestedingen onrechtmatig zijn aangemerkt. De rechtmatigheidsfouten betreffen het niet voldoen aan de bestedingsregels zoals opgenomen in de Aanbestedingswet 2012.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Fascinatio Boulevard 350, 3065 WB Rotterdam, Postbus 8800, 3009 AV Rotterdam
T: 088 792 00 10, F: 088 792 95 33, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol voor de jaarrekening politie en het Controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van de Politie zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Verklaring over de in de jaarverantwoording opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarverantwoording andere informatie, die bestaat uit:

- voorwoord;
- samenvatting;
- het jaarverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen bij de jaarrekening, zijnde:
  - Bijlage I: Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen;
  - Bijlage II: Bestedingen bijdragen vorming nationale politie;
  - Bijlage III: Meerkosten Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie; en
  - Bijlage IV: Recherchesamenwerkingsteam (RST).

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Besluit beheer politie en het Besluit financieel beheer politie is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De korpschef is verantwoordelijk voor het opmaken van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en de bijlagen in overeenstemming met Besluit beheer politie en het Besluit financieel beheer politie.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de korpschef voor de jaarrekening

De korpschef is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie en de bepalingen bij en krachtens de WNT;
- het afleggen van verantwoording aan de minister over de financiële onrechtmatigheid en het in dat kader opstellen van de financiële rechtmatigheidsverantwoording die onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoeringsparagraaf;
- een zodanige interne beheersing die de korpschef noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de korpschef afwegen of de Politie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de korpschef de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling. De korpschef moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Politie haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 20 april 2018
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door M. van Ginkel RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van de Politie

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol voor de jaarrekening politie, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Politie.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de korpschef en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de korpschef gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Politie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de korpschef en de Minister van JenV onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlagen bij de jaarrekening

Bijlagen bij de jaarrekening

I: Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen

Bedragen x € 1.000

Staat van overdrachten en bestedingen van (rijks)bijdragen

Onderwerp	Aangepast beginsaldo* a	Ontvangsten b	Beschikbaar c(=a+b)	Bestedingen *** d	Restitutie e	Eindsaldo f (=c-d-e)
Algemene bijdrage Ministerie van JenV	**-**	**5.265.237**	**5.265.237**	**5.265.237**	**-**	**-**
Algemene bijdrage JenV **	-	5.265.237	**5.265.237**	5.265.237	-	-
Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV	**59.271**	**212.632**	**271.903**	**191.754**	**615**	**79.534**
112-verbetertraject	1.743	-	**1.743**	426	-	**1.317**
Afpakken	-	7.246	**7.246**	7.246	-	**-**
Afpakken Zuid	-	-	**-**	810	-	**-810**
Analysecapaciteit vreemdelingenketen	-	200	**200**	-	-	**200**
Asielstroom (registratie)	12.080	8.000	**20.080**	6.203	-	**13.877**
Beheer ID-module	571	-	**571**	-	-	**571**
Burgernet 2.0	600	-	**600**	577	-	**23**
Contourennota Opsporing	3.989	19.700	**23.689**	7.311	-	**16.378**
CTER	1.395	-	**1.395**	655	-	**740**
Digitalisering en Cybercrime	8.970	13.750	**22.720**	12.232	-	**10.488**
Investering aanpak Cybercrime (fiches)		1.400	**1.400**	1.366	-	**34**
Doorontwikkeling gebiedsscan	8	-	**8**	-	-	**8**
DSI	6.857	56.786	**63.643**	51.133	-	**12.510**
FEC	-	1.088	**1.088**	1.088	-	**-**
Financial Intelligence Unit	-	1.180	**1.180**	1.180	-	**-**
ICT en onderwijs	1.535	-	**1.535**	545	-	**990**
IRU	-	250	**250**	73	-	**177**
Kandidatenprogramma	445	-	**445**	-	-	**445**
Kinderporno en kindersekstoerisme	996	-	**996**	996	-	**-**
Kwaliteitsimpuls onderwijs KPCN	102	-	**102**	102	-	**-**
LMO landelijke projectkosten	8.942	4.000	**12.942**	2.056	-	**10.886**
LMO regionale projectkosten	4.334	-	**4.334**	1.453	-	**2.881**
MEOS fase II	184	-	**184**	184	-	**-**

* Het beginsaldo van de rijksbijdrage en overige bijdragen wijkt af van het eindsaldo Bijlage I zoals opgenomen in de definitieve Jaarrekening 2016. In het beginsaldo is de openstaande bijzondere PA-bijdrage 2016 van € 5.437.000 opgenomen. Daarnaast zijn vorderingen uit 2016 op het Ministerie van JenV in de bijlage verwerkt voor een bedrag van € 574.000 die in de Jaarrekening 2016 niet in bijlage I verwerkt waren.

** Conform de bepalingen in het Besluit financieel beheer politie komen algemene bijdragen altijd volledig ten gunste van het resultaat in enig boekjaar. Van de ontvangen algemene bijdragen is € 451.000 besteed aan TBO en het RST (TGO Drum).

*** Als gevolg van investeringsbijdragen en bestedingen via de balans zijn de totale bestedingen niet gelijk aan de bestedingen in de exploitatie.
Aansluiting met exploitatierekening:
Bijzondere bijdragen JenV: het verschil tussen de in de exploitatierekening verantwoorde bate uit hoofde van de bijzondere bijdragen ad € 185.858.000 en het bedrag besteed in het boekjaar betreft de besteding van investeringssubsidies voor in totaal € 5.855.000.
Overige bijdragen JenV: het verschil tussen de in de exploitatierekening verantwoorde bate uit hoofde van de overige bijdragen ad € 85.776.000 en het bedrag besteed in het boekjaar betreft de besteding van investeringssubsidies in met name het meldkamerdomein van in totaal € 35.532.000.

Bedragen x € 1.000

Staat van overdrachten en bestedingen van (rijks)bijdragen

Onderwerp	Aangepast beginsaldo* a	Ontvangsten b	Beschikbaar c(=a+b)	Bestedingen *** d	Restitutie e	Eindsaldo f (=c-d-e)
Ondermijnende criminaliteit: bestrijding Mensenhandel (fiches)	-	900	**900**	-	-	**900**
Pearls in Policing	232	-	**232**	232	-	**-**
Programma Intelligence	911	-	**911**	253	-	**658**
Programma minder regels	109	-	**109**	-	-	**109**
Rentelasten PA	1.177	-	**1.177**	1.177	-	**-**
SIRI	273	-	**273**	127	-	**146**
Speekseltesters	746	-	**746**	491	-	**255**
School voor Politieleiderschap	1.556	-	**1.556**	580	-	**976**
Team VHT	-	49.418	**49.418**	49.418	-	**-**
Uitreizigers	-	1.855	**1.855**	855	-	**1.000**
Uitvoering Hoekstra	498	1.790	**2.288**	1.012	-	**1.276**
Uitvoering Hoekstra (persoonlijk prioriteren)		500	**500**	-	-	**500**
Versterken gebiedsgerichte inzet (fiches)		9.969	**9.969**	6.969	-	**3.000**
Vorming nationale politie		35.000	**35.000**	35.000	-	**-**
Weerbaarheid	1.019	-400	**619**	4	615	**-**
Overige bijdragen Ministerie van JenV	**89.478**	**114.859**	**204.337**	**121.309**	**463**	**82.565**
			-			**-**
Landelijk multi-agency discriminatierapport	-	13	13	13	-	**-**
AVS	-300	-	-300	-300	-	**-**
Professionalisering politieaanpak uitgaansgeweld	83	-	83	47	36	**-**
Recht doen aan slachtoffers	347	189	536	36	-	**500**
Wet middelentest	604	-	604	531	-	**73**
Amber Alert	406	1.191	1.597	1.060	-	**537**
Bart!	-	200	200	-	-	**200**
Beheerskosten Politieonderwijsraad	407	790	1.197	651	-	**546**
Burgernet	1.896	2.200	4.096	1.652	-	**2.444**
Coördinatie uitzendingen	-	427	427	427	-	**-**
Digitaal werken vreemdelingenketen	1.225	-	1.225	420	-	**805**
GMS	1.571	1.799	3.370	1.651	-	**1.719**
Internationale politiesamenwerking	1.759	1.200	2.959	785	-	**2.174**
Meldkamerdomein	71.912	91.814	163.726	103.193	-	**60.533**
RST investering tapfaciliteit	50	60	110	60	-	**50**
Team Dreigingsmanagement	242	150	392	231	-	**161**
Uitzendingen	3.720	7.400	11.120	2.989	-	**8.131**
Vergoeding gebruik werkplekken OM	-	680	680	680	-	**-**
Empact joint action days	-	6	6	6	-	**-**
FIU	207	4.645	4.852	4.091	-	**761**
FIU BES-eilanden	-	110	110	151	-	**-41**
IDEC2018	-	60	60	-	-	**60**
Ondermijning Autoverhuur	-	58	58	-	-	**58**
Project European Firearms Experts (EFE)	7	-	7	7	-	**-**

Bedragen x € 1.000

Staat van overdrachten en bestedingen van (rijks)bijdragen

Onderwerp	Aangepast beginsaldo* a	Ontvangsten b	Beschikbaar c(=a+b)	Bestedingen *** d	Restitutie e	Eindsaldo f (=c-d-e)
Uitbuiting Romakinderen	62	-	62	-	62	-
Veilig ondernemen	28	-	28	30	-	-2
Best of three worlds	122	-	122	57	-	65
Digitaal Opkopersregister	62	333	395	180	62	153
Heling/e-learning	-	51	51	-		51
Landelijke verstrekking NAW-gegevens	57		57	-67	124	-
Ontwikkeling integrale hic-aanpak	-	24	24	-	-	24
Pilot herstelbemiddeling Utrecht	-		-	-48	48	-
Red/Blue teaming	-	74	74	74	-	-
Verbeterslag huiselijk geweld en kindermishandeling	-	275	275	-	-	275
ANPR	852	-	852	852	-	-
AAI-honden	-	33	33	21	-	12
ARPro	-	192	192	204	-	-12
Big Data	50	150	200	-	-	200
JOP 2.0	-	131	131	-	-	131
Ontwikkeling onderzoeksmethode seriematigheid-ernstige delicten	141	-	141	-	126	15
PIDS	44	-	44	60	-	-16
Cameraplan Den Haag	176	-	176	171	-	5
eWitness	-23	21	-2	-2	-	-
Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum	291	-	291	208	-	83
RAC	-	550	550	382	-	168
Colour the Night	10	33	43	43	-	-
On The Spot	47	-	47	-	-	47
Testen counter-UAV-maatregelen	120	-	120	111	-	9
Overige bijdragen	3.301	-	3.301	651	-	2.650
Overige bijdragen	**10.916**	**16.025**	**26.941**	**26.620**	**430**	**-109**
			-			-
EU-subsidies	3.085	2.647	5.732	1.018	280	4.434
SAOP	1.540	559	2.099	1.178	-	921
Bijdragen overige departementen	6.267	11.810	18.077	23.514	30	-5.467
Overige bijdragen (gemeenten en derden)	24	1.010	1.034	911	120	3
Totaal (rijks)bijdragen	**159.665**	**5.608.753**	**5.768.418**	**5.604.920**	**1.508**	**161.990**

II: Besteding bijdragen vorming nationale politie

Overzicht besteding in 2017

Bedragen x € 1.000

Exploitatierekening (reorganisatie in 2017)	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Bijdragen			
Bijdragen JenV	35.000	35.000	51.410
Overige bijdragen	-	-	-
Totaal bijdragen	**35.000**	**35.000**	**51.410**
Exploitatiekosten			
Personeel	33.004	73.444	45.217
Rente	-	-	-
Opleiding en vorming	619	2.800	1.890
Huisvesting	2.925	3.600	3.601
Vervoer	0	-	-8
Verbindingen en automatisering	600	-	179
Geweldsmiddelen en uitrusting	-	-	-
Operationeel	16	-	107
Beheer	2.638	1.454	5.217
Totaal exploitatiekosten	**39.802**	**81.298**	**56.203**
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	**-4.802**	**-46.298**	**-4.793**
Buitengewone lasten	**-**	**-**	**-**
Buitengewone baten	**-**	**-**	**-**
Exploitatieresultaat	**-4.802**	**-46.298**	**-4.793**

Toelichting

De bestedingen in 2017 betroffen vooral de uitvoering van de projecten en programma's uit het realisatieplan PDC en de kosten vanuit Bezwaar en Beroep Personele Reorganisatie. Daarnaast werden kosten gemaakt voor de tegemoetkomingen woon-werkverkeer in het kader van het LSS.

De bestedingen in 2017 waren € 41 miljoen lager dan begroot. Dit werd veroorzaakt door lagere vergoedingen voor de (extra) reiskosten woon-werkverkeer (- € 16 miljoen) en lagere bestedingen voor de vertrekstimuleringsregeling, outplacementtrajecten en verhuiskostenvergoedingen (- € 10 miljoen).
Daarnaast werd voor de uitvoering van de verschillende projecten en programma's minder personeel van derden ingehuurd (- € 14 miljoen).

III: Meerkosten Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie

Overzicht meerkosten Aanvalsprogramma IV in 2017

Bedragen x € 1.000

Exploitatierekening (AVP in 2017)	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Bijdragen			
Bijdragen JenV	-	-	-
Overige bijdragen	-	-	-
Totaal bijdragen	**-**	**-**	**-**
Exploitatiekosten			
Personeel	2.438	2.300	14.747
Rente	-	-	-
Opleiding en vorming	213	-	5
Huisvesting	50	-	102
Vervoer	-	-	-
Verbindingen en automatisering	47.696	53.260	40.330
Geweldsmiddelen en uitrusting	-	-	-
Operationeel	69	-	7
Beheer	543	-	663
Totaal exploitatiekosten	**51.009**	**55.560**	**55.854**
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	**-51.009**	**-55.560**	**-55.854**
Buitengewone lasten	**-**	**-**	**-**
Buitengewone baten	**-**	**-**	**-**
Exploitatieresultaat	**-51.009**	**-55.560**	**-55.8548**

Toelichting

Het Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie (AVP) startte eind 2011 in opdracht van de minister van JenV en kent een meerjarig financieel kader van € 374 miljoen. In de Begroting 2017 was € 56 miljoen aan kosten opgenomen voor het AVP. De gerealiseerde bestedingen bedroegen € 51 miljoen. De in het Realisatieplan AVP 2017 opgenomen intensiveringen werden langzamer gerealiseerd, aangezien het lastig bleek om extern personeel met de gewenste competenties te vinden. Het aanvalsprogramma is in 2017 beëindigd. Het niet bestede saldo vanuit de bestemmingsreserve ICT (€ 29 miljoen) wordt toegevoegd aan de algemene reserve en blijft beschikbaar voor ICT-vernieuwing.

IV: Recherchesamenwerkingsteam (RST)*

Exploitatierekening RST

Bedragen x € 1.000

Exploitatierekening RST	Jaarrekening 2017	Begroting 2017	Jaarrekening 2016
Bijdragen			
Bijdragen **	17.409	20.187	18.055
Totaal bijdragen	**17.409**	**20.187**	**18.055**
Exploitatiekosten			
Personeel	9.456	11.126	9.272
Rente	-	-	-
Opleiding en vorming	322	380	511
Huisvesting	1.102	1.513	1.279
Vervoer	638	964	704
Verbindingen en automatisering	2.793	2.718	3.087
Geweldsmiddelen en uitrusting	4	44	54
Operationeel	2.507	2.937	2.557
Beheer	587	505	591
Totaal exploitatiekosten	**17.409**	**20.187**	**18.055**
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	**-**	**-**	**-**

* In de jaarrekening is het Team Bestrijding Ondermijning (TBO) opgenomen in de Bijlage RST, omdat het TBO organisatorisch onderdeel is van het RST.
** Van de in deze bijlage opgenomen bijdragen 2017 is € 16.799 ontvangen van het Ministerie van BZK. Bijlage 1 volgt daarentegen de indeling van de jaaraanschrijving van het Ministerie van JenV.

Balans RST (na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

Activa	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa	2.412	2.229
Financiële vaste activa	-	-
Totaal vaste activa	**2.412**	**2.229**
Vlottende activa		
Voorraden	-	-
Vorderingen en overlopende activa	2.958	313
Rekening-courant politie	-	1.875
Liquide middelen	1.146	1.540
Totaal vlottende activa	**4.104**	**3.728**
Totaal activa	**6.516**	**5.957**

Passiva	31 december 2017	31 december 2016
Eigen vermogen		
Algemene reserve	-	-
Bestemmingsreserves	-	-
Totaal eigen vermogen	**-**	**-**
Voorzieningen	**-**	**-**
Langlopende schulden	**-**	**-**
Kortlopende schulden		
Kortlopend deel leningen	-	-
Openstaande (rijks)bijdragen	-	4.283
Schulden personeel	440	901
Crediteuren en overlopende posten	396	773
Rekening-courant politie	5.680	-
Liquide middelen	-	-
Totaal kortlopende schulden	**6.516**	**5.957**
Totaal passiva	**6.516**	**5.957**

Colofon

© Politie, mei 2018

Tekst: Politie
Eindredactie: Directie Communicatie
Vormgeving: Korpsmedia
Fotografie: Hollandse Hoogte, ANP,
Beeldbank politie, Josje Deekens,
Martin Goetheer

www.politie.nl

« waakzaam en dienstbaar »

18001 © 2018 POLITIE, ALL RIGHTS RESERVED